

Het functioneren van het klachtvereiste in de zedelijkheidswetgeving

Deelrapportage III

Het functioneren van het klachtvereiste in de uitvoeringspraktijk

november 1998

Auteurs:

Prof. dr. J. de Savornin Lohman

Drs. W.M.E.H. Beijers

Drs. C.P. van Gelder

Drs. M.J.H. Goderie

Drs. S.M.A. Nieborg

Dr. R.A.L. Rijkschroeff

Mr. E.C.A. Verkuyl

(c) Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 1998

All rights reserved. No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or by any other means without permission in writing from the publisher.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

Inleiding		5
1. De aanpak van het deelproject		13
1.1	Inleiding	13
1.2	Dossieronderzoek	14
1.3	Interviews	17
1.4	Observaties	17
1.5	Opbouw rapportage	18
2. Klacht doen en verder: de gang van zaken in de praktijk		21
2.1	Inleiding	21
2.2	Melding en aangifte	22
2.3	Een observatie	25
2.4	Achtergrond klachtvereiste	33
2.5	Klachtbevoegden	36
2.6	Vormvereisten	40
2.7	Hoorrecht	41
2.8	Opsporing	43
2.9	Vervolging	46
2.10	Slotbeschouwing	48
3. Het functioneren van het klachtvereiste: een aantal casussen		51
3.1	Inleiding	51
3.2	Verdachte van seksueel misbruik is een vriend of kennis	52
3.3	Verdachte is minderjarig	65
3.4	Verdachte is familie van het slachtoffer	67
3.5	Ten overvloede een klacht opgenomen	74
3.6	Slotbeschouwing	75
4. Het klachtvereiste en pedoseksuele relaties		79
4.1	Inleiding	79
4.2	De eerste zaak	79
4.3	De tweede zaak	81
4.4	De derde zaak	83
4.5	De vierde zaak	84
4.6	De vijfde zaak	86
4.7	Slotbeschouwing	88

5.	Het klachtvereiste in prostitutiezaken	91
5.1	Inleiding	91
5.2	Een Rotterdamse zaak	91
5.3	Een Amsterdamse zaak	100
5.4	Een Utrechtse zaak	102
5.5	Slotbeschouwing	103
6.	Samenvatting en conclusies	107
6.1	Inleiding	107
6.2	Het omgaan met het klachtvereiste in de praktijk	108
6.3	De expertise bij politie en OM	111
6.4	Afstemmingsproblemen	112
6.5	Overige knelpunten	113

INLEIDING

Op 1 december 1991 is de nieuwe zedelijkheidswetgeving betreffende de zware zedenmisdriven in werking getreden. Deze wetwijziging vormde het sluitstuk op een algehele herziening van de zedelijkheidswetgeving, die werd voorbereid door de Adviescommissie Herziening Zedelijkheidswetgeving (Commissie Melai). De herziene wetgeving tracht zowel tegemoet te komen aan het recht van burgers op seksuele zelfbepaling, als bescherming te bieden tegen ongewenste seksuele contacten. Het verenigen van beide aspecten is niet eenvoudig. Dit lastige vraagstuk speelt met name voor minderjarigen, die extra kwetsbaar zijn voor machtsoverwicht, terwijl ook zij het recht hebben om op eigen initiatief seksuele ervaring op te doen. Op grond van dit inzicht is de wetgever gaan zoeken naar een formulering, die voor de leeftijdsgroep van 12-16 jaar aan beide doelstellingen tegemoetkomt: ruimte voor seksuele zelfbepaling en bescherming tegen misbruik.

Voor de oplossing van het vraagstuk van seks met en door jeugdigen van 12 tot 16 jaar, is de volgende weg gekozen: seksuele contacten met jeugdigen van 12 tot 16 jaar, die geen verkrachting of aanranding betreffen, worden afhankelijk gesteld van een klacht.

Nieuw is de toevoeging van het klachtvereiste aan artikel 247 Sr.(ontucht) alsmede de uitbreiding van de kring van klachtbevoegden. Het klachtrecht krijgen de jeugdige zelf, diens wettelijk vertegenwoordiger en -teneinde de beschermingsgedachte tot haar recht te laten komen - de Raad voor de Kinderbescherming. Ook is voor de jeugdige de termijn waarbinnen een klacht kan worden ingediend verlengd tot 12 jaar. Per 1 september 1994 is voor de jeugdige de termijn waarbinnen een klacht kan worden ingediend verder verlengd. De klachttermijn gaat pas in op het moment van meerderjarig worden van het slachtoffer en de klachttermijn is even lang als de verjaringstermijn van het delict.

KLACHTDELICTEN

Na een aangifte van een strafbaar feit bij de politie, ligt de beslissingsbevoegdheid om de zaak te vervolgen of te seponeren bij de officier van justitie.

Voor sommige delicten ligt dit wat anders en kunnen verdachten slechts strafrechtelijk vervolgd worden, indien er *klacht* is gedaan. Klacht doen houdt in dat niet alleen aangifte wordt gedaan van het strafbare feit door de klachtbevoegde, maar dat deze eveneens ten overstaan van een (hulp)officier van justitie uitdrukkelijk het verzoek

doet om tot vervolging over te gaan (art. 164, lid 1 Sv.). Het seksueel binnendringen bij of het plegen van ontuchtige handelingen met jeugdigen tussen de 12 en 16 jaar (art 245, 247¹ en 248ter Sr.) zijn klachtdelicten. Voorbeelden van andere klachtdelicten zijn belediging (art 261-271 Sr.) en diefstal of stroperij van de van tafel en bed gescheiden echtgenoot (art 316 lid 2 Sr.).

EVALUATIEONDERZOEK

In het evaluatieonderzoek naar de Wet zware zedenmisdriven, getiteld 'Betere en adequate bescherming door de nieuwe zedelijkheidswetgeving?', dat december 1994 werd voltooid, stond de vraag centraal of de herziene wetgeving een betere bescherming biedt aan (potentiële) slachtoffers en, daarnaast, of deze bescherming ook adequaat is. Het antwoord op de eerste vraag was positief, maar de tweede, meer normatieve vraagstelling, leidde tot een aantal knelpunten, met - in het verlengde daarvan - beleidsaanbevelingen. Eén van de knelpunten waar het onderzoek op stuitte betrof de hiervoor genoemde regeling ten aanzien van seksuele contacten met minderjarigen van 12-16 jaar.

Onderzoek functioneren klachtvereiste in de zedelijkheidswetgeving in de praktijk

Bij de behandeling van het onderzoeksrapport van het evaluatieonderzoek van de zedelijkheidswetgeving² in de Tweede Kamer op 31 augustus 1995 heeft de minister van justitie extra onderzoek naar het functioneren van het klachtvereiste toegezegd (TK 1994-1995, 24131, nr.2). Door een aantal ontwikkelingen nam de urgentie van dit onderzoek toe. Schokkende gebeurtenissen, waarbij kinderen slachtoffer waren van seksuele exploitatie in binnen- en buitenland, gaven reden tot twijfel of de huidige zedelijkheidswetgeving afdoende bescherming biedt. In mei 1996 antwoordde de minister op kamervragen dat in een nader onderzoek naar het klachtvereiste onder meer zal moeten worden nagegaan of het klachtvereiste in de praktijk een belemmering oplevert voor effectief strafrechtelijk optreden tegen seksueel misbruik

¹ art 247 wanneer het 12 tot en met 15 jarigen betreft

² J.de Savornin Lohman e.a., Betere en adequate bescherming door de nieuwe zedelijkheidswetgeving?, Verwey-Jonker Instituut 1994.

van jeugdigen (in de prostitutie). Daarnaast ligt het wetsvoorstel opheffing algemeen bordeelverbod nog voor. Omdat dit wetsvoorstel de materie van jeugdprostitutie mede omvat, is het van belang over materiaal te beschikken dat inzicht geeft in de vraag hoe het klachtvereiste momenteel functioneert. Genoemde ontwikkelingen vormden voor het Wetenschappelijk Onderzoeks- en documentatie centrum van het Ministerie van Justitie aanleiding om het Verwey-Jonker Instituut te vragen een onderzoek te doen naar het functioneren van het klachtvereiste in de praktijk. Dit onderzoek heeft drie fasen. Over de eerste twee fasen, een snelle inventarisatie onder sleutelfiguren en een expert-meeting naar aanleiding van de eerste resultaten, is in april 1997 gerapporteerd*. Over deelonderzoek drie, een verdiepend onderzoek, wordt nu gerapporteerd.

De uitkomsten van deelonderzoek 1 moesten nader licht werpen op de aard van de implementatievraagstukken.

Ter validering van de verkregen gegevens en ter bespreking van de implicaties van de bevindingen voor vervolgonderzoek is deelonderzoek 2 gedaan welke bestond uit een expertmeeting. De expertmeeting vervulde een brugfunctie tussen deelonderzoek 1 en deelonderzoek 3 doordat enerzijds de resultaten van hoofdstuk 1 werden besproken en anderzijds een voorlopig onderzoeksplan voor deelonderzoek 3 werd besproken.

Alvorens de resultaten te presenteren van onderhavig deelproject van het verdiepend onderzoek, geven we kort weer wat de resultaten waren van het vooronderzoek.

Resultaten deelonderzoek 1 en 2 (vooronderzoek)

Voor het eerste deelonderzoek zijn in totaal 17 sleutelfiguren, die in de praktijk met het klachtvereiste te maken hadden³, gevraagd naar hun ervaringen met het functioneren van het klachtvereiste in de praktijk.

In deelonderzoek 1 is door alle respondenten gewezen op belemmeringen in de uitvoeringspraktijk.

*) Hierna als vooronderzoek aangeduid

³ Politie, OM, rechters, Raad voor de Kinderbescherming, (Gezins)voogdij, Vertrouwensartsen, jeugdpsychiaters, ontwikkelingspsychologen en coördinatoren Childright Worldwide en De Graafstichting.

De belemmeringen zouden te maken hebben met:

- *het voldoen aan de vormvereisten in de praktijk:*
 - * Jeugdigen en /of hun wettelijke vertegenwoordigers moeten al een drempel over om aangifte te doen, het doen van een klacht wordt soms ervaren als een extra drempel.
 - * De politie heeft eerst een klacht nodig om opsporingsactiviteiten te kunnen starten. Dit wreekt zich in situaties waarin het misbruik snel stopgezet dient te worden.
 - * Interpretatieverschillen bij politie en OM omtrent de verhouding tussen de klachtgerechtigden en de te volgen procedure ten aanzien van het doen van een klacht ten overstaan van de hulpofficier.
- *gebrek aan expertise*
 - * Het ontbreken van specialistische deskundigheid van de politie m.b.t. zedenzaken
 - * Onvoldoende kennis over het klachtvereiste bij niet-justitiële organisaties.
 - * Onbekendheid bij de politie met de aanpak van kinderporno en jeugdprostitutie
 - * Onbekendheid met jurisprudentie in de strafrechtketen.
- *gebrek aan afstemming*
 - * Afstemming politie-OM
 - * Gebrek aan contact tussen politie en Raad voor de Kinderbescherming
 - * Het ontbreken van eenduidigheid in het vervolgingsbeleid.

De leden van de expertcommissie (deelonderzoek 2) herkennen deze belemmeringen in de uitvoeringspraktijk vooral als communicatieproblemen tussen actoren in de strafrechtketen. Deze problemen zouden zijn verergerd door het verdwijnen van een jeugd- en zedenspecialisatie bij de politie.

Daarnaast is gewezen op de conclusie van Advocaat-Generaal Fokkens bij uitspraak van de Hoge Raad (Peek)⁴. Hieruit kan worden afgeleid dat bij een letterlijke toepassing van de wet de politie ernstig belemmerd wordt bij het starten van

⁴ Hoge Raad 7 januari 1997, NJ 1997, 474.

opsporingsactiviteiten. Er zou sprake zijn van een schemergebied waarin het onduidelijk is of de politie wel of niet kan gaan opsporen. Dit zou ook spelen in zaken waarin vervolging wel gewenst is.

De expertcommissie was van mening dat onderzocht zou moeten worden of er door toedoen van de geconstateerde onduidelijkheid rond de opsporingsbevoegdheid gevallen van seksueel misbruik niet aan het licht komen. Ook zou volgens de expertcommissie onderzoek naar beweegredenen van jeugdigen om geen klacht in te dienen of aangifte te doen, gewenst zijn.

Deskundigen uit de hoek van ontwikkelingspsychologie, jeugdpsychiatrie en (gezins)voogdij (deelonderzoek 1), gaven aan dat het klachtvereiste adequate bescherming biedt tegen ongewenste inmenging van derden ten aanzien van seksuele zelfbepaling van jeugdigen in deze leeftijdsgroep, omdat de eigen wil van de jeugdigen centraal staat. Hierbij zou volgens hen sprake zijn van een glijdende schaal in seksuele ontwikkeling: leeftijdsgrenzen zijn volgens deze respondenten moeilijk te trekken. Er werd op gewezen dat seksuele zelfbepaling vooral aan de orde is als het gaat om minderjarigen in stabiele opvoedingssituaties en wanneer er sprake is van seksueel contact met een generatiegenoot. De respondenten hebben aan gegeven dat er nog weinig bekend is over de relatie tussen communicatieve vaardigheden van jongeren en de kans op seksueel misbruik.

De respondenten uit de kring van politie en rechters hebben er echter op gewezen dat seksuele contacten van de bovengenoemde minderjarigen in de praktijk vrijwel nooit strafzaken worden. Door de respondenten in de strafrechtketen werd sterker vastgehouden aan leeftijdsgrenzen, omdat deze naar hun mening een objectief criterium aangeven. Er werd opgemerkt dat 12 tot 13-jarigen in het algemeen te jong zijn om hun wil in seksueel opzicht te bepalen. Daarnaast vonden vrijwel alle respondenten dat minderjarigen die verstandelijk minder begaafd zijn, (emotioneel) verwaarloosd zijn en of in een afhankelijke situatie verkeren ten opzichte van de verdachte (kwetsbare groepen) en/of seksueel benaderd worden door een niet-generatiegenoot, niet vrij en zonder dwang hun wil om een seksueel contact aan te gaan kunnen bepalen.

De uitkomsten van deelonderzoek 2 hebben dit beeld bevestigd. Enerzijds werd op gewezen dat de meer kwetsbare groepen niet hun eigen seksuele wil kunnen bepalen. Hier is

een tijdige inmenging van derden wel degelijk gewenst. Er zijn ook voorbeelden genoemd van seksuele contacten van individuen uit kwetsbare groepen in instellingen of scholen, waarbij geen leeftijdsverschil speelt en er ogenschijnlijk geen sprake van druk is en men toch zou kunnen spreken van seksueel misbruik. Anderzijds werd ook gewaarschuwd tegen criminaliseren van seksueel experimenteren. In het algemeen gesproken wordt de kans op een gezonde ontwikkeling van seksualiteit het grootst geacht, als de repressie het kleinst is.

Jeugdprostitutie

Naast onderzoek naar het functioneren van het klachtvereiste in het algemeen is in deelonderzoek 1 en 2 ook onderzocht of het klachtvereiste een belemmering is voor de bestrijding van jeugdprostitutie in eigen land en het tegengaan van sekstoerisme.

Eenzijds leek het klachtvereiste nauwelijks een belemmering voor het tegengaan van jeugdprostitutie in eigen land, daar de 'klachtartikelen' in dit verband in de praktijk vrijwel niet gebruikt worden. In plaats daarvan wordt gebruik gemaakt van 250 bis Sr. Vanuit de expertcommissie werd opgemerkt dat iemand die in Nederland een prostitutiecontact aangaat met een minderjarige zelden of nooit vervolgd wordt, omdat dat alleen zou kunnen in 'heterdaad-situaties'. Anderzijds, wanneer er geen gebruik wordt gemaakt van art. 250 bis Sr. levert het klachtvereiste wel belemmeringen op in de praktijk. Verder leek er te weinig greep te bestaan op thuisprostitutie en escortbureaus.

Het klachtvereiste blijkt in de praktijk wel belemmeringen op te leveren bij het tegengaan van sekstoerisme. Geïnterviewde sleutelfiguren en leden van de expertcommissie gaven aan dat hierbij meerdere kwesties spelen.

- * In het buitenland moeten deze delicten ook strafbaar gesteld zijn, wil men over kunnen gaan tot vervolging.
- * In sommige landen is de prostitute(e) zelf strafbaar, zodat deze geen aangifte zal doen.
- * Men is in den vreemde vaak niet op de hoogte van het klachtvereiste.
- * De klachtgerechtigden zijn moeilijk te achterhalen

- * Het strafrechtelijk onderzoek stagneert bij het ontbreken van een klacht.
- * Van seksuele zelfbepaling is in dit soort gevallen geen sprake. Jeugdprostitutie is voor het kind zelf vaak een economische overlevingsstrategie.
- * Er zijn problemen met het vaststellen van de juiste leeftijd van de minderjarige.

Deelonderzoek drie, een verdiepend onderzoek, omvat vier deelprojecten. De algemene probleemstelling betreft de vraag in hoeverre het klachtvereiste in de artikelen 245, 247 en 248ter Sr. in de praktijk voldoet aan zijn tweeledige functie: namelijk enerzijds de ruimte bieden aan minderjarigen van 12 tot 16 jaar voor hun seksuele zelfbepaling en anderzijds hen bescherming bieden tegen seksueel misbruik.

De voorliggende rapportage betreft het deelproject, waarin met behulp van dossieronderzoek, interviews en observaties onderzocht is wat de aard is van de belemmeringen van het klachtvereiste in de uitvoeringspraktijk met betrekking tot jeugdigen in het algemeen en jeugdigen in de prostitutie.

1. DE AANPAK VAN HET DEELPROJECT

1.1 Inleiding

Het doel van het deelproject is na te gaan wat de aard van de belemmeringen van het klachtvereiste in de uitvoeringspraktijk is met betrekking tot jeugdigen in het algemeen en jeugdigen in de prostitutie.

De probleemstelling is onderzocht via de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe wordt in de praktijk concreet met een klacht omgegaan door, politie, OM en klachtgerechtigden (uitlokken klacht, klacht als chantagemiddel, verhouding klachtgerechtigden etc.)
- Wat is de aard van drempels voor de betrokkenen om klacht te doen?
- Is er sprake van tekort aan expertise bij politie en OM? Zo ja, waaruit bestaat deze?
- Is er sprake van afstemmingsproblemen binnen en buiten de strafrechtketen? Zo ja, wat is de aard van deze afstemmingsproblemen?
- Welke (overige) knelpunten zijn te identificeren met betrekking tot de implementatie van de wet?

Het onderzoek naar het functioneren van het klachtvereiste in de uitvoeringspraktijk is gebeurd langs drie lijnen:

- 1 dossieronderzoek
- 2 interviews
- 3 observaties

De meeste dossiers die bestudeerd zijn betreffen delicten die gepleegd zijn geheel of gedeeltelijk na de wetswijziging van 1 december 1991. Daarnaast zou het ook wat betreft de interviews naar aanleiding van de dossiers niet zinvol zijn om respondenten vragen te stellen over te oude zaken.

1.2 Dossieronderzoek

Het dossieronderzoek richt zich alleen op zaken waarin de artikelen 245, 247 of 248 ter Sr. of een combinatie daarvan een rol speelden. Daarnaast richt het dossieronderzoek zich alleen op zaken die door de politie naar het parket zijn verzonden. Zowel de dossiers bij de politie als bij het parket zijn bestudeerd aan de hand van een vragenlijst. In eerste instantie is er voor gekozen het dossieronderzoek in drie grote steden te doen: Amsterdam, Rotterdam en Utrecht.

In Utrecht is via het Bedrijfsprocessen-systeem (BPS) van de politie gezocht naar dossiers met behulp van bovenstaande specificatie. Van het totaal aan gevonden zaken is vervolgens een willekeurig aantal opgevraagd.

In Amsterdam en Rotterdam is de selectie anders verlopen. Op de afdelingen jeugd- en zedenzaken van de hoofdbureaus van de politie in Amsterdam en Rotterdam zijn door de rechercheurs zelf enkele zaken van de afgelopen twee of drie jaar gelicht waarin het klachtver-eiste een rol speelde.

Uit de zaken die dit opleverde is op grond van een aantal selectiecri-teria zowel wat betreft slachtofferkenmerken als daderkenmerken als onderwerpen door ons een keuze gemaakt. Op deze criteria gaan we hieronder in.

Naast het dossieronderzoek in bovengenoemde drie grote steden heeft er ook dossieronderzoek plaatsgevonden in Roermond. Een officier van justitie uit deze stad nam contact met de onderzoekers op naar aanleiding van een bericht in het Nederlands Juristenblad over dit onderzoek. Zij had recent te maken gehad met vervolgingsbelem-meringen in een zgn. sekstoerismezaak. Aangezien sekstoerisme buiten dit onderzoek valt, konden we deze zaak niet meenemen. Wel hebben we deze officier van justitie gevraagd of zij onlangs nog te maken had gehad met een andere zaak waarbij het klachtvereiste een rol speelde. Deze zaak hebben we wel in het dossieronderzoek betrokken.

In totaal zijn er 29 dossiers bestudeerd, waarvan er 11 dossiers afkomstig zijn uit Utrecht, 9 dossiers uit Amsterdam, 8 dossiers uit Rotterdam en 1 dossier uit Roermond. Aan de hand van de dossiers zal een aantal algemene bevindingen worden beschreven (zie hiervoor hoofdstuk 2). Een aantal kenmerkende zaken zal uitgebreider worden besproken.

Na raadpleging van de verschillende politiedossiers zijn de zaken bij het parket opgevraagd. Een aantal zaken was daar niet in te zien omdat het parket niet over de dossiers beschikte. Sommige zaken waren naar het hof in verband met hoger beroep. Andere dossiers

waren naar een TBS-instelling verstuurd. Ook beschikte het OM in een aantal gevallen niet over het dossier als de zaak nog of wederom in behandeling was bij de rechter-commissaris.

Over de term dossiers willen we nog het volgende opmerken. Deze term suggereert vergelijkbare eenheden. Dit is echter niet steeds het geval. Er waren op de politiebureaus een aantal zaken waarbij meerdere verdachten betrokken waren. Op het parket echter worden zaken per verdachte geregistreerd. Iedere verdachte heeft zijn eigen parketnummer. Het kan dan ook voorkomen dat één proces-verbaalnummer van de politie leidt tot meerdere parketnummers. In een aantal van dergelijke gevallen is naar aanleiding van de politiedossiers een bepaalde selectie gemaakt.

Bij de keuze van de dossiers is onder andere rekening gehouden met vertegenwoordiging van slachtofferkenmerken en kenmerken van de verdachte. De volgende slachtofferkenmerken hebben bij de selectie van de dossiers een rol gespeeld:

- van allochtone of autochtone herkomst
- jongen/meisje
- leeftijdsverschil met verdachte
- prostitutie
- 12/13 en 14/15 jaar

Zoals gezegd is er naast de selectie op slachtofferkenmerken bij de keuze van dossiers rekening gehouden met een aantal kenmerken van de verdachte. Dit zijn de volgende kenmerken:

- geslacht
- leeftijd
- allochtoon of autochtoon
- first offender
- vertrouwenspositie ten opzichte van het slachtoffer
- relatie met het slachtoffer

Overigens zijn er geen dossiers door ons aangetroffen, waarbij sprake was van een vrouwelijke hoofdverdachte.

Er zijn ook verschillende onderwerpen die in een dossier een rol kunnen spelen. De volgende onderwerpen kunnen aan de hand van de bestudeerde dossiers worden onderscheiden:

- ontucht gepleegd door meerderjarigen
- ontucht van minderjarigen onderling
- gemeenschap
- eenmalig gepleegde ontucht

- een of meerdere slachtoffer(s)
- een of meerdere verdachte(n)
- prostitutie
- andere vormen van seksueel misbruik

Aan de hand van de bestudeerde dossiers zullen de formele vereisten ten aanzien van klachtdelicten besproken worden. De volgende gebreken aan de formele vereisten kunnen aan de hand van de bestudeerde dossiers worden onderscheiden:

- onterecht een klacht opgenomen
- klacht gedaan door onbevoegde
- klacht opgenomen door onbevoegde
- foutieve inhoud klacht
- klacht belemmering voor de opsporing, vervolging of berechting.

Van het totaal van 29 zaken dat bestudeerd is zijn 6 pedoseksuele zaken en 4 prostitutiezaken. Wanneer uit het dossier bleek dat de verdachte geen situationele pleger was, maar iemand die actief jeugdigen benadert met de bedoeling daar seksuele handelingen mee te verrichten, hebben we het betreffende dossier tot de pedoseksuele zaken gerekend. Deze zaken worden behandeld in hoofdstuk 5.

Prostitutiezaken kenmerken zich door een groot aantal verdachten waarvan een deel (de klanten) voor het slachtoffer vaak anoniem is. Bij prostitutiezaken is er sprake van seksuele contacten voor geld of andere contraprestatie. In hoofdstuk 6 worden prostitutiezaken behandeld.

Daarnaast zijn 14 zaken niet in een van deze categorieën onder te brengen en daarom algemene zaken genoemd.

overzicht

Indeling naar soort zaken	
algemene zaken	14
pedoseksuele zaken	5
prostitutiezaken	4
ten overvloede klacht opgenomen	5
Totaal	28

1.3 Interviews

Over de geselecteerde dossiers zijn met betrokken actoren in de strafrechtketen interviews gehouden. Per zaak werd door de onderzoekers beoordeeld of het dossier nog vragen opriep en zo ja, wie daarover geïnterviewd zou moeten worden. De interviews vonden plaats aan de hand van een vragenlijst. Deze lijst bestond deels uit algemene vragen en deels uit vragen die specifiek voor de bestudeerde zaak waren. De interviews zijn persoonlijk of telefonisch afgenomen. Er zijn verbalisanten, officieren van justitie, parketmedewerkers, rechter-commissarissen, rechters en een medewerker van de Raad voor de Kinderbescherming geïnterviewd. Verder zijn er nog pogingen ondernomen om een voogd en een gezinsvoogd die klacht gedaan hadden te interviewen, maar deze interviews zijn niet gelukt omdat deze functionarissen niet meer bij de instelling werkzaam waren.

1.4 Observaties

Om de vraag te kunnen beantwoorden hoe de politiefunctionarissen concreet in de praktijk met een klacht omgaan, werden observaties verricht.

Een aantal politiebureaus zijn benaderd om mee te werken aan het observatieonderzoek. Aanvankelijk waren dat de politiebureaus in Utrecht-stad, Rotterdam Centrum en Rijnmond en Amsterdam hoofdbureau. Aangezien dit te weinig observatiemogelijkheden bood, is dit later uitgebreid met Utrecht-regio (Amersfoort, Zeist, Nieuwegein, Maarsse), Almere en Arnhem. Middels een politie instructie is de politie op de hoogte gesteld van de zaken waarin onderzoekers wilden observeren. Dit moesten zedenzaken zijn vallend onder de delictomschrijvingen in de artikelen 245, 247 of 248 ter Sr. Om inzicht te krijgen in het functioneren van het klachtvereiste en de expertise van de politie is zowel het informatiegesprek van belang als het opnemen van de klacht en/of aangifte. Er werd de politie gevraagd de onderzoekers te bellen als zij een afspraak hadden gemaakt met het slachtoffer voor een informatiegesprek of een aangifte c.q. klacht. Daarbij is tevens gesteld dat het slachtoffer tussen de twaalf en zestien jaar moest zijn.

Het is ook voorgekomen dat de politie belde als er terstond een klacht zou worden opgenomen. Een onderzoeker is in een dergelijk geval zo snel mogelijk naar het betreffende politiebureau gegaan. Bij elke observatie is één onderzoeker aanwezig geweest. In sommige gevallen leidde het informatiegesprek tot het opnemen van een klacht en in sommige gevallen niet. Het niet opnemen van een klacht kan onder andere gelegen zijn in het feit dat het slachtoffer meer bedenktijd nodig heeft, dat er besloten wordt geen aangifte te doen of dat het delict bij nader inzien geen klachtdelict blijkt te zijn.

De onderzoeker observeerde naar aanleiding van een itemlijst. Tijdens het observeren werd het maken van aantekeningen door de onderzoekers beperkt. Dit was om te voorkomen dat het slachtoffer afgeleid werd. Wanneer de situatie zich daarvoor leende, werd met toestemming van de betrokkenen een bandopname van het gesprek gemaakt. In totaal zijn er tien observaties gedaan: in Amsterdam, in Rotterdam, in Utrecht en in Zeist. Uit de andere plaatsen in de regio Utrecht, in Almere en in Arnhem zijn geen oproepen om te observeren gekomen.

1.5 Opbouw rapportage

De rest van het rapport is als volgt opgebouwd.

In hoofdstuk 2 volgt een beschrijving van de gang van zaken ten aanzien van het klachtvereiste in de praktijk. Hier wordt de gang van zaken bij de politie besproken als er sprake is van een klachtdelict. Ook wordt in dit hoofdstuk het oordeel van diverse actoren in de strafrechtketen over de functie en de betekenis van het klachtvereiste gepresenteerd.

In hoofdstuk 3 worden ter illustratie van het functioneren van het klachtvereiste in het algemeen een aantal casussen besproken. In hoofdstuk 4 wordt ingegaan op het functioneren van het klachtvereiste aan de hand van een vijftal casussen waarin pedoseksuele relaties een rol spelen. In hoofdstuk 5 wordt het klachtvereiste besproken aan de hand van een aantal jeugdprostitutiezaken.

In de beschreven casussen zijn de namen van de slachtoffers en verdachte vervangen door fictieve namen.

Zowel in hoofdstuk 3 en 4 als in hoofdstuk 5 is bij de beschrijving van de bestudeerde zaken aandacht voor de volgende vragen:

- Op wiens initiatief is er bemoeienis?
- Wat zijn de motieven van de klachtbevoegden om al dan niet een klacht te doen?
- Zijn er knelpunten ten aanzien van de opsporing te identificeren?
- Heeft de jeugdige zijn oordeel kunnen geven over het al dan niet vervolgen van de dader?
- Heeft er afstemming plaatsgevonden met instanties of personen buiten de strafrechtketen?

Het rapport wordt besloten met hoofdstuk 6 waarin de samenvatting en conclusies zijn te vinden.

2. KLACHT DOEN EN VERDER: DE GANG VAN ZAKEN IN DE PRAKTIJK

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we de algemene gang van zaken van het klachtvereiste in de praktijk.

De respondenten van de politie en het Openbaar Ministerie zijn niet alleen geïnterviewd over de casussen die we presenteren in de hoofdstukken 3, 4 en 5. Daarnaast zijn aan hen ook een aantal algemene vragen over het klachtvereiste gesteld. De rechters wilden meestal niet reageren op specifieke zaken. Zij waren wel bereid om in het algemeen wat te zeggen over het klachtvereiste in de zedelijkheidswetgeving. Met de rechters zijn daarom alleen een aantal algemene kwesties besproken. Deze algemene informatie presenteren we in dit hoofdstuk. Verder komt de algemene informatie die de observaties opleverden in dit hoofdstuk aan de orde.

Klacht doen houdt in dat niet alleen aangifte wordt gedaan van het strafbare feit, maar dat de klachtbevoegde eveneens ten overstaan van een (hulp)officier van justitie het uitdrukkelijk verzoek doet om tot vervolging over te gaan (art. 164, lid 1 Sv.).

Klacht doen is niet los te zien van de gehele gang van zaken rond het doen van aangifte. Daarom gaan we in paragraaf 2.2 eerst in op het gehele proces van melding, aangifte en klacht.

Daarna wordt er in par 2.3 een verslag van een observatie gepresenteerd. Deze observatie is een illustratie van het beslissingsproces dat een jeugdig slachtoffer door kan maken om wel of geen aangifte te doen.

Vervolgens gaan we in op de kwestie hoe er door de actoren in de strafrechtketen gedacht wordt over de achtergrond van het klachtvereiste (par 2.4), op de vormvereisten (par 2.5), de klachtbevoegden (par 2.6), het hoorrecht (par 2.7), de opsporing (par 2.8) en vervolging (par 2.9). In de laatste paragraaf staan de conclusies van hoofdstuk 2.

2.2 Melding en aangifte

Op 23 februari 1998 is de 'Aanwijzing voor de opsporing van zedendelicten, in het bijzonder gerelateerd aan incest' van de commissie verschenen. De reden om een dergelijke handleiding op te stellen, is gelegen in de constatering dat naast de toegenomen aandacht voor het slachtoffer de kwaliteit van de opsporing verbeterd dient te worden. Volgens de toelichting op de handleiding gaan zedenzaken nog te vaak gepaard met een emotionele benadering, wat de professionaliteit soms in de weg zou staan. De handleiding is bedoeld om de verlangde professionaliteit te normeren. Er worden een aantal fasen in de opsporing onderscheiden: het informatieve gesprek, het opnemen van de aangifte en het opsporingsonderzoek. Volgens de handleiding dient de politie zorg te dragen dat een melding binnen vijf dagen gedaan kan worden bij een deskundige politiefunctionaris. Deze is een (jeugd- en) zedenrechercheur en heeft de cursus Zedenzaken van de Rechterschool gevolgd. Tijdens het informatieve gesprek worden de risico's en de gevolgen van het doen van aangifte besproken. Het hele gesprek wordt op band opgenomen. Dezelfde politiefunctionaris die het informatieve gesprek heeft gevoerd, neemt de aangifte op, samen met een eveneens deskundige collega. De politiefunctionarissen hebben een kritische en neutrale houding tegenover het slachtoffer. Ook dit gesprek moet opgenomen worden. De leiding in het opsporingsonderzoek berust bij de officier van justitie. Een onderzoek wordt niet eerder afgerond, dan nadat met degene tegen wie de aangifte gericht was een gesprek is gevoerd. Tot slot dient tijdens het opsporingsonderzoek leedtoevoeging door het gebruik van dwangmiddelen vermeden te worden.

Een slachtoffer van seksueel geweld heeft besloten om het gebeurde aan te kaarten bij de politie. Het is dan mogelijk om daar melding van te maken bij de politie. Melding doen betekent dat aan de politie verteld wordt wat het slachtoffer overkomen is. Er wordt dan nog geen proces verbaal opgesteld en ook nog geen strafrechtelijk onderzoek gestart.

Uit de observaties en interviews blijkt, dat de jeugd- en zedenrechercheurs naar aanleiding van een melding aan de melder het aanbod doen van een informatiegesprek. Dit informatiegesprek fungeert als een eerste opvang gesprek. In dit gesprek worden de actuele situatie van het slachtoffer besproken en -indien het geen actueel misbruik betreft- de reden waarom er nu contact opgenomen wordt met de politie. In sommige gevallen adviseert de zedenrechercheur om een vertrouwenspersoon mee te nemen.

Zonodig wordt er direct hulpverlening ingeschakeld of er wordt daarbij bemiddeld. In een van de geobserveerde gevallen is in dit stadium al voorgesteld door de politie om geen aangifte te doen, maar de huisarts en de hulpverlening in te schakelen.

Wanneer in het informatiegesprek duidelijk wordt dat de melder aangifte overweegt, worden er een aantal zaken doorgenomen, zoals:

- de verwachtingen die men heeft van het doen van aangifte,
- de status en de gevolgen van een eventuele aangifte,
- het belang van vragen naar (pijnlijke) details voor de aangifte,
- uitleg over het doen van klacht (indien op dat moment reeds duidelijk is dat het om een klachtdelict gaat),
- uitleg over de werkwijze van politie, rechter commissaris, advocaat van de verdachte,
- de procedure binnen het strafrecht.

Uit de observaties blijkt eveneens dat de rechercheur vervolgens veelal een bedenktijd voorstelt om de keuze te maken om wel of geen aangifte te doen.

Aan het eind van dit eerste opvang gesprek wordt een vervolgspraak gemaakt, waarin de keuze om al dan geen aangifte te doen besproken kan worden. Wanneer er voor gekozen wordt om aangifte te doen en er ten aanzien van (een deel van) de feiten sprake is van een klachtdelict, moet het doen van aangifte gecombineerd worden met het opnemen van een klacht.

Een ingediende klacht kan binnen acht dagen worden ingetrokken als men zich alsnog bedenkt. In een deel van de observaties wordt hierop door de betrokken rechercheur gewezen. Soms gebeurde dit echter niet.

Zowel uit de observaties als uit de interviews naar aanleiding van de dossiers blijkt dat de rechercheur contact houdt met het slachtoffer, in ieder geval tot het moment dat de zaak naar het parket gaat.

Knelpunten

In de interviews met politiefunctionarissen kwam een aantal knelpunten naar voren met betrekking tot de zedentaak van de politie en het doen van aangifte.

- In de plaats waar het feit gepleegd is, moet aangifte gedaan worden. Burgers zijn hiervan niet op de hoogte. Zij zullen in eerste instantie naar het politiebureau gaan in de buurt waar zij wonen. Soms is het onduidelijk waar aangifte gedaan moet worden en wordt het slachtoffer van het ene naar het andere bureau verwezen. Hierdoor gebeurt het regelmatig dat slachtoffers vaker hun verhaal moeten doen.

- Door de decentralisatie in Utrecht is de formatie weliswaar op sterkte gebleven, maar is de know-how versnipperd. "Soms gebeurt het dat je anderhalf jaar niet te maken krijgt met een klachtdelict en is er sprake van kennisverlies.", aldus een rechercheur.
- De laatste tijd is er weinig overleg met Justitie. De directe route van de jeugd- en zedenpolitie naar de officier van justitie is moeilijker geworden. Dit komt omdat in de huidige situatie politiechefs niet alles van jeugd- en zedenzaken afweten. Behalve op het hoofdbureau is de jeugd- en zedenpolitie nu onderdeel van een rechercheafdeling, die bestaat uit een inbraakteam, recherche en jeugd- en zedenpolitie. Een zedenrechercheur moet nu overleggen met een chef die veel minder van zedenzaken afweet. "Een klacht wordt gedaan ten overstaan van een hulpofficier. Je kan nu met een hulpofficier te maken hebben, die heel weinig verstand heeft van zedenzaken. Als het een goede chef is, dan zal hij in zo'n geval zeggen: Overleg maar met de officier."
- Behalve in het district waar nog een coördinator is, wordt jeugd en zeden ondergesneeuwd door andere zaken. De chefs geven vaak prioriteit aan recherchewerk. Dat betekent dat een jeugd- en zedenrechercheur ook vaak op algemene recherchezaken wordt gezet en dat een slachtoffer van seksueel misbruik wel eens een week of langer moet wachten alvorens er een eerste afspraak gemaakt kan worden.
- Er ligt op de politieorganisatie een druk om hoge productiecijfers te scoren. Zedenzaken zijn arbeidsintensief en het aangifteproces kost tijd. Bovendien kan het houden van verschillende gesprekken tot resultaat hebben dat er uiteindelijk geen aangifte wordt gedaan, maar dat er een andere weg wordt gekozen. Ook de beslissing om niet de weg van het strafrecht te kiezen is mede een resultaat van inspanningen van de politie, maar komt onvoldoende tot uitdrukking in de productiecijfers.
- Een zedenrechercheur uit Amsterdam meldt, dat zij enorm gefrustreerd raakt dat zij wel aangiften opneemt, maar geen tijd heeft om de zaken af te handelen. "Soms liggen zaken een half jaar of langer in de kast voordat er iets mee gebeurt."

Een officier van justitie uit Roermond noemt als knelpunt dat er in die regio niet overal een aparte jeugd- en zedenspecialisatie is. In de praktijk worden vooral de oudere politiefunctionarissen met zedenzaken belast, omdat die al veel ervaring hebben. De expertise op dit gebied is hierdoor aan het verdwijnen, terwijl anderen het niet opbouwen.

2.3 Een observatie

In deze paragraaf doen we verslag van een observatie, waaruit de gang van zaken duidelijk wordt waar een jeugdig slachtoffer van seksueel misbruik mee te maken kan krijgen, wanneer zij overweegt om aangifte te doen bij de politie.

De informatiebronnen voor het onderstaande verslag zijn participerende observaties door een onderzoeker en een interview met de betrokken zedenrechercheur.

VRIJDAG

Een informatiegesprek.

Een moeder van hindoestaanse herkomst van een net 16 jaar geworden meisje neemt contact op met de afdeling jeugd- en zedenzaken. Haar dochter was steeds misselijk. Daarom zijn ze naar de huisarts gegaan. Daar bleek dat het meisje al zo'n maand of zeven zwanger is. Bij thuiskomst praat moeder met haar dochter en het meisje vertelt dat ze seksueel misbruikt is door de veertigjarige man, waar moeder en dochter een tijd ingewoond hebben. De moeder is geëmotioneerd en wil zo snel mogelijk actie van de politie.

De jeugd- en zedenrechercheur legt de moeder uit wat het doen van aangifte en de (mogelijke) consequenties daarvan inhouden. Verder regelt hij dat haar dochter maandagochtend met voorrang in het academisch ziekenhuis onderzocht wordt door een gynaecoloog.

De rechercheur stelt voor om in het weekend te overdenken of men aangifte wil doen. Hij spreekt met de moeder af dat als dat het geval is, zij maandag met haar dochter naar het politiebureau komt, zodra de medische onderzoeken afgerond zijn. Afgesproken wordt, dat ze bellen zodra ze vertrekken uit het ziekenhuis.

(Overweging rechercheur: Ik wil de tijd hebben om een collega in te schakelen, die met de moeder praat, terwijl ik met het meisje praat. Je moet ze nu niet tegelijkertijd spreken. Misschien is er iets anders aan de hand en durft het meisje in aanwezigheid van haar moeder niet het hele verhaal te doen. In dit stadium houd ik altijd alles open.)

MAANDAG

Rond 14.30 uur belt de moeder vanuit het ziekenhuis. De onderzoeken zijn eindelijk achter de rug. De rechercheur vraagt hoe het met het meisje is en hoe hun beslissing uitgevallen is. Ze willen graag naar het bureau komen, maar de dochter heeft inmiddels veel buikpijn gekregen. De rechercheur legt uit dat het gesprek op het bureau het meisje veel energie zal kosten. Derhalve stelt hij voor om een nieuwe

afpraak te maken voor het doen van de aangifte. Omdat de onderzoeker dinsdag een cursus heeft, wordt de afspraak op woensdag 13.00 uur gezet.

(Overwegingen onderzoeker: Misschien denk je 'waarom draagt hij dit niet over aan een collega?', zodat de aangifte morgen in plaats van overmorgen gedaan kan worden, maar we kiezen er op deze afdeling voor om, als dat maar enigszins mogelijk is vanaf het eerste contact dezelfde onderzoeker als contactpersoon te houden. Dit is voor het slachtoffer en haar omgeving het prettigst.

Het zou ook mogelijk zijn geweest om nu samen met een collega naar het huis van moeder en dochter te gaan. Zoiets doen we wel, maar dat is voor deze zaak niet noodzakelijk. Er is geen spoedeisend karakter. De nadelen -a. je moet op het bureau alles weer overtuigen, daarna moet je weer terug om het voor te lezen zodat het ondertekend kan worden en b. ten tijde van het gebeurde was het meisje vijftien en mogelijk is er sprake van een klachtdelict. Een klacht moet worden gedaan ten overstaan van een (hulp)officier, zodat er daarvoor toch een nieuwe afspraak op het bureau gemaakt moet worden -wegen niet op tegen de voordelen. Bovendien begrijp ik van de moeder dat het meisje nu behoorlijk last heeft van de onderzoeken die ze vandaag ondergaan heeft.

De afspraak is nu voor 's middags gemaakt om te zorgen dat jij er bij aanwezig kunt zijn. Normaal gesproken maak ik zo'n afspraak het liefst 's ochtends. Dan zijn de mensen nog het fitst. Je moet er voor zorgen dat een aangever zo goed mogelijk haar verhaal kan doen. Het zijn gesprekken die heel veel energie kosten en vaak ook emotioneel zijn. Voor de politie is het nodig om ook relevante details boven tafel te krijgen. Als het slachtoffer zo fit mogelijk is en het gebeurde zo goed mogelijk kan vertellen, dan kan het verhaal zo helder en consistent mogelijk op papier komen. Dat is des te beter voor het slachtoffer, want dan komen er later ook minder vragen bijvoorbeeld bij de rechter-commissaris.)

WOENSDAG

Als de onderzoeker om 12.55 uur op het politiebureau arriveert, zitten de moeder, haar dochter en een tante van het meisje al in de hal. Ze bespreken een reactie in hun omgeving: dat je iemand die je zo behulpzaam geweest is met het verschaffen van onderdak nu gaat aangeven bij de politie.

Om 13.10 uur komen de twee rechercheurs die de gesprekken zullen voeren in de hal. Er volgt een korte uitleg van de politie waarom het gezelschap gesplitst zal worden. Voorgesteld wordt dat de tante het meisje zal vergezellen, als morele steun. De moeder gaat mee met de ene rechercheur. Dit gesprek vindt plaats in een verhoorkamertje, een kaal en klein vertrek met een bureau waarop een pc staat en een paar stoelen. Er zijn matglazen ramen, waardoor geen zicht naar buiten is. Het meisje en haar tante gaan met de andere rechercheur mee naar een kamer in een ander gedeelte van het gebouw. Dit is een grotere kamer met gewone ramen die open kunnen met vitrage er voor, wat kinderspeelgoed, een zitje en twee tegenover elkaar staande bureaus met een pc erop.

(De rechercheur heeft me vooraf verteld dat ze bezig zijn met de inrichting van een vertrek waar iemand zich op zijn gemak moet kunnen voelen. Vindt het ook belangrijk om een vertrek te hebben waar je zo min mogelijk gestoord wordt door telefoontjes en dergelijke. Vraagt de onderzoeker om op te letten wat opvalt, wat mogelijk storend zou kunnen zijn, tips.)

De zedenrechercheur legt uit waarom zijn collega nu met de moeder praat. Hij wil graag het verhaal van het meisje horen en zegt dat het fijn is dat de tante als steun voor het meisje aanwezig is, maar vraagt de tante om alleen te luisteren en zich niet in het gesprek te mengen. Hij legt uit dat er twee belangen zijn waar hij als rechercheur mee te maken heeft: de aangeefster en het onderzoek. Daarna legt hij uit wat de gevolgen (kunnen) zijn als je aangifte gaat doen bij de politie. Hij vertelt dat de gebeurtenissen voorgevallen zijn toen het meisje 15 jaar was. Hij legt uit dat haar moeder daarom klacht moet doen, maar dat hij ook aan haar moet vragen of zij wil dat de verdachte vervolgd wordt. 'Stel dat jij nee zegt, en je moeder wil het wel, dan zullen we met elkaar moeten gaan praten wat voor jou het beste is om te doen.' Hij legt uit dat hij alleen nog maar telefonisch met haar moeder en met haar tante gesproken heeft en het belangrijk vindt om nu met haar te spreken. Hij benadrukt dat het meisje na het gesprek wat nu volgt kan besluiten om het hierbij te laten en geen aangifte te doen. Het gaat er nu om te horen wat het meisje wil.

De rechercheur wijst het meisje erop dat als zij vertelt wat er is gebeurd, zij alles zo volledig mogelijk moet beschrijven. Zij moet de vervelende, maar als die er zijn geweest ook de prettige dingen vertellen. De politie heeft de details van het verhaal nodig. Hij wil nu eerst het algemene verhaal horen. Hij wijst erop dat als hij het verhaal gaat typen, hij ook details zal gaan vragen.

De tante van het meisje interrumpeert het gesprek. Zij zegt dat ze het schandalig vindt wat er gebeurd is en dat ze zich zorgen maakt over een pleegdochter van de verdachte.

De rechercheur vraagt de tante om alleen te luisteren. Tegen het meisje zegt de rechercheur: 'Het kan gaan om aangifte, maar dit gesprek mag ook best een oriënterend gesprek zijn. Je mag straks ook zeggen: Ik wil er nog over nadenken. Heb je nog vragen? Weet je wat de bedoeling is?'

Het meisje antwoordt: 'Dat ik vertel wat er gebeurd is'. Rechercheur: 'Wil je dat?'. Het meisje zegt: 'Aan de ene kant wel aan de andere kant niet'. 'Waarom wil je het niet', vraagt de rechercheur. 'Ik ben bang', antwoordt het meisje. 'Waarom?', vraagt de rechercheur. Het meisje antwoordt geëmotioneerd, 'Dat ik hem weer moet zien'. De rechercheur zegt dat het in de toekomst inderdaad niet is uit te sluiten dat zij de verdachte tegenkomt. Hij vraagt haar: 'Waarom nog meer niet?'. 'Alles niet', antwoordt het meisje. (meisje heeft het moeilijk).

De rechercheur vraagt hoe het is gegaan in het ziekenhuis. Het meisje vertelt dat er bloed is afgenomen en dat verder alles goed met haar gaat. De rechercheur vraagt haar waarom er bloed is afgenomen: 'Om te kijken wie de vader is?'. Het meisje weet het niet, ze antwoordt dat het kind gezond is. Het meisje zegt: 'Ik weet zeker, dat mijn moeder achter mij staat.'

De rechercheur vraagt haar wat zij het allerliefste zou willen. 'Ik zou het liefst willen dat het niet bekend wordt', zegt zij. De rechercheur vraagt haar wie inmiddels van haar zwangerschap weten. Het meisje antwoordt. De rechercheur vraagt haar of ze van plan is het verhaal op school te vertellen.

Het meisje zegt: 'Het is een oude man, als het nou een leuke jongen was geweest, dan was het wat gemakkelijker geweest om aan mijn vriendinnen te vertellen'. Ze vertelt dat er thuis positief over het kindje gedacht wordt. Het is immers ook een kindje van haar. De manier waarop het ontstaan is, is niet leuk en ze is eigenlijk nog veel te jong om moeder te worden, maar zij en haar moeder willen proberen er het beste van te maken.

De tante onderbreekt het gesprek. De rechercheur legt haar uit waarom hij alleen het meisje zelf aan het woord wil.

Het meisje vraagt zich af of de verdachte wel de waarheid zal vertellen. Hij legt het meisje uit dat de informatie voor het onderzoek van haar moet komen; de verdachte mag wat hem betreft liegen dat hij barst.

De rechercheur zegt dat hij aan de officier van justitie kan vragen of hij de verdachte mag aanhouden. Terwijl hij de procedures van in verzekering en in bewaring stelling van een verdachte uitlegt, wordt het gesprek onderbroken door een collega, die nog iets door wil geven voordat hij vertrekt.

Het meisje zegt dat het dus een hele tijd duurt, voordat de verdachte berecht wordt. De rechercheur zegt: 'De rechtbank moet rekening houden met de situatie van de verdachte. De verdachte zou, als hij wordt vrijgelaten, contact op kunnen nemen met jullie'. Het meisje vraagt: 'Kunnen jullie daar niets aan doen?'. 'Nee', antwoordt de rechercheur. 'Je kan alleen via een advocaat een straatverbod eisen. Je kan ons wel altijd bellen, dan komen wij langs.'

Tante intervenueert opnieuw door te zeggen dat het wel lijkt alsof de rechercheur aangifte afraadt. Als haar nichtje geen aangifte doet, dan zal zij het wel doen.

De rechercheur vervolgt zijn verhaal: 'Het kan zijn dat ik negatief klink, maar ik moet dit wel vertellen. Maar het kan ook anders lopen. Het kan ook zijn dat hij vast blijft zitten en uiteindelijk veroordeeld wordt. De rechter straft en bepaalt de hoogte van de straf'. 'En wat als hij wat anders vertelt?', vraagt het meisje. De rechercheur legt uit dat de verdachte automatisch een advocaat krijgt, maar dat hij voor het meisje ook een advocate met ervaring op dit gebied kan regelen, waar de politie vaker slachtoffers naar verwijst.

De rechercheur legt de positie van de aangever uit. Hij vraagt wat zij er van vindt als de verdachte aangehouden wordt. Het meisje zegt dat zij het zielig vindt voor de kinderen en de vrouw van de verdachte. Die kent zij goed. 'Als hij gestraft wordt, worden zij dat ook. Dat is moeilijk', zegt het meisje.

Toch wil zij dat hij gestraft wordt. De rechercheur wijst haar erop dat ze zelf een keuze moet maken: 'Als je aangifte doet, doe je dat omdat hij jou iets ergs heeft aangedaan. Jij zal nooit schuldig zijn. Zo moet je het ook onthouden. Hij heeft jou iets aangedaan. Je hoeft je niet schuldig te voelen, maar je zal daar zelf mee in het reine moeten zijn'. 'Het duurt allemaal zo lang', zegt het meisje. De rechercheur zegt haar dat het nou eenmaal niet sneller gaat. Op zijn snelst gaat het drie maanden duren. Hij legt haar uit dat het mogelijk is dat ze bij rechter-commissaris gehoord wordt door advocaat van de verdachte, die vervelende vragen zou kunnen stellen.

Een bericht komt de kamer binnen via de intercom.

De rechercheur wijst het meisje erop dat het daarom zo belangrijk is dat zij het verhaal zo duidelijk mogelijk vertelt. De advocaat van de

verdachte kan haar ook willen laten horen om tijd te rekken. Hij vertelt haar dat ze niet mag weigeren. 'Dus je moet komen?', vraagt het meisje. 'Ja, ik heb de afgelopen jaren gemerkt dat slachtoffers gevraagd wordt te komen bij de rechter-commissaris en zelfs op de zitting'.

Intercom.

Meisje: 'Is het allemaal zo echt, zo direct?' 'Ja, daarom moet je ook nadenken. Jij moet het willen. Jij bent heel erg geschrokken, maar de verdachte heeft meer rechten. Het is een afweging. Maar als je vindt dat hij gestraft moet worden, moet dat gedaan worden door Justitie. Als je eigen rechter gaat spelen, dan krijg je zelf te maken met de politie'. 'Ja, er waren al mensen in de familie die die man wel even aan zouden willen pakken, maar wij zeiden speel geen eigen rechter, zegt het meisje. De rechercheur vraagt aan de tante of zij nog vragen heeft. De tante benadrukt dat zij sowieso aangifte wil doen.

Er wordt een pauze ingelast om koffie te halen.

Het meisje vertelt dat ze 21 april is uitgerekend. Misschien moet zij dan net bij de rechter-commissaris komen om een verklaring af te leggen. De tante interrumpeert en zegt dat er maatschappelijk werk ingeschakeld moet worden.

De rechercheur vraagt het meisje of ze nog vragen heeft. Meisje: 'Ik vind het vervelend dat het zo lang gaat duren'. Rechercheur: 'Wat vind je het moeilijkst?'. Meisje: 'Dat het zo lang gaat duren'.

De rechercheur vraagt: 'Wat zegt je gevoel?'. 'Hij moet gestraft worden, als hij niet gestraft wordt, heb ik het allemaal voor niks gedaan', zegt het meisje.

De tante van het meisje: 'Dat hij moet zeggen wat hij gedaan heeft is belangrijk'. De rechercheur zegt: 'Ik ben tot het eind betrokken bij (meisje). Zij moet goed beseffen wat ze wil. Ik heb alleen met haar te maken. Zij moet bepalen wat er moet gebeuren'.

Tante: 'Begrijpt u dat de familie kwaad is?'

De rechercheur antwoordt haar dat hij dat heel goed begrijpt, maar dat hij een rol als politiefunctionaris heeft. Het gaat om het meisje, waarmee is zij het meest geholpen?

Hij vraagt aan het meisje wat zij wil gaan doen. Hij adviseert haar na te denken over een aangifte. Als het haar duidelijk is en ze haar keuze heeft gemaakt om wel aangifte te doen, kan ze tegen hem zeggen: zet het dan maar op papier. Het meisje zegt dat ze er nog over na wil denken.

De rechercheur zegt dat hij nu haar moeder wil gaan bijpraten. Het meisje: 'Ik wil dat hij gestraft wordt, maar ik moet aan mijn kindje denken'. 'Precies, dat is het belangrijkste', zegt de rechercheur. Het meisje: 'Straks krijg ik een hekel aan mijn kind of krijgt mijn kind hiermee later misschien problemen'. 'Het kind gaat later vragen stellen over wie de vader is en dergelijke, zegt de rechercheur. 'Dat heb ik zelf ook gehad', zegt het meisje. De rechercheur wijst haar erop dat het heel belangrijk is om na te denken over de consequenties van het doen van aangifte. De tante wil het woord voeren. 'Nee', zegt de rechercheur, ik wil weten wat jij ervan vindt.

Het meisje zegt: 'Ik wil nog nadenken, ik heb een goede band met een vriend van mijn moeder en ik wil met hem overleggen. Mijn moeder zal wel willen dat ik aangifte doe'.

De rechercheur stelt de tante voor om even te gaan praten met de moeder. Het meisje blijft in de kamer achter. Terwijl de moeder en de tante samen in een andere kamer overleggen, overlegt de rechercheur met zijn collega, die de moeder heeft gehoord. Inmiddels heeft deze collega een complete aangifte plus klacht van de moeder opgenomen. De collega gaat met ons mee terug naar de kamer waar het meisje is.

De rechercheur hervat het gesprek en zegt tegen het meisje, dat hij het gesprek van tante met moeder voorstelde, omdat hij merkte dat de aanwezigheid van de tante als morele steun op de achtergrond niet als zodanig werkte. Het meisje zegt blij te zijn dat haar tante nu even weg is, omdat zij te nadrukkelijk aanwezig was.

De collega vertelt het meisje dat zij met haar moeder gesproken heeft en dat deze aangifte en klacht gedaan heeft.

De rechercheur vat het gesprek tot dan toe samen en vraagt het meisje of er ook nog andere dingen zijn. Meisje: 'Dat ik naar de rechtbank zou moeten.' Collega: 'We moeten zo eerlijk mogelijk zijn en jou vertellen wat je te wachten kan staan als je aangifte doet.'

De rechercheur: 'Wat nog meer?' Het meisje antwoordt: 'Om hem weer tegen te komen en ik vind het erg voor zijn gezin'.

De rechercheur vraagt het meisje wat voor relatie ze met het gezin van de verdachte had. 'Ik ging goed met hen om. Die kinderen waren mijn vrienden. Mijn moeder heeft me wel gewaarschuwd. Ze zei dat ik voor hem op moest passen. Hij was aardig voor me en heeft me geholpen met het verwerken (Red Ze bedoelt scheiding ouders). Ik kon goed met hem praten.'

De rechercheur vraagt of verdachte zich tot haar aangetrokken voelde. 'Hij zei op een gegeven moment dat ik een mooie meid was. Hij gaf ook complimentjes'. 'Alleen complimentjes? Hoe ging het verder?', vraagt de rechercheur. 'Ik heb samen met hem regelmatig de hond uitgelaten, boodschappen gedaan. Ik ben wel vaak alleen met hem geweest. Het was een vriend voor me en ik vond hem best aardig', zegt het meisje.

De rechercheur vraagt door, waarop het meisje vertelt wat er gebeurd is en hoe het is gegaan. Ze legt uit dat haar moeder op een gegeven moment een woning toegewezen kreeg. Het gezin is toen verhuisd naar de eigen woning. Toen het meisje een keer alleen thuis was, belde de verdachte aan. Omdat het een goede bekende was, heeft ze hem binnen gelaten. In de gang heeft de man toen tegen haar wil gemeenschap met haar gehad. Ze zegt dat ze er het liefst niet meer over zou willen praten.

Dan volgt er een gesprek van de collega met het meisje waarin naast de nadelen van het doen van aangifte ook het mogelijke nut van het doen van aangifte besproken wordt, namelijk dat het kan helpen om het gebeurde te verwerken en er dan een streep onder te kunnen zetten.

Beide rechercheurs benadrukken dat zij de komende tijd betrokken blijven, dat het meisje altijd kan bellen en dat ze in de gaten zullen houden of de inschakeling van het maatschappelijk werk naar wens verloopt. Aan het eind van het gesprek wordt afgesproken dat het meisje thuis nog nadenkt of ze aangifte wil doen. 'Ik adviseer je om niet verder met je tante en moeder te praten over wel of geen aangifte doen, jij moet een keuze maken. Praat met hen maar over de baby en zo.', zegt de rechercheur. Er wordt een afspraak gemaakt voor overmorgen.

VRIJDAG

Op vrijdagmorgen komt het meisje naar het politiebureau. Ze doet aangifte tegen de verdachte.

Conclusie

Uit bovenbeschreven zaak blijkt dat wanneer een slachtoffer of iemand uit diens directe omgeving zich meldt bij de jeugd- en zedenpolitie er niet direct een aangifte en klacht op papier wordt gezet. Eerst wordt er een informatiegesprek gehouden, waarin de mogelijke gevolgen van het opgaan van een strafrechtelijke weg uit de doeken

worden gedaan. Er wordt tijd uitgetrokken om de jeugdige na te laten denken. Ook uit de andere observaties blijkt dat dit een gangbare praktijk is.

Het blijkt dat de werkwijze zoals die gevolgd wordt ten tijde van de melding van een klachtdelict in grote lijnen overeenkomt met de richtlijnen zoals die gegeven worden door de commissie Hulsenbeck (Aanwijzing voor de opsporing van zedendelicten, in het bijzonder gerelateerd aan incest). In deze Aanwijzing van het College van Procureurs Generaal is de opsporing van zedendelicten onderverdeeld in vier fasen: het informatieve gesprek, de aangifte, het opsporingsonderzoek en de toepassing van dwangmiddelen. De formele aanzet tot de opsporing, de aangifte, is van groot belang voor het verdere onderzoek. Om de zorgvuldigheid, controleerbaarheid en neutraliteit beter te kunnen garanderen is de aanloop tot de aangifte genormeerd. Uitgangspunt is dat de melding in tijd wordt gescheiden van de aangifte. Direct bij de melding worden de risico's van een eventuele aangifte besproken. De melding en het bespreken van de risico's vormen tezamen het informatieve gesprek. In principe kan na een periode van overweging aangifte volgen. Als een melding leidt tot een aangifte, vangt normaliter het opsporingsonderzoek aan.

Evenals uit de dossiers blijkt uit de observaties dat vrijwel altijd niet de jeugdige, maar de ouder(s) gevraagd wordt klacht te doen. Wel wordt de jeugdige gehoord en staat de wens van de jeugdige om al dan niet over te gaan tot een vervolging centraal.

2.4 Achtergrond klachtvereiste

De tweeledige functie van het klachtvereiste is enerzijds ruimte bieden aan minderjarigen van 12 tot 16 jaar voor hun seksuele zelfbepaling en anderzijds hen bescherming bieden tegen seksueel misbruik.

In hoeverre functioneert het klachtvereiste in de praktijk ook als zodanig? We gaan na in hoeverre deze tweeledige functie in de praktijk leeft bij actoren in de strafrechtketen.

Politiefunctionarissen

Over het algemeen ervaren de geïnterviewde politiefunctionarissen het klacht doen als een formaliteit. Een politiefunctionaris: "Soms vragen mensen waarom dat moet. Dan zeg je maar 'ja, dat staat nou eenmaal in de wet'. Het is wel begrijpelijk dat het mensen niets zegt; ik zelf hoorde hier ook pas van toen ik op de politieschool zat." Een andere onderzoeker heeft dezelfde ervaring: "Ik probeer het wel uit te leggen, maar je ziet dat mensen het toch niet begrijpen."

Men wijst er op dat om verschillende redenen het klachtvereiste een wat kunstmatige constructie is. Ten eerste is er een groot verschil binnen de leeftijdsgroep. Ten tweede zijn er enorme individuele verschillen, die afhangen van de individuele persoonlijke ontwikkeling: de ene veertienjarige is wel aan een seksuele relatie toe en de andere nog lang niet. Verder is de relatie op zich belangrijk: Hoe steekt die relatie in elkaar, zijn beiden van gelijk geestelijk niveau of is er sprake van dwang, gezagsverhouding of overwicht?

Zonder uitzondering wijzen de politiefunctionarissen er nadrukkelijk op dat bij welk gesprek over een aangifte dan ook, -dus ook bij de feiten die ambtshalve vervolgbaar zijn-, ze het slachtoffer centraal willen stellen. Dat dit inderdaad het geval is, wordt sterk bevestigd door onze observaties.

Officieren van justitie

Sommige officieren van justitie voelen zich een beetje overvallen door de vraag naar de achtergrond van het klachtvereiste en kunnen de vraag niet zo gauw beantwoorden. Anderen daarentegen hebben er wel een uitgesproken idee over.

Een officier is van mening dat het doel van het klachtvereiste het verbeteren van de positie van het minderjarige slachtoffer is, maar dat het in de praktijk niet zo werkt. In de praktijk werkt het klachtvereiste als een papieren formaliteit, die alleen maar last oplevert. "Ik vind het onzinnig. Een aangifte moet toch voldoende zijn."

Volgens een andere officier van justitie is het idee achter het klachtvereiste bescherming tegen ongewenst overheidsoptreden in situaties, waarin partijen consensus hebben over wat er gebeurt. Het toevoegen van het klachtvereiste aan art 247 lid 2 Sr., wanneer het slachtoffers van 12 tot 16 jaar betreft, heeft niet te maken met een gewijzigd inzicht van de wetgever in de strafwaardigheid van het feit. Het toegevoegde klachtvereiste heeft geen betrekking op de materiële strafwaardigheid van het feit, maar moet haars inziens gezien worden als een wijziging van voorschriften ten aanzien van de vervolgbaarheid.

De wetgever heeft gezegd dat je als overheid moet terugtreden in die gevallen, waarbij de betrokkene tussen de 12 en 16 jaar niet wenst dat de ander wordt vervolgd, omdat hij gewoon vrijwillig seksueel contact heeft gehad. De overheid moet het ingrijpen beperken tot die gevallen waar men een klacht indient. Het is een vervolgingsbeperking.

Niet alleen deze officier, maar ook anderen wijzen er op dat het wel van belang is dat het om psychologisch gelijkwaardige partners gaat. In het geval van een kind en een volwassene is dit niet het geval en is er sprake van overwicht.

Rechters

Volgens een rechter-commissaris is de achtergrond van het klachtvereiste het niet onnodig in verlegenheid brengen van het slachtoffer.

Een tweede rechter vindt dat de tegenwoordige bedoeling van de wetgever met het klachtvereiste vooral een beschermingsmiddel voor de gelaedeerde is. Hij wijst er op dat het in de praktijk vaak zo is, dat iemand in tranen bij de politie komt. De politiefunctionaris heeft dan tot taak dat hij iemand moet helpen die in de misère zit. "Er zijn atypische gevallen, bijvoorbeeld een moeder die hoort dat haar bijna 16 jarige dochter met een vriendje van 17 vrijt. Voor dergelijke weinig voorkomende gevallen, waarbij dan meestal sprake is van opwinding achteraf, is het belangrijk dat er dan een moment is waarop iemand met hoofd en hart met de aangever spreekt over de wenselijkheid van vervolging." Deze rechter is van mening dat je het eigenlijk om zou moeten draaien en het klachtvereiste afschaffen. "Als je vetorecht geeft aan de positie van de benadeelde minderjarige, dan zou dat het mooiste systeem zijn."

In zijn persoonlijke visie zou door beide partijen gewenste seks tussen leeftijdgenoten niet strafbaar moeten zijn. Dan zou de grens bij 18 jaar moeten liggen. Seks tussen een ouder iemand en een minderjarige zou wel strafbaar moeten zijn. Een *conditio sine qua non* zou dan wel moeten zijn dat er een adequaat functionerend zedenpolitie-apparaat beschikbaar is.

Op de vraag wat de functie van het klachtvereiste is, verwijst een andere rechter naar de andere artikelen in het wetboek van strafrecht, waarin sprake is van een klachtvereiste. Het gaat dan bijvoorbeeld om diefstal van de echtgenoot en belediging. In vergelijking met de zedenartikelen zijn dat eigenlijk zuivere klachtdelicten. Hieraan is het meest duidelijk te zien wat de functie is van het klachtvereiste, namelijk voorkomen dat er een strafvervolging plaatsvindt, die meer schade doet dan dat deze nut heeft. Het gaat er om dat de betrokkene nadrukkelijk vraagt om vervolging. Hij is van mening dat het een rechter niet aangaat persoonlijk iets te vinden van wat er neergelegd is in de wet, maar dat een rechter zich te houden heeft aan zo juist mogelijke uitvoering ervan. Toch wil hij er wel op wijzen dat de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever met het klachtvereiste in art 245 Sr. het mogelijk maken van een huwelijk was, een functie van het klachtvereiste die niet meer van deze tijd is.

Een vierde rechter heeft hier een heel uitgesproken mening over. Hij ziet het nut niet van het klachtvereiste in de zedenartikelen en noemt het klachtvereiste een normloos obstakel.

2.5 Klachtbevoegden

In het geval van de drie zedenartikelen is niet alleen de benadeelde / het slachtoffer, maar zijn ook diens wettelijk vertegenwoordigers en de Raad voor de Kinderbescherming klachtbevoegd.

We hebben de respondenten gevraagd wie er volgens hen bevoegd zijn om klacht te doen en wie in ieder geval klacht moet doen. Verder hebben wij hun mening gevraagd over de volgende kwestie. Stel dat er sprake is van de situatie dat de klachtbevoegden met elkaar van mening verschillen over het doen van klacht. Is er in dat geval sprake van een bepaalde rangorde? (Dit vraagstuk houdt verband met de kwestie van het hoorrecht, zie aldaar)

Politiefunctionarissen

De meeste rechercheurs noemen als klachtbevoegden: de ouders, het kind en de Raad voor de Kinderbescherming. Daarnaast benaderen zij nog al eens een voogd of gezinsvoogd, als er sprake is van een ondertoezichtstelling (ots).

In sommige zaken bestaat er weleens onduidelijkheid over wie een klacht moeten doen. Dit is het geval als de politie nog niet weet wie de voogdij over een kind heeft. Dat moet dan eerst worden uitgezocht. Een deel van de politiefunctionarissen is van mening dat de eis is dat de wettelijk vertegenwoordiger klacht doet. Niet alle politiefunctionarissen zijn derhalve op de hoogte van het feit dat de jeugdige zelfstandig klachtbevoegd is. Zij vinden wel dat de jongere altijd gehoord moet worden over de wenselijkheid van vervolging (zie par). "De jongere mag pas klacht doen vanaf het moment dat hij of zij 16 jaar is, anders is het geen klacht. Tot hun zestiende jaar moet de wettelijk vertegenwoordiger klacht doen. De jongen of het meisje moet wel gehoord worden over de wenselijkheid van de vervolging." Een deel van hen voegt daar aan toe dat pas als er geen wettelijk vertegenwoordiger is die klacht kan of wil doen, de minderjarige zelf klacht kan doen. Dit kan het geval zijn als het niet in het belang van de jongere is om contact op te nemen met zijn of haar ouders. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij allochtone jongeren.

Anderen laten het er van afhangen hoe oud het betreffende kind is. "Bij een meisje van veertien die beslist niet wil dat er contact opgenomen wordt met haar ouders, zal ik dat dan niet doen. Ik zal dan wel altijd proberen haar te overtuigen van het belang dat zij haar ouders het een en ander vertelt."

"Het gaat er om wat de jeugdige wil. Als de jongere alleen komt, dan neem je -tenzij de jongere dat uitdrukkelijk niet wil- ook altijd contact op met de ouders. Het is belangrijk dat de ouders, of anders iemand anders uit de omgeving van het kind, op de hoogte is. Het kind zal om het gebeurde te kunnen verwerken steun nodig hebben. Iemand van die leeftijd moet zoiets niet alleen hoeven doen."

Wanneer er onenigheid zou zijn en de ouders klacht willen doen en het kind wil absoluut niet, dan komt de zaak niet rond. Het belang van het slachtoffer staat bovenaan. Een aantal rechercheurs verwijst hierbij naar de richtlijnen De Beaufort. Een van de politiefunctionarissen heeft wel eens meegemaakt dat de ouders wel klacht wilden doen en de jongere niet. Er is dan dus onenigheid tussen de klachtgerechtigden. Dan arrangeert de politie een gesprek om ouders en kind op een lijn te krijgen. "Als je er dan nog niet uit zou komen, zijn er twee mogelijkheden. Je weet dat de jongere door de officier nog wordt gehoord en je neemt de klacht op of je stuurt de zaak dan niet door."

De meeste respondenten echter melden dat zij een dergelijke situatie van onenigheid tussen ouders en jeugdige nog nooit meegemaakt hebben. Maar mocht er zich een dergelijke situatie voordoen, dan zeggen zij dat zouden bekijken of er hulpverlening op gang moet komen. "Een rangorde in geval van onenigheid tussen klachtbevoegden, dat zou een leuke casus zijn om eens te bespreken.", aldus een van de rechercheurs.

Officieren van justitie

De meesten noemen als belangrijkste klachtbevoegden de ouders of wettelijk vertegenwoordigers. Daarna komen de Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdige zelf in aanmerking. Een aantal respondenten meldt dat het handig is dat de jeugdige zelf klachtbevoegd is geworden, omdat als de termijn van 3 maanden die geldt voor de andere klachtbevoegden verstreken is of er vergeten is een klacht op te nemen je nu als officier van justitie de uitwijkmogelijkheid hebt om een klacht van de jeugdige zelf op te nemen.

Volgens een van de geïnterviewden is het voldoende als de vader of moeder of de voogd klacht doet om de zaak aan te brengen. Eén officier van justitie heeft een afwijkende opvatting. Naar zijn mening is er sprake van een soort drieslagstelsel: in eerste instantie zijn de ouders / wettelijk vertegenwoordigers klachtbevoegd. Als het niet lukt om van hen een klacht te krijgen, kan de Raad voor de Kinderbescherming benaderd worden met de vraag om klacht te doen. In laatste instantie kan, sinds de jeugdige zelf klachtbevoegd is geworden, deze zelf klacht doen.

Een officier van justitie merkt dat er bij de politie veel onduidelijkheid is. Ze krijgt van de politie vragen als 'Als het kind ten tijde van het delict minderjarig was, moeten de ouders dan klacht doen?' en 'Kan een toezien voogd ook klacht doen?' Het is wel eens gebeurd dat de politie onterecht een klacht opneemt van de wettelijk vertegenwoordiger als de jeugdige al boven de 16 jaar is ten tijde van de aangifte. Als het kind geadopteerd is, is het voor de politie niet altijd duidelijk wie de wettelijk vertegenwoordiger is, aldus deze officier. Naar aanleiding van de vraag hoe er gehandeld wordt als er sprake is van onenigheid tussen klachtbevoegden, wordt opgemerkt dat het heel belangrijk is om te weten hoe de jeugdige er over denkt.

Rechtshouders

Wat betreft de vraag wie klachtbevoegd zijn, verwijzen de rechtshouders direct naar het wetboek. Wie klachtbevoegd zijn, dat staat in de wet. Daar hoeft geen enkele onduidelijkheid over te bestaan.

Twee rechtshouders zijn van mening dat het niet noodzakelijk is dat ook de ouders klacht doen. Alleen een klacht van de jeugdige is ook voldoende. Het is ook mogelijk dat de jeugdige klacht doet tegen de uitdrukkelijke wil van de ouders in. Een rechter-commissaris daarentegen vindt het systeem van de wet niet ontzettend helder. "Je zou eigenlijk moeten zeggen de hoofdlijn is artikel 65 van het wetboek van strafvordering. De grens ligt dan op 16 jaar. Dus wanneer de jongere ten tijde van de aangifte beneden de 16 jaar is doet niet de minderjarige maar de wettelijk vertegenwoordiger klacht en in bepaalde situaties de Raad voor de Kinderbescherming. Daarboven doet de minderjarige zelf klacht. Ik ga er van uit dat een kind van boven de zestien jaar zelfstandig bevoegd is."

De raad als klachtbevoegde

Ook is gevraagd of men in de praktijk meemaakt dat de Raad voor de Kinderbescherming van haar klachtbevoegdheid gebruik maakt. Uit het evaluatieonderzoek naar de nieuwe zedelijkheidswetgeving⁵ en uit de rapportage over deelonderzoek 1 en 2⁶ blijkt dat de raad vrijwel nooit klacht doet. Delen zij deze ervaring?

⁵Savomin Lohman cs, 1994

⁶Het functioneren van het klachtvereiste in de zedelijkheidswetgeving; Rapportage deelonderzoeken 1 en 2, april 1997

Politiefunctionarissen

Vrijwel alle politiefunctionarissen melden dat zij nooit meegemaakt hebben dat Raad klacht doet.

Er wordt contact opgenomen met de raad in geval van onduidelijkheid over wie het gezag heeft over het kind. De raad zal bij een verzoek om klacht te doen, niets buiten de ouders om doen. (Gezins)voogden doen wel klacht. Een gezinsvoogd staat wel niet in de wet genoemd als klachtbevoegde, maar volgens een van de respondenten kun je ook een gezinsvoogd zien als een verlengde van de raad.

Verder neemt de politie wel eens contact op met de raad in het geval van **zorg** voor de minderjarige. Soms krijgt de politie behalve de aangifte van seksueel misbruik er een heel verhaal omheen van allerlei ellende. In het geval dat zij van mening zijn dat er in die situatie ingegrepen zou moeten worden, wordt er in verband daarmee contact opgenomen met de raad voor de kindbescherming.

Officieren van justitie

De officieren van justitie maken niet of nauwelijks mee dat de Raad voor de Kinderbescherming klacht doet. De raad als klachtbevoegde komt meestal niet in beeld omdat de ouders of het kind zelf meestal klacht doen.

Een officier van justitie heeft wel eens een keer geprobeerd om de raad te bewegen klacht te doen, maar de raad heeft dit verzoek uiteindelijk niet gehonoreerd, omdat de raad van mening was dat vervolging van de verdachte niet direct in het belang van de betreffende jeugdige zou zijn.

Rechters

De rechters merken in de praktijk niets van de klachtbevoegdheid van de Raad voor de Kinderbescherming. "Het staat weliswaar in de wet dat zij ook klachtbevoegd zijn, maar het door de wetgever bedoelde vangnet functioneert niet als zodanig. Het is in theorie alleen aan de orde wanneer het een gezin betreft waar de raad zich al mee bemoeit."

Een van de rechters ziet een functie voor de raad als klachtbevoegde voor die situaties waarin niet in het ouderlijk gezag voorzien is. Hij heeft twee maal te maken gehad met een dergelijke zaak. Deze rechter vindt de wet nu onduidelijk geformuleerd op dit punt. Bovendien is het niet waterdicht geregeld. "Zoals het nu geregeld is zitten er gaatjes in, zo blijkt af en toe in de praktijk. Dit zou iets duidelijker in de wet naar voren moeten komen. Er zou een open omschrijving moeten komen, waar je mee uit de voeten kunt in die situaties, waarin er (nog) niet in het ouderlijk gezag is voorzien of daar onduidelijkheid over is."

2.6 Vormvereisten

Een klacht moet op een bepaalde manier ingediend worden, wil deze rechtsgeldig zijn. Aan de klachtvereisten zijn een formeel en een materieel vereiste te onderscheiden. Het formele vereiste houdt in dat de klacht door een van de klachtbevoegden mondeling of schriftelijk bij een officier van justitie of een hulpofficier moet worden ingediend. Uit uitspraken van de Hoge Raad blijkt dat bepaalde formele gebreken aan de klacht, zoals het ontbreken van een handtekening, een tijd, plaats of kwalificatie kunnen worden hersteld, indien vaststaat dat de klager ten tijde van het indienen van de klacht vervolging van de verdachte wenste.

Het materiële, inhoudelijke vereiste houdt in dat de aangifte vergezeld dient te gaan van een verzoek tot vervolging. Naast het doen van aangifte, moet blijken dat de aangever de bedoeling heeft dat de verdachte vervolgd wordt. Zonder wens tot vervolging mag er niet vervolgd worden. We hebben de respondenten de vraag voorgelegd aan welke vereisten volgens hen een klacht moet voldoen.

Politiefunctionarissen

In Rotterdam wordt gemeld dat vrijwel alles gebeurt in overleg met de officier van justitie.

In Roermond was het in het verleden zo dat de zedenrechercheur zelf de klacht opnam. De klacht werd vervolgens door de hulpofficier op ambtsead ontvangen en gedateerd. "Nu is het zo dat het slachtoffer eerst met ons praat en daarna nog eens met de hulpofficier hierover moet praten. Dat lossen we als volgt op. Ik kijk wie de hulpofficier is en log me op zijn nummer in en maak de tekst. Ik leg het slachtoffer uit dat de hulpofficier de tekst aan hem of haar voorleest en tekent. Zo voorkomen we dat het slachtoffer nog weer een keer met een vreemd persoon moet praten. Ik weet niet of dit juridisch waterdicht is, maar Justitie zegt ons dat het juridisch wel in de haak is."

Officieren van justitie

Er wordt verschillend gedacht over hoe een klacht er uit moet zien. Volgens de ene officier houdt een aangifte inzake een klachtdelict in, dat er een aangifte moet zijn waarin of waarbij een uitdrukkelijk verzoek tot vervolging zit. De ander wil in ieder geval een apart, formeel papier.

Als praktisch probleem wordt genoemd dat een hulpofficier van justitie de klacht op moet nemen, terwijl deze niet bij het voorgesprek met de aangever aanwezig is geweest. In de praktijk gaat het zo dat de politiefunctaris met het slachtoffer de klacht opneemt en daarna de hulpofficier er bij roept. Deze leest de klacht voor en sluit af en tekent de klacht. "Het is dus alleen een formaliteit, maar geen toetsing. Je laat het slachtoffer niet tweemaal hetzelfde verhaal vertellen."

Rechters

Evenals ten aanzien van de vraag wie er klachtbevoegd zijn, vinden de rechters dat er ook ten aanzien van dit punt geen sprake is van onduidelijkheden. Zij wijzen er op dat de vereisten gewoon in de wet staan. "De vormvereisten zijn:

- a. in een schriftelijke vorm dient de wens tot vervolging tot uitdrukking te komen,
- b. van een van de klachtbevoegden,
- c. ten overstaan van iemand die gerechtigd is de klacht in ontvangst te nemen."

Een van de rechters specificceert dit als volgt. "Het maakt niet uit waar de klacht op staat, of het op een blauw of een wit papier staat, of het een aparte verklaring is of dat het in de aangifte vervat zit." Dit houdt in dat deze rechter ook met een zgn. wenselijkheidsverklaring die in de aangifte vermeld staat akkoord gaat, en er wat hem betreft geen aparte klacht vereist is.

2.7 Hoorrecht

Wanneer klacht gedaan wordt door de ouders/wettelijk vertegenwoordigers mag de officier van justitie pas tot vervolging overgaan, nadat de jeugdige is gehoord (art 165aSv.). De beslissing van het OM om vervolging in te stellen raakt de persoonlijke levenssfeer van de minderjarige. Deze moet daarom zijn mening geven omtrent de wenselijkheid van de vervolging. Het horen van de minderjarige is in de wet opgenomen om op die manier diens rechtspositie te versterken. Hoewel de officier rekening moet houden met deze mening, is de minderjarige niet bevoegd de klacht ongedaan te maken.

In hoeverre is men op de hoogte van dit hoorrecht? Op welke wijze wordt er in de praktijk vorm gegeven aan het hoorrecht van de minderjarige?

Politiefunctionarissen

Hoewel de meesten niet rechtstreeks refereren aan hoorrecht, geldt ook ten aanzien van dit onderwerp, dat de jeugd- en zedenpolitie toch in de praktijk concreet hieraan vormgeeft, maar dat gaat op voor alle aangiften van zedenzaken.

"Het maakt mij niet uit wie de klacht doet, als maar duidelijk is wat het kind wil."

Wel wordt in Amsterdam en in Utrecht nadrukkelijk gezegd dat de politie aan de ouders eerst toestemming vraagt om het kind te horen. "Zonder toestemming van de ouders gaan we het kind niet horen. We zijn verplicht om het kind te horen, daar is jurisprudentie over. Bovendien als het kind niet is gehoord dan staat de officier van Justitie in zijn hemd."

Officieren van justitie

Volgens alle officieren van justitie moet de jeugdige gehoord worden en gebeurt dit ook. Volgens een van hen gebeurt dit omdat je als officier sowieso een verklaring van het slachtoffer nodig hebt.

Een andere officier drukt het wat sterker uit. "De mening van het kind geeft dat de doorslag bij de beslissing om wel of niet te vervolgen. Het is heel belangrijk om te weten hoe iemand daar over denkt. Wij gaan niet paternalistisch te werk."

Rechters

De rechters benadrukken het belang van het hoorrecht. Zij wijzen er op, dat als de wettelijk vertegenwoordigers klacht doen, dat de betreffende jeugdige ook altijd gehoord moet worden. Dit hoorrecht geeft de officier van justitie de mogelijkheid om te corrigeren. "Als de jeugdige niet zelf klacht heeft gedaan, kijk ik altijd de stukken na om te zien of hij of zij wel in de gelegenheid is gesteld zijn of haar mening te geven. Ik controleer dat altijd wel. Als de officier van Justitie dat nalaat, heeft hij dus een probleem." Deze rechter geeft aan dat niet ontvankelijk verklaren tegenwoordig niet meer zo snel gebeurt, omdat je in een dergelijk geval als rechter de mogelijkheid hebt tot 'reparatie' van de zaak. "Als de officier op de zitting de vraag of hij de jeugdige gehoord heeft omtrent de wenselijkheid van vervolging niet bevestigend kan beantwoorden, leidt dat vaak tot aanhouding van de zaak om de officier alsnog in de gelegenheid te stellen om de jeugdige te horen. " Volgens een andere rechter kent de wet ten aanzien van de klachtde-licten twee momenten om stil te staan bij de wenselijkheid van vervolging, waarvan er één eigenlijk in onbruik is geraakt, namelijk art 165a Sv., het horen van de minderjarige. Dat zou eigenlijk opgepoetst moeten worden. Het is naar zijn mening een volledig in onbruik

geraakt artikel. "Het is belangrijk om na te gaan: wat is het standpunt van de minderjarige? Een ingewerkte officier van Justitie zal dan ook, als de jeugdige geen vervolging wenst, seponeren." Dat het niet horen van de jeugdige niet met nietigheid is bedreigd, is in zijn visie er de oorzaak van dat art 165a Sv. in onbruik is geraakt. Er staat voor de officier geen sanctie op. "Voor de toekomst zou ik er voor zijn om het om te keren. Laat het klachtvereiste vervallen en laat de benadeelde het tegendeel doen blijken."

2.8 Opsporing

In deze paragraaf gaan we in op de vraag op welk moment het opsporingsonderzoek van start kan gaan volgens de respondenten. Daarnaast hebben we hen de volgende kwestie voorgelegd. Uit het dossieronderzoek blijkt dat in bepaalde misbruiksituaties het het geval is dat de verdachte bij de jeugdige niet met voor- en achternaam bekend is, danwel onder een valse naam bekend is. Verder blijkt het bij ingewikkelde zaken voor te komen, dat er in de loop van het onderzoek sprake blijkt te zijn van meerdere verdachten. Daarom hebben we de respondenten de volgende vragen voorgelegd. Wie wordt er als verdachte in de klacht opgenomen? Kan de politie het zekere voor het onzekere nemen en in het beginstadium een klacht opnemen tegen de verdachte x en tegen alle verdere verdachten die in de loop van het onderzoek bekend worden?

Politiefunctionarissen

Zowel de Rotterdamse als de Amsterdamse politiefunctionarissen zeggen dat het onderzoek kan worden gestart als er een klacht met daarin de naam van een verdachte is opgenomen. Dat mag ook alleen de voornaam zijn of welke naam dan ook waaronder de verdachte bekend is bij de jeugdige. "In de klacht nemen we de naam op die het slachtoffer noemt. Als er later nog een andere persoon bekend wordt die ook met het misbruik te maken had, zou je eigenlijk voor de zekerheid wel een nieuwe klacht op moet nemen."

Men is er over het algemeen geen voorstander van om bij voorbaat de klacht uit te breiden. Volgens een van hen maakt het de zaak minder sterk als je dat doet.

In Roermond is de algemene gang van zaken veranderd sinds de peek over dit onderwerp van de Hoge Raad.⁷ Voor die tijd begon men met het opnemen van een aangifte, het contact leggen met de officier

⁷ Zie HR 7 januari 1997 (NJ 1997, 474)

van justitie, aanhouden van de verdachte etc. Hield men dan een klachtdelict over, dan werd pas in de fase van het completeren van het dossier een klacht opgenomen. Het opnemen van een klacht pas in dat stadium kan nu niet meer. De jeugd- en zedenrechercheurs merken dat generalisten en basispolitiefunctionarissen dit nog niet weten. Er zou wat meer bekendheid aan gegeven moeten worden, dat er een klacht opgenomen moet worden, voordat er met opsporing gestart wordt.

Officieren van justitie

In de praktijk kan het zo gaan dat de betrokkene aangifte doet, maar nog geen klacht. Dan gaat de politie onderzoek doen en blijkt naar aanleiding van dat onderzoek dat er een klacht nodig is voor vervolging. Wanneer gezegd wordt dat opsporing zonder klacht niet is toegestaan om ongewenste overheidsbemoeienis te beperken, wordt volgens sommige officieren waarschijnlijk gedoeld op zaken waar door derden aan de politie informatie gegeven wordt, op grond waarvan de politie zegt dat ze onderzoek gaan doen. "Maar zo evident ligt het nooit, want als er informatie is dat er bijvoorbeeld een man is die steeds jonge kinderen ontvangt, dan moet je de zaak sowieso onderzoeken, omdat je niet weet of die kinderen jonger dan 12 zijn. De verdenking moet natuurlijk wel te rechtvaardigen zijn."

Wanneer duidelijk is dat het om een klachtdelict gaat, heeft de politie een klacht nodig voordat er een onderzoek ingesteld kan worden. Er is geen actie van de politie mogelijk als ze geen klacht ontvangen heeft. Strikt genomen is in dat geval alles onbruikbaar wat ondernomen is, voordat er een klacht was. Een van de officieren van justitie verwijst naar de uitleg van de Auditeur Generaal Fokkens, die van mening is dat je niet tot opsporing mag overgaan als er geen klacht is. Volgens een andere officier heeft die uitleg voor onduidelijkheid op het Openbaar Ministerie gezorgd. Voorheen gebeurde het regelmatig dat er klacht werd gedaan op of net voor de zitting en was dit ook mogelijk.

Een van de officieren wijst op de belemmeringen die het klachtvereiste heeft op het gebied van kinderporno. Als er één pornovideoband aangetroffen wordt met daarop ontucht met een jongen of meisje van 13 of 14 jaar, dan kun je daar niet tegen optreden. Dit is een nadeel van het klachtvereiste. Alleen als er sprake is van in voorraad hebben, kan de opsporing gestart worden op basis van het kinderporno artikel (art 240bSr.).

Rechters

Volgens een rechter-commissaris zijn opsporingshandelingen, zonder dat er sprake is van een klacht, eigenlijk niet toegestaan. Dat dit het geval is, bergt het gevaar in zich dat het kan leiden tot wat hij noemt een doofpotsysteem. Hij illustreert dit met een misbruikzaak op een gereformeerde scholengemeenschap, waar hij onlangs als rechter-commissaris bij betrokken was. "Er is heel lang geen klacht ingediend. Dan lijkt het er sterk op dat de afweging om aangifte en klacht te doen in feite geïndividualiseerd wordt. Je merkt dat het eerste slachtoffer dat het misbruik bij de politie meldt zich afvraagt: 'Moet ik nou iemand in de problemen brengen door aangifte te gaan doen? Was het allemaal zo erg?' Als ze dan achteraf horen dat het een heel groot aantal anderen ook is overkomen, dan ziet het er heel anders uit." Het politieapparaat is er voor om dat boven water te krijgen. Hij ziet hier een zekere marge in om met slachtoffers en wettelijk vertegenwoordigers te gaan praten. "Het is toch iets van een politieke afweging. Het beginsel van een slachtoffer niet in verlegenheid brengen, lijkt te verhinderen dat er opsporing wordt verricht. Dat betekent niet dat verhinderd wordt dat de politie signalen bijhoudt en dat de politie kan spreken met de slachtoffers en op een gegeven moment kan zeggen: 'We hebben nu zoveel signalen, het is minder geïsoleerd en meer ingrijpend dan u denkt'."

Twee rechters verschillen in dit opzicht met de bovengenoemde rechter van mening. Naar de opvatting van de ene rechter mag de politie best opsporen als er nog geen klacht is. De klacht is een verzoek tot vervolging. Dat is iets anders dan opsporing. Rechercheren mag volgens deze rechter dus wel.

Ook de andere rechter is de mening toegedaan dat opsporing wel is toegestaan. "Er zijn twee dingen: wat je ziet en wat je weet. Een officier van Justitie gaat in zo'n situatie na, wat ze ambtshalve kan aanvatten. Meestal is er sprake van drama's en ligt het helder en is er geen sprake van dilemma's in dit opzicht." Hij acht het wel noodzakelijk dat de officier van Justitie in dit opzicht een zwaardere taak krijgt. De taken van de politie liggen met name op het terrein van het opnemen van de aangifte, het verlenen van hulp en bijstand en afwegen wat er moet gebeuren. Wat betreft dit laatste, afwegen wat er moet gebeuren, moet de officier van Justitie ten aanzien van de opsporing de politie de nodige bevelen geven. Deze rechter vindt het van groot belang dat de politie direct contact opneemt met de officier van Justitie. Als zij haar werk goed doet, gaan bij de politie diverse taken door elkaar lopen: hulp en bijstand verlenen en een goede bejegening van het slachtoffer en strafrechtelijke kwesties zoals opsporing. De jeugd- en zedenpolitie zit nogal eens in bepaalde samenwerkingsverbanden met de hulpverlening. Daar worden bepaal-

de protocollen afgesproken, die de afwikkeling van de strafzaak wel eens in de wielen kunnen rijden. Hij is voorstander van een gespecialiseerde officier (bijvoorbeeld iemand met het taakaccent zeden) of een goed hoofd van de afdeling zedenpolitie met oog voor de formele juridische begeleiding, " Want het is een behoorlijk ingewikkelde materie".

Wat de opsporing betreft is het eigenlijk niet anders dan bij andere strafbare feiten.

2.9 Vervolging

Een klacht is een uitdrukkelijk verzoek om vervolging door een van de klachtgerechtigden. De klachtbevoegde wordt zelf de keuze gelaten of een verdachte vervolgd moet worden of niet. Toch heeft de officier van justitie daarnaast ook een eigen discretionaire bevoegdheid. Leidt het doen van klacht ook altijd tot vervolging?

Zowel uit het dossieronderzoek als uit het jurisprudentie onderzoek blijkt, dat het voorkomt dat er in bepaalde zaken ten aanzien van het klachtvereiste iets misgaat of dreigt mis te gaan. Aan de officieren van justitie en de rechters hebben we de vraag voorgelegd of het voorkomt dat het verzuim hersteld wordt. Wat zijn volgens hen de mogelijkheden om een zaak te repareren die ten gevolge van een vormfout dreigt te mislukken?

Officieren van justitie

Een van de officieren is het er niet mee eens dat als er een klacht ligt, dat ze dan ook per definitie moet vervolgen. Ook als er een klacht ligt, kan een officier van justitie altijd nog seponeren.

Volgens alle officieren komt het voor dat de klacht ontbreekt als de zaak op het parket aankomt. De een merkt dat dit met enige regelmaat gebeurt, de ander slechts af en toe. In veel gevallen kan de zaak gerepareerd worden door alsnog een klacht op te nemen. Bij zedenzaken zit je dan niet gebonden aan termijnen, omdat het slachtoffer gevraagd kan worden klacht te doen en heb je niet te maken met de korte termijn van drie maanden. Reparatie in dit stadium is niet zo'n probleem. "Dan moet die klacht alsnog even opgenomen worden. Dat moet je zien in de lijn van een bevolkingsuitdraai om uit te zoeken of iemand inderdaad onder de 12 of onder de 16 jaar is."

Soms gaat het op een ander punt mis en is bijvoorbeeld klacht opgenomen die niet is gedaan ten overstaan van een hulpofficier. De kennis over het klachtvereiste bij de politie vinden de officieren voor verbetering vatbaar. Zij benadrukken dat dit met name geldt wanneer een zaak is afgehandeld door een politiefunctaris, die geen zeden-specialist is.

Rechters

Een van de rechters verwijst naar een uitspraak van de Hoge Raad. Uit deze uitspraak blijkt zijns inziens dat, wanneer er ten gevolge van een fout van de politie iets misgaat met de klachtvereisten, bijvoorbeeld dat een dergelijke aangifte niet gedaan wordt ten overstaan van een hulpofficier, er geen vuiltje aan de lucht is. Er is dan sprake van bijzondere omstandigheden.

Een andere rechter merkt in zijn praktijk dat het vaak gebeurt, dat er überhaupt een klacht ontbreekt in het dossier. Net als in het geval van het nalaten van het horen van de minderjarige, bestaat er in dergelijke gevallen de mogelijkheid van reparatie. "Technisch gezien heb je dan als rechter de mogelijkheid om tijdens de bespreking in de Raadkamer te besluiten om de officier van Justitie te bevelen het onderzoek te completeren."

Wat betreft de kwestie van reparatie van zaken, waarbij niet of niet op de juiste wijze aan de vereisten is voldaan, wijst een vierde rechter er op dat er op verschillende momenten tijdens de rechtsgang kan blijken dat er iets mis is. Naar zijn mening is de hoofdvisie ten aanzien van het klachtvereiste bescherming van de jeugdige. Als hij in de positie van rechter-commissaris was, zou hij niet ambtshalve beginnen over het ontbreken van een klacht. "Ik zal wel de officier van Justitie er op wijzen, dat hij dat nog in orde moet maken. Wanneer de verdachte er over mocht beginnen dat er geen klacht is gedaan, dan zal ik antwoorden dat het in dit stadium nog niet verplicht is om een klacht bij de stukken te hebben en zal de officier bevel geven om de klacht te leveren."

Een ander probleem is de 'meerdaadse samenloop', als er meerdere benadeelden zijn en het over een langere periode gaat. "Dan vergeet men nog al eens van alle benadeelden een klacht op te nemen. Na het zgn. strepen wat je doet als rechter, houd je dan minder over dan eigenlijk had gekund. Je moet dan gaan splitsen in de ten laste legging en dat beïnvloedt de kwalificatie van het misdrijf. Dit heeft dan weer een bepaalde invloed op de hoogte van de straf."

2.10 Slotbeschouwing

- Uit de observaties en interviews blijkt, dat de jeugd- en zedenrechercheurs naar aanleiding van een melding aan de melder het aanbod doen van een informatiegesprek. Dit informatiegesprek fungeert als een eerste opvang gesprek.
- Na een melding bij de jeugd- en zedenpolitie wordt niet direct een aangifte en klacht op papier gezet. Eerst wordt er een informatiegesprek gehouden, waarin de mogelijke gevolgen van het opgaan van een strafrechtelijke weg uit de doeken worden gedaan. Er wordt tijd uitgetrokken om de jeugdige na te laten denken. Niet onderzocht is hoe dit gaat bij niet- specialisten. Het is mogelijk dat het daar anders gaat.
- In de interviews met politiefunctionarissen kwamen verschillende knelpunten naar voren met betrekking tot de zedentaak van de politie en het doen van aangifte.
- Het klachtvereiste met diens tweeledige functie leeft niet als zodanig en de bedoeling van de wetgever hiermee is over het algemeen niet bekend bij de politiefunctionarissen. Echter dit heeft geen consequenties, omdat over het algemeen in welke zedenzaak dan ook die gemeld wordt door het slachtoffer danwel door iemand uit diens omgeving, zedenrechercheurs bekijken of het doen van aangifte (en klacht) in het belang is van het slachtoffer. De tweeledige functie van het klachtvereiste is evenmin algemeen bekend bij de andere actoren in de strafrechtketen.
- Evenals uit de dossiers blijkt uit de observaties dat vrijwel altijd niet de jeugdige, maar de ouder(s) gevraagd wordt klacht te doen. Wel wordt de jeugdige gehoord en staat de wens van de jeugdige om al dan niet over te gaan tot een vervolging centraal.
- Er is sprake van onvoldoende kennis over de klachtvereisten bij politie en OM.
- In de praktijk komt de klachtbevoegdheid van de Raad voor de Kinderbescherming niet uit de verf.

- Alle actoren in de strafrechterketen benadrukken dat de jeugdige gehoord dient te worden.
- Over kwesties ten aanzien van de opsporing bestaat onduidelijkheid en wordt verschillend gedacht.
- Het komt regelmatig voor dat een klacht ontbreekt in het dossier of dat er anderszins iets misgegaan is. Dit blijkt op verschillende momenten tijdens de rechtsgang.

3. HET FUNCTIONEREN VAN HET KLACHTVEREISTE: EEN AANTAL CASUSSEN

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op het functioneren van het klachtvereiste in het algemeen. Hiertoe worden verschillende casussen uit het dossieronderzoek besproken.

Naar aanleiding van het dossieronderzoek worden prostitutiezaken en pedoseksuele zaken van de overige zaken onderscheiden.

Uit de bestudeerde dossiers van de overige zaken blijkt dat er, voordat het seksueel misbruik plaatsvindt, al sprake is van een bepaalde emotionele betrekking tussen de verdachte en het jeugdige slachtoffer. Met uitzondering van de pedoseksuele zaken en prostitutiezaken zijn er geen zaken gevonden waarbij het slachtoffer en de verdachte onbekenden van elkaar zijn. In dit hoofdstuk beschrijven we derhalve zaken met een relationele betrekking als invalshoek.

Er kunnen verschillende soorten relaties zijn tussen het slachtoffer en de verdachte op het moment van het delict. De verdachte kan familie zijn van het slachtoffer, maar ook een vriend of kennis. Van belang voor het doen van een klacht zou de relationele betrekking kunnen zijn tussen de verdachte en het slachtoffer en eventueel diens ouders. Hierop komen we later nog terug. Er kunnen zich ook zaken voordoen waarbij de verdachte en het slachtoffer op het moment van het delict niet in een emotionele betrekking tot elkaar stonden. Naar aanleiding van de bestudeerde zaken kunnen de volgende relationele betrekkingen onderscheiden worden⁸:

- Verdachte is een vriend of kennis van het slachtoffer
- Verdachte is familie van het slachtoffer

Van de algemene zaken zijn er vijf zaken waarbij de verdachte een familielid van het slachtoffer is. In acht zaken is de verdachte een vriend of kennis van het slachtoffer. Er zijn geen zaken gevonden waarbij de verdachte een onbekende van het slachtoffer is.

⁸ Deze indeling is op basis van de bestudeerde dossiers tot stand gekomen en geeft geen uitputtende opsomming.

De opbouw van dit hoofdstuk is als volgt. In paragraaf 3.2 worden casussen beschreven waarin de verdachte een kennis van het slachtoffer is. In paragraaf 3.3 wordt een zaak besproken die een officier van justitie onder onze aandacht bracht. In deze zaak zijn het slachtoffer en de verdachte beide onder de 16 jaar. In paragraaf 3.4 komt een zaak aan de orde waarbij de verdachte familie van het slachtoffer is.

In paragraaf 3.5 komt een slotbeschouwing aan de orde, waarin de volgende vragen worden beantwoord:

- Op wiens initiatief is er bemoeienis?
- Wat zijn de motieven van de klachtbevoegden om al dan niet een klacht te doen?
- Zijn er knelpunten ten aanzien van de opsporing te identificeren?
- Heeft de jeugdige zijn oordeel kunnen geven over het al dan niet vervolgen van de dader?
- Heeft er afstemming plaatsgevonden met instanties of personen buiten de strafrechtketen?

Informatiebronnen voor dit hoofdstuk zijn:

- De geraadpleegde dossiers
- Interviews met verbalisanten en officieren van justitie

3.2 Verdachte van seksueel misbruik is een vriend of kennis

Van de bestudeerde dossiers zijn er acht zaken waarbij de verdachte een vriend of kennis van het slachtoffer is. Dit zijn de zaken waarbij uit het dossier blijkt dat er één verdachte en één slachtoffer betrokken is⁹. Voor de zaken waarbij meerdere verdachten betrokken zijn wordt verwezen naar hoofdstuk 4 (pedoseksuele relaties) en hoofdstuk 5 (prostitutie).

Eerste zaak

Uit deze zaak blijkt dat het voor de politie niet altijd eenvoudig is om vast te stellen wie de wettelijk vertegenwoordiger van de jeugdige is en dus als zodanig klachtbevoegd is.

⁹ Dit is gebaseerd op de gegevens zoals verkregen uit het dossieronderzoek. Het is niet uitgesloten dat de verdachten meerdere jeugdigen seksueel misbruikt zouden hebben. Maar omdat uit het dossier blijkt dat er sprake is van één slachtoffer wordt de zaak in dit hoofdstuk besproken.

MELDING DELICT

De politie gaat naar een pand waar ruzie zou zijn tussen Surinaamse bewoners. De ruzie blijkt te gaan over een twaalf-jarig meisje dat bij haar tante woont. De vriend van de tante zou gemeenschap hebben gehad met het meisje. Het meisje ontkent aanvankelijk dat er geslachtsgemeenschap heeft plaatsgevonden maar er zou wel iets anders gebeurd zijn. Zij heeft hierover het een en ander aan haar moeder verteld. De politie treft in het pand de verdachte aan die zichzelf heeft proberen te vergiftigen door het drinken van azijn.

AANPAK OPSPORINGSONDERZOEK

De verdachte wordt aangehouden en deze is dezelfde avond voorgeleid aan de hulpofficier van justitie. De verdachte bekent dat hij het meisje aan haar borsten heeft betast, maar ontkent dat hij het meisje heeft gepenetreerd.

Dezelfde avond legt de moeder van het slachtoffer een verklaring af. De moeder van het meisje vertelt dat zij van haar dochter heeft gehoord dat de vriend van haar zuster in de keuken geslachtsgemeenschap met haar heeft gehad. Ook de tante van het meisje legt een verklaring af. Het meisje legt die avond een verklaring af dat de verdachte haar die avond zou hebben gepenetreerd.

Een dag later verklaart het meisje dat het niet waar is, maar dat zij van haar moeder moest zeggen dat zij door de verdachte gepenetreerd was. Het slachtoffer verklaart bij de politie: *'Ik wil niet dat Rodney weggestuurd wordt naar het buitenland. Ik vind hem veel te aardig (...).Ik wil graag dat hij weer terugkomt'*.

KLACHT

Het was voor de politie niet duidelijk wie de wettelijk vertegenwoordiger van het meisje was.

Uit een interview met de betrokken politie-rechercheur blijkt dat er onduidelijkheid was met betrekking tot de klachtbevoegdheid van de moeder van het meisje. Het meisje woonde bij tante en politie dacht aanvankelijk dat deze tante voogdes was. Door de politie is er navraag gedaan bij de Stichting Jeugdhulpverlening of de moeder voogdes was.

Zes dagen na de aanhouding van de verdachte wordt er klacht gedaan door de moeder van het meisje.

Twee dagen later wordt de verdachte heengezonden.

AFLOOP VAN DE ZAAK

Op het werkformulier van de officier van justitie staat te lezen dat de zaak wordt geseponeerd. Daarvoor worden vier overwegingen gegeven. Ten eerste omdat de verklaring van moeder 'van horen zeggen' is. Ten tweede weet de aangeefster niet hoe het verhaal in de wereld is gekomen. Ten derde is er één bekentenis van de verdachte over het betasten. Daarbij verklaarde de verdachte dat wat hij wilde doen niet goed was. Een vierde overweging is gelegen in het feit dat het meisje geen klacht heeft gedaan, maar haar moeder. De klacht van de moeder van het meisje is echter niet geldig. De moeder zou in deze zaak niet klachtgerechtigd zijn omdat zij niet de ouderlijke macht heeft.

Een van de septreden is gelegen in het feit dat er geen geldige klacht is gedaan. De politie heeft proberen te achterhalen wie de wettelijk vertegenwoordiger van het meisje was. Desondanks heeft de politie toch een klacht opgenomen van een daartoe onbevoegde.

Tweede zaak

In een deze zaak wordt een klacht gedaan door een moeder van een meisje. De jeugdige legt in deze zaak een verklaring bij de politie af omtrent de wenselijkheid van vervolging van de verdachte.

MELDING DELICT

De zaak start met een aangifte en klacht van een moeder van een 13-jarig meisje. Zij doet de klacht ten overstaan van een hulpofficier van justitie.

Deze moeder verklaart dat haar dochter seksueel misbruikt is door een 22-jarige bekende van haar dochter. In een periode van drie maanden zou de verdachte driemaal geslachtsgemeenschap met haar dochter hebben gehad. Haar dochter heeft aan haar buurmeisje verteld dat zij geslachtsgemeenschap heeft gehad met een 22-jarige man. Het buurmeisje heeft vervolgens dit verhaal aan haar moeder verteld. De buurvrouw heeft vervolgens de moeder van het meisje ingelicht.

AANPAK OPSPORINGSONDERZOEK

Naar aanleiding van de aangifte en klacht van de moeder van het meisje worden het meisje en de verdachte gehoord. Tijdens het verhoor geeft de verdachte aan dat hij dacht dat het meisje 16 jaar was.

Het meisje verklaart bij de politie: *'Toen ik thuis was dacht ik, is het nu echt gebeurd of niet. Het was erg onwerkelijk, net of ik droomde. Ik durfde thuis natuurlijk niets te vertellen. Ik wist dat mijn moeder en haar vriend kwaad zouden worden. Ik vind mezelf achteraf daar te jong voor. (...)Ik vind dat Bas geen straf verdient. Ik had zelf wijzer moeten zijn'*.

AFLOOP VAN DE ZAAK

De afloop van deze zaak is onbekend omdat de zaak ten tijde van het doen van het dossieronderzoek nog niet was afgerond.

Uit de verklaring van het meisje zoals afgelegd bij de politie is op te maken dat zij geen vervolging tegen de verdachte wenst.

Derde zaak

In de volgende zaak is de verdachte een kennis van de moeder van het slachtoffer. Een meisje zou door een meerderjarige kennis van haar moeder seksueel misbruikt zijn. De verdachte haalde het meisje tussen haar twaalfde en dertiende jaar van school en misbruikte haar. Zowel het slachtoffer als de verdachte hebben een Hindoestaanse achtergrond. In deze zaak wordt de zitting op verzoek van de advocaat van de verdachte geschorst om de jeugdige te horen omtrent de wenselijkheid van vervolging.

MELDING DELICT

De vader van het meisje komt naar het politiebureau. Uit het interview met de betrokken verbalisant blijkt dat de vader van het meisje in eerste instantie geen aangifte wilde doen¹⁰. Volgens de verbalisant is er heel veel met vader gesproken alvorens er een aangifte is gedaan. Een reden om geen aangifte te doen is volgens de verbalisant gelegen in het feit dat het in de Hindoestaanse cultuur gebruikelijk is dat mensen zonder politie dit soort problemen oplossen.

AANGIFTE

De aangifte van de vader van het meisje bevat een wenselijkheidsverklaring tot vervolging van de verdachte.

In zijn aangifte staat dat van begin 1994 tot mei 1995 zijn dochter van haar twaalfde tot haar dertiende seksueel is misbruikt zijn door een kennis van de moeder van het slachtoffer.

¹⁰ Uit dossier is niet op te maken hoe de politie op de hoogte is gekomen van het misdrijf. Volgens het dossier begint de zaak bij de aangifte van de vader van het meisje.

AANPAK OPSPORINGSONDERZOEK

Naar aanleiding van deze aangifte wordt de verdachte verhoord. De verdachte bekent de ontucht te hebben gepleegd, maar ontkent geslachtsgemeenschap met het meisje te hebben gehad. Naast de verdachte worden er ook getuigen gehoord. De politie heeft met de officier van justitie overleg of het slachtoffer in een studio verhoord zou moeten worden. Gezien de leeftijd van het meisje is dat niet geïndiceerd, maar volgens de verbalisanten is het meisje minder beïnvloed en functioneert zij op het niveau van een 8-jarige.

Er wordt besloten het meisje in de verhoorstudio te horen en hiervan een audiovisuele opname te maken. In de verhoorstudio durft het meisje bijna niet naar de aan haar getoonde plaatjes te kijken van een getekend bloot meisje¹¹.

De politie heeft ook met de officier van justitie overleg over hoe er met de familie moet worden omgegaan. De familie wil liever geen stappen tegen de verdachte ondernemen.

ZITTING

Door de officier van justitie wordt primair seksueel binnendringen (art. 245 Sr.) ten laste gelegd en subsidiair ontucht (art. 247 Sr.).

De advocaat van de verdachte voert op de zitting aan dat het slachtoffer ouder is dan 12 jaar en in de gelegenheid moet worden gesteld haar mening kenbaar te maken.

De officier van justitie verklaart hierop: *'Ingevolge artikel 165a Sv. is het niet vereist het slachtoffer te vragen naar de wenselijkheid van een strafvervolging indien dit op grond van psychische of lichamelijke gesteldheid van het slachtoffer niet mogelijk of wenselijk is. In dit geval zou het een te grote psychische belasting voor het slachtoffer hebben gevormd als zij opnieuw zou moeten worden ondervraagd over de wenselijkheid van een strafvervolging'*.

De rechtbank vindt het toch wenselijk dat het meisje gehoord wordt. In verband met het feit dat het meisje moeizaam over het voorval praat wordt door de rechtbank besloten dat het meisje gehoord zal worden omtrent de wenselijkheid van de vervolging.

In verband met het feit dat het meisje moeizaam over het voorval praat zal het horen van het meisje plaatsvinden door de rechercheur die al eerder met het meisje heeft gesproken. Hij bezoekt het meisje

¹¹ Bij het verhoor van de kinderen in de verhoorstudio kan gebruik worden gemaakt van tekeningen van blote poppetjes. Kinderen kunnen hierop aanwijzen waar zij betast zijn.

op school en vraagt haar of zij wil dat de verdachte gestraft zou worden: *'Ik ben toen naar de school van het meisje gegaan en heb met het meisje gesproken. Ik heb het meisje gevraagd: 'Wil je dat hij straf krijgt?' en toen zij zei: 'Ja'. Dit heb ik toen vastgelegd in een ambtsedig verbaal'*.

AFDOENING

Twee weken later doet de rechtbank uitspraak. De verdachte wordt veroordeeld voor ontucht. De rechtbank legt een gevangenisstraf op van 4 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar.

Voor het al dan niet inschakelen van de politie bij een zedenzaak blijkt het hebben van een allochtone (in dit geval Hindoestaanse) achtergrond van invloed te zijn.

In deze zaak heeft de politie aanvankelijk geen verklaring van het jeugdige slachtoffer omtrent de wens tot vervolging van de verdachte in een proces-verbaal vastgelegd. In een latere fase van de rechtsgang heeft de rechtbank op verzoek van de raadsman, alsnog een wenselijkheidsverklaring van het slachtoffer gevraagd.

De politie en het OM hadden dit kunnen voorkomen door in een eerder stadium, namelijk ten tijde van de aangifte de wenselijkheidsverklaring van de jeugdige vast te leggen.

In deze zaak is er geen formele klacht opgenomen. De wens tot vervolging is opgenomen in de aangifte van de vader de jeugdige. Deze aangifte is niet opgemaakt door een hulpofficier van justitie. Aan de wettelijke vereiste van een klacht is dus niet voldaan¹².

De betrokken officier van justitie is gevraagd waarom er in deze zaak geen klacht is opgenomen. Volgens de officier van justitie is deze zaak niet als klachtdelict bij de politie binnengekomen omdat de zaak zich afspeelde in de familiesfeer. Volgens de officier van justitie werd er vanuit de familie van het meisje druk uitgeoefend om niets met deze zaak te doen. Opvallend is dat de officier van justitie niet heeft besloten alsnog een klacht op te nemen.

Uit de afloop van deze zaak kan worden opgemaakt dat het ontbreken van de formele klacht geen beletsel hoeft te zijn om de verdachte te veroordelen voor een klachtdelict.

¹² Uit verschillende uitspraken van de Hoge Raad kan worden afgeleid dat dit niet tot nietigheid van de klacht hoeft te leiden.

Vierde zaak

In deze zaak is de verdachte een kennis van de moeder van een 14-jarige jongen. Dit is een vrij uitzonderlijke zaak, omdat het slachtoffer direct na het gebeurde naar de politie is gegaan, waardoor de politie een uitgebreid sporenonderzoek kon doen. Uit deze zaak blijkt een belemmering van een wettelijk vertegenwoordiger om klacht te doen. Naar aanleiding van deze belemmering is in deze zaak een klacht opgenomen van iemand die niet klachtbevoegd was.

MELDING DELICT

De politie raakt bij de zaak betrokken doordat een 14-jarige jongen naar het bureau komt met het verhaal dat hij de nacht ervoor seksueel misbruikt is door een kennis van zijn moeder. De jongen vertelt de politie dat hij heeft kunnen ontsnappen en zo snel mogelijk naar het dichtst bij zijnde politiebureau is gegaan. Op het bureau wordt de jongen opgevangen en de gezinsvoogd van de jongen gebeld.

AANPAK OPSPORINGSONDERZOEK

De verbalisanten vertellen hem dat hij zijn verklaring niet op dit bureau moet afleggen, maar bij de afdeling zedenzaken het hoofdbureau. De gezinsvoogd gaat samen met de jongen naar het hoofdbureau.

De jongen vertelt dat hij is weggelopen uit een kindertehuis. De eerste nacht heeft hij bij zijn tante geslapen daarna is hij op zoek gegaan naar een ander adres. Na twee nachten op straat te hebben overnacht gaat hij naar een kennis van zijn moeder. Dezelfde nacht wordt de jongen door deze kennis van 20 jaar betast. Hij heeft tevergeefs geprobeerd de kennis af te weren. De jongen vertelt dat hij op een gegeven moment anaal is gepenetreerd. De jongen durfde zich hertegen niet te verzetten. Toen de jongen daarna het huis wilde verlaten, merkte hij dat hij opgesloten zat. Als de verdachte vervolgens het huis verlaat, ontsnapt hij.

In de verklaring van de jongen zoals afgelegd bij de politie staat: *'Tinus moet gestraft worden. Het is echt gebeurd. Als de rechter hem niet straft, dan ga ik hem doodsteken. Hij moet gewoon de gevangenis in. Ik ben verschrikkelijk boos dat hij mij dit heeft aangedaan'*.

Naar aanleiding van deze verklaring wordt de jongen aan zijn lichaam en kleding onderzocht op sporen¹³.

¹³ De zogenaamde zedenset wordt afgenomen.

KLACHT

De rechercheur brengt dezelfde dag een huisbezoek bij de moeder van de jongen. Het blijkt dat de moeder van de jongen geen officiële verblijfstitel heeft en daarom geen politiebemoeienis wil. Zij wil daarom ook geen klacht doen. Na overleg met de moeder van de jongen wordt door de verbalisant besloten een klacht van de gezinsvoogd op te nemen. De hulpofficier van justitie neemt nog dezelfde dag een klacht op van de gezinsvoogd.

In overleg met de officier van justitie wordt besloten de verdachte in zijn woning aan te houden en huiszoeking te houden. Bij de huiszoeking worden topografische opnamen van de plaats van het delict gemaakt en wordt het linnengoed inbeslaggenomen om te laten onderzoeken in het gerechtelijk laboratorium. Ook de buurman van de verdachte wordt als getuige gehoord.

Er is door de onderzoekers geprobeerd om de voogd van de jongen in het kader van dit onderzoek te interviewen, maar deze is niet meer werkzaam bij de voogdij-instelling.

AFDOENING

De bij de zaak betrokken rechercheur vertelt naar aanleiding van de opmerking dat een gezinsvoogd niet klachtbevoegd is de rechtbank de verdachte toch heeft veroordeeld tot twee jaar gevangenisstraf.

Vijfde zaak

In de volgende zaak wordt een andere belemmering ten aanzien van doen van een geldige klacht door een wettelijk vertegenwoordiger duidelijk. De klacht van een wettelijk vertegenwoordiger wordt in deze zaak niet geaccepteerd door de rechtbank omdat de klachttermijn is verstreken.

MELDING DELICT

Op 14 februari wordt door de politie een onderzoek ingesteld naar criminele activiteiten van drie verdachten: moeder en vader van een 14-jarig meisje en een huisvriend.

Als de drie verdachten in vrijheid zijn gesteld, confronteert de moeder de huisvriend met het feit dat hij haar dochter seksueel misbruikt zou hebben tussen haar negende en veertiende jaar.

Op 21 februari 1995 heeft de moeder van het meisje een gesprek met haar dochter. Haar dochter gaf aan niet alleen door de huisvriend misbruikt te zijn maar ook door zijn broer. Dit leidt de volgende dag tot een escalatie in de buurt waarop de politie wordt ingeschakeld om de gemoederen te kalmeren.

KLACHT

De moeder van het meisje is op 22 februari 1995 als getuige gehoord en deed klacht ten overstaan van een hulpofficier.

Haar dochter doet aangifte en uit daarbij haar wens tot vervolging. Uit de verklaring van het meisje is af te leiden waarom zij haar verhaal niet eerder heeft verteld: *'Ik was echt bang dat hij dat tegen mijn ouders zou vertellen en ik dan de schuld zou krijgen en bij mijn ouders vandaan gehaald zou worden. Dat was echt mijn grootste angst. (...) hij dreigde dat hij het tegen de politie zou vertellen en dat ik dan bij mijn ouders weg moest'*.

AANPAK OPSPORINGSONDERZOEK

Volgens het meisje werden er ook andere vriendinnetjes door de verdachte en zijn broer misbruikt. Via het meisje zijn de andere meisjes door de politie benaderd om aangifte te doen.

Twee dagen later worden er ook klachten door de ouders van de andere vriendinnetjes tegen de verdachte gedaan. Uit het politiedossier is op te maken dat dit leidt tot de aanhouding van de eerder genoemde huisvriend en zijn broer.

In een aanvullend verbaal van de moeder van het meisje staat vermeld, dat zij wist dat haar dochter seksueel misbruikt werd, maar niets heeft gedaan omdat ze bang was dat de verdachte aan haar man zou vertellen dat zij eens met een andere man naar bed was geweest.

Wanneer de verdachte door de politie verhoord wordt, bekent hij ontucht met verschillende meisjes.

AFDOENING

De klacht van de moeder van het meisje wordt door de rechtbank niet geaccepteerd omdat zij van het feit al geruime tijd op de hoogte was.

In het vonnis staat het volgende: *'(...)Indien deze klacht wordt gedaan door een andere tot klachtgerechtigde dan het slachtoffer zelf, geldt daarvoor ingevolge artikel 66 lid 1 Sr. een termijn van drie maanden gerekend vanaf de eerste dag waarop de tot de klachtgerechtigde kennis heeft genomen van het gepleegde feit. Vast is komen te staan dat zij als wettelijk vertegenwoordigster tot het doen van een klacht tegen verdachte in deze zaak, op 24 februari een klacht heeft gedaan tegenover de hulpofficier. Blijkens de verklaring van d.d. 2 maart 1995 (...)was klaagster zich echter ruim twee jaar bewust van het feit dat verdachte ontucht pleegde met haar dochter. De klacht is dientengevolge tardief gedaan en mist derhalve rechtskracht. Vervolging kan onder deze omstandigheden alleen nog plaatsvinden op klacht van het slachtoffer. Zowel in haar verklaring d.d. 22 februari 1995 tegenover de politie als haar verklaring d.d. 11 augustus 1995 tegenover*

de rechtercommissaris geeft het slachtoffer aan dat zij wenst dat de verdachte vervolgd en berecht zal worden. Gelet op deze duidelijke verklaringen van het slachtoffer zal de rechtbank de officier van Justitie ontvangen in zijn vervolging (...)'.

De verdachte wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van vier jaar voor ontucht en seksueel binnendringen van het meisje en voor het plegen van ontucht met vijf van haar vriendinnen. Daarnaast is de straf opgelegd in het kader van overtreding van de opiumwet en diefstal.

De klacht van de moeder van het meisje wordt niet geaccepteerd omdat zij ten tijde van het doen van een klacht meer dan drie maanden op de hoogte was van het seksueel misbruik. Door de rechtbank wordt uit de verklaringen van het slachtoffer zoals is afgelegd bij de politie en de rechter-commissaris afgeleid dat het slachtoffer vervolging wenste. Voor het kunnen vervolgen van de verdachte waren de bij de politie afgelegde verklaringen van het slachtoffer dus cruciaal.

Zesde zaak

In deze zaak komt een jongen op aanraden van zijn hulpverlener naar het bureau om melding te doen van seksueel misbruik enige jaren geleden. Hij doet zelf klacht. De rechtbank verwijst de zaak weer terug naar de rechter-commissaris.

MELDING DELICT

Een zeventienjarige Marokkaanse jongen komt op eigen initiatief naar het politiebureau. Hij vertelt dat er tussen zijn twaalfde en veertiende jaar door een kennis¹⁴ ontucht met hem is gepleegd wanneer hij bij hem logeerde.

Tegenover de politie verklaart hij: *'Ik mocht van Jaap (verdachte) aan niemand iets vertellen. Ik durfde het ook niet aan mevrouw B. te vertellen. Zij was lerares op mijn school. Omdat ik het van Jaap aan niemand mocht vertellen lig ik nu met mijzelf in de knoop. Mijn lichaam liep vast. Ik was vaak duizelig, had vaak hoofdpijn en op school ging het niet goed. Ik loop bij het Riagg en daar werd mij verteld dat ik het verhaal bij de politie moest vertellen'*.

¹⁴ Uit verklaring van de jongen is op te maken dat de verdachte een bekende is. Wat de relatie precies is, is niet uit het dossier op te maken.

KLACHT

Acht dagen later doet de jongen klacht ten overstaan van een hulpofficier van justitie :*'Ik doe hierbij klachte van het feit dat er tussen mijn twaalfde en veertiende jaar ontucht met mij is gepleegd. Ik heb hierover al eerder verklaringen afgelegd. Ik heb mijn moeder wel verteld wat er in het verleden met mij gebeurd is. Mijn vader heb ik niets verteld, omdat hij er toch niets mee kan'*.

AANPAK OPSPORINGSONDERZOEK

Naar aanleiding van verklaring het slachtoffer wordt de verdachte aangehouden en verhoord. De verdachte ontkent ontucht met de jongen te hebben gepleegd.

Uit het dossieronderzoek op het parket blijkt dat er twijfels zijn gerezzen omtrent de betrouwbaarheid van de verklaring van de jongen.

AFDOENING

De jongen is inmiddels in een andere zaak zelf verdachte van geweldpleging. De rechtbank is van oordeel dat er nog een getuigenverklaring nodig is om de betrouwbaarheid van de verklaring van de jongen te kunnen staven en verwijst de zaak terug naar de rechter-commissaris.

Zevende zaak

In deze zaak is geen klacht opgenomen. Toch rapporteren we over deze zaak, omdat de overwegingen van de officier van justitie om de verdachte in deze zaak niet te vervolgen van belang zijn.

MELDING DELICT

Een 23-jarige vrouw komt op 24 mei 1994 naar het politiebureau. Zij wil aangifte doen van seksueel misbruik door haar ex-vriend. Hij zou gemeenschap met haar hebben gehad toen zij tussen de twaalf en zestien jaar oud was. Uit deze relatie is een zoon geboren. Verder zou volgens de vrouw de verdachte van januari 1992 tot januari 1994 ontucht met hun zoontje hebben gepleegd.

KLACHT

In deze zaak is geen klacht opgenomen, maar een aangifte op 24 mei 1994.

AFDOENING

Het OM seponereert de zaak. Volgens het OM is de verdachte onterecht beschuldigd van ontucht met zijn zoon. Ten aanzien van de ontucht met zijn voormalige vriendin blijkt volgens de officier van justitie op geen enkele wijze dat hij ter zake dat feit gehoord werd, noch is hem medegedeeld dat hij voor dat feit in verzekering is gesteld noch is hem de cautie ter zake gegeven. Dit rechtvaardigt een technisch sepot, aldus de officier van justitie. Indien dit volgens de officier van justitie niet het geval zou zijn, zou beoordeeld moeten worden of vervolging van verdachte opportuun is. De officier van justitie noemt in dit verband een aantal stukken waaruit blijkt dat de omslag in de verstandhouding tussen verdachte en zijn vriendin pas op een laat moment heeft plaatsgevonden. De verdachte heeft lange tijd hulp verleend aan zijn ex-vriendin en aan zijn zoon en hij betaalde trouw alimentatie. Voorts vindt de officier het aannemelijk dat de relatie tussen de verdachte en zijn vriendin volstrekt openlijk was en dat de vrouw zwanger is geworden op grond van haar kinderwens. Vervolging lijkt de officier vanwege deze omstandigheden, indien al haalbaar, niet opportuun.

In de brief van de officier van justitie aan de advocaat van de vrouw staat: *'Het seksuele contact tussen verdachte en mevrouw is kennelijk nooit door verdachte afgedwongen; verder ontstaat bij mij de indruk dat mevrouw destijds seksuele contacten onderhield met anderen, hoewel die personen (veel) jonger dan verdachte waren, zoals mevrouw stelt. Naast deze omstandigheden houd ik nog rekening met het grote tijdsverloop sedert de omgang. Voorts is het inzicht van de wetgever inmiddels gewijzigd, in die voege dat artikel 247 Sr. een klachtdelict is geworden. Tenslotte is er nog het belang van het kind bij een omgangsregeling met zijn vader. De vervolging van de verdachte zou hierop invloed kunnen hebben. Deze omstandigheden wegende concludeer ik dat vervolging van niet in het algemeen belang is'*.

Opvallend in deze zaak is dat de officier van justitie in haar afwegingen heeft betrokken het belang van het kind bij een goede omgangsregeling met de vader. Verder is de officier van justitie van mening dat de seksuele handelingen niet zijn afgedwongen. Pas later, enige jaren nadat de relatie tussen hen beiden was stukgelopen, ging de aangeefster de seksuele contacten anders beoordelen. Daarnaast leidt de officier van justitie, uit het feit dat de vrouw tussen haar twaalfde en zestiende jaar seksueel actief was, af dat het seksueel contact gewenst was.

Ingevolge artikel 245 Sr. en 247 Sr. is dwang ten tijde van het delict of het ontbreken van toestemming van de jeugdige geen vereiste voor de strafbaarheid van de verdachte. De door de officier van justitie gehanteerde argumenten lijken geen grond om de zaak te seponeren.

Achtste zaak

Door middel van het klachtvereiste in de zedelijkheidswetgeving heeft de wetgever vorm willen geven aan zowel de seksuele zelfbepaling als de bescherming van jongeren tussen de twaalf en zestien jaar. Uit het dossieronderzoek blijkt dat iemand zich in deze leeftijdscategorie kan bevinden, zonder het daarbij behorende ontwikkelingsniveau te hebben.

In de hieronder te bespreken zaak is sprake van een 14-jarig meisje dat niet de verstandelijke vermogens heeft van andere kinderen van haar leeftijd.

MELDING DELICT

Op vrijdag 7 juni 1996 vertelt een meisje van 14 jaar aan haar tante dat zij door de vriend van haar moeder seksueel is misbruikt. Het misbruik heeft zich afgespeeld in de periode van 1994 en juni 1996. Het meisje was toen tussen de 12 en 14 jaar oud. De tante van het meisje heeft met familieleden overleg of de moeder van het meisje ingelicht moet worden. De volgende dag lichten familieleden, waaronder de tante van het meisje, de moeder van het meisje in.

KLACHT

Op zondag gaat de moeder van het meisje naar de politie. Naar aanleiding van de verklaring van de moeder vindt er een gesprek met het meisje plaats, die spontaan verklaart. De verbalisanten valt op dat het meisje niet het verstandelijk vermogen heeft dat andere meisjes van 14 jaar hebben. Er wordt besloten met de onderwijzer van het meisje te praten.

Dezelfde dag wordt er een klacht gedaan door de moeder van het meisje. Daarna worden andere getuigen gehoord.

OPSPORINGSONDERZOEK

De tante en een onderwijzer leggen een verklaring af. De onderwijzer verklaart dat het slachtoffer weliswaar 14 jaar is, maar het intelligentieniveau heeft van een achtjarige.

Tevens vindt er een medisch onderzoek plaats door een arts van een kinderziekenhuis.

De verdachte wordt gehoord en aangehouden¹⁵.

Het klachtvereiste geldt voor jeugdige slachtoffers tussen de 12-16 jaar. Dit is een objectief vast te stellen leeftijdsgrens. Wanneer de jeugdige echter functioneert op het niveau van een jeugdige onder de 12 jaar kan men zich afvragen in hoeverre het klachtvereiste op deze categorie van toepassing kan zijn. Overigens levert de hierboven beschreven zaak het klachtvereiste geen belemmeringen op.

3.3 Verdachte is minderjarig

Tijdens het dossieronderzoek is er één zaak bestudeerd waarbij sprake is van een klachtdelict waarbij zowel het slachtoffer als de verdachte tussen de 12 en 16 jaar oud is. Evenals in bovenstaande zaak functioneerde het slachtoffer verstandelijk op een niveau dat beneden dat van haar leeftijdgenoten ligt. Deze zaak zal worden besproken in hoofdstuk 6 bij de prostitutiezaken.

Daarnaast kwam in een interview met een officier van justitie een zaak aan de orde waarbij zowel de verdachte als het slachtoffer minderjarig waren. In deze paragraaf zal deze zaak worden besproken.

Negende zaak

Een vrouw van 22 jaar heeft in 1996 aangifte gedaan van seksueel misbruik door haar stiefbroer. Ten tijde van het seksueel misbruik was zij 12 jaar en haar stiefbroer 15 jaar. Een deel van de feiten was ten tijde van de aangifte verjaard. Destijds waren het meisje en haar stiefbroer verliefd op elkaar. Volgens de officier van justitie waren ze toen ook nog heel kinderlijk en zochten geborgenheid bij elkaar. Achteraf, nu ze niet meer samen zijn en het meisje onder behandeling is bij een psychiater, realiseert het meisje zich dat het toch niet zo goed geweest is dat ze met haar stiefbroer een seksuele relatie had. Volgens de officier van justitie was die stiefbroer niets te verwijten. Zij heeft besloten de stiefbroer niet te vervolgen, terwijl er wel een klacht lag.

¹⁵ Deze zaak is niet bestudeerd op het parket waardoor de afloop van de zaak niet bekend is.

Officier van justitie zegt hierover: *'Ik vind dus niet dat als er een klacht ligt, dat ik dan ook moet vervolgen. Ik wist dat de kans heel groot was dat zij een klacht bij het hof zou indienen (artikel 12 Sv.). Daar had de advocaat van te voren mee geschermd. Ik heb dat toen met een collega besproken en die zei dat ik maar niet moest seponeren. Ik had daar toch heel veel moeite mee. Ik wist dat ik het heel goed moest motiveren, maar ik vond niet dat die zaak vervolgd moest worden. Dat heb ik toen op papier gezet. Uiteindelijk heeft de advocaat geen artikel 12 klacht ingediend'*.

De argumenten die de officier van justitie hanteert om de zaak te seponeren worden door haar uiteengezet in een brief aan de advocaat van het slachtoffer.

Hier volgt een passage uit deze brief:

Aan mijn beslissing in deze ligt mede ten grondslag de inhoudende conclusies van "het eindrapport van de adviescommissie zedelijkheidswetgeving" (Melai 1980) en de Memorie van Toelichting (1988-1989) op ingediende voorstellen met betrekking tot de zedelijkheidswetgeving. Uitgangspunt van de artikelen 245 en 247 van het Wetboek van Strafrecht is de bescherming van jeugdigen tussen 12 en 16 jaar tegen het ondergaan van (emstige) seksuele handelingen. Deze absolute, geobjectiverde bescherming genieten kinderen van deze leeftijd in beginsel ongeacht hun eigen gedrag ten opzichte van volwassenen. Overwogen wordt dat men dient aan te nemen dat kinderen en volwassenen in een (ook seksuele) betrekking psychologisch niet gelijkwaardige partners kunnen zijn. Naarmate de bij een seksuele relatie betrokken personen qua leeftijd, kennis en ervaring minder van elkaar verschillen neemt de kans op overwicht en het gebruik van dat overwicht af.

De officier van justitie stelt de vraag aan de orde of deze absolute bescherming van de artikelen 245 en 247 Sr. ook geldt ten aanzien van de jeugdige daders. Volgens de officier van justitie moet er van geval tot geval worden beoordeeld waarbij de ernst van het feit mede uit de persoon van de dader en diens geestelijke overwicht en of uit de omstandigheden voortvloeiende overwicht moet worden afgeleid. Van belang daarbij is de leeftijd van de dader of het leeftijdsverschil met het slachtoffer. In het rapport van de adviescommissie wordt uitdrukkelijk gesteld dat de wetgever op dit punt het nodige moet overlaten aan het Openbaar Ministerie en de rechter, aldus de officier van justitie.

3.4 Verdachte is familie van het slachtoffer

Uit een aantal bestudeerde dossiers blijken de verdachte en het slachtoffer familie van elkaar te zijn. Tijdens het dossieronderzoek zijn we vier zaken tegengekomen waarbij de verdachte en het slachtoffer familie van elkaar zijn.

In deze paragraaf zal een omvangrijke zaak worden beschreven die in deze categorie valt.

Tiende zaak

Dit betreft een zaak met vele verdachten en slachtoffers. De politie organiseert in het beginstadium van het onderzoek bij de hulpverlening een vangnet, zodat bij een mogelijke behoefte aan hulp de slachtoffers direct geholpen konden worden. Met de klacht van de vader van een van de slachtoffers is uiteindelijk niets gedaan, omdat het betreffende meisje zelf geen vervolging van de verdachte wilde.

MELDING DELICT

Aanleiding voor de start van deze zaak is een aangifte van een vrouw van verkrachting door verdachte P. Verdachte P. zegt dat hij vals wordt beschuldigd. Hij maakt aannemelijk dat niet hij de aangeefster seksueel heeft misbruikt, maar de drie broers van het slachtoffer. Naar aanleiding van deze informatie start de politie in overleg met de officier van justitie een opsporingsonderzoek in de omgeving van de broers van het slachtoffer. Dit leidt tot aangifte door de zus van de verdachte op 21 april 1996. Naar aanleiding van deze aangifte worden ook de andere zussen van de verdachte gehoord. Zij doen ook aangifte van seksueel misbruik door hun drie broers gepleegd tussen hun twaalfde en achttiende jaar.

AANPAK OPSPORINGSONDERZOEK

Door de politie worden er gesprekken gevoerd met uitwonende zussen en de huisarts van het strenggelovige gezin. De drie broers worden als verdachte gehoord. Uit het onderzoek blijkt dat twee broers de meest actieve daders zijn. Lopende het onderzoek werden er van hen ook zedenmisdrijven bekend die buiten het gezin waren gepleegd. Door de politie worden 'Multipol' en 'Papyrus' geraadpleegd.

Gelet op het grote aantal betrokkenen bij deze zaak werden bij de aanvang van het onderzoek met het GLIAGG afspraken gemaakt over hulpverlening aan de slachtoffers en aan de verdachten. Deze afspraak was gemaakt om lange wachttijden bij de mogelijke hulpaanvragen te voorkomen.

RESULTAAT OPSPORINGSONDERZOEK

In verband met de vele verdachten en slachtoffers zal voor de verdere beschrijving de zaak van één broer worden beschreven.

Deze broer was politie-agent en hij zou in diensttijd een meisje van 13 jaar aan haar borsten betast hebben en geslachtsgemeenschap met haar hebben gehad. Deze zaak kwam aan het rollen doordat zijn collega's vonden dat de verdachte zich opvallend veel bezig hield met de nazorg aan een slachtoffer van seksueel misbruik. Hij maakte onder andere samen met meisje strandwandelingen.

De verdachte ontkende de feiten. Door de politie is nog onderzoek gedaan naar andere getuigen, maar dit leverde voor de politie geen aanwijzingen op. In de door het slachtoffer genoemde eethuisjes waar zij met de verdachte was geweest meldde men dat daar geen politie-man in uniform was geweest met een meisje. Alleen de moeder van het slachtoffer ondersteunde voor een deel de verklaring van haar dochter.

Er waren ook vermoedens dat een 11-jarig schoonzusje en een nichtje door de verdachte betast waren.

AANGIFTEN

De zus van de verdachte doet aangifte van ontucht door haar broer gepleegd met haar dochter op 26 maart 1996. Haar dochter was 5 jaar oud toen zij ontuchtig door de verdachte is betast.

Het slachtoffer -inmiddels 11 jaar- wordt verhoord in een verhoorstudio en verklaart ondermeer: *'Jongens die groter zijn moeten van kinderen af blijven'*.

Naar aanleiding van de aangifte van ontucht met zijn nichtje gaat de verdachte naar zijn schoonvader. De verdachte vertelt aan zijn schoonvader dat er een politieonderzoek tegen hem loopt omdat hij tussen zijn zevende en achttiende jaar zijn zussen seksueel zou hebben misbruikt. Hij vraagt zijn schoonvader vergeving hiervoor en vraagt of hij nog welkom in hun huis is. Naar aanleiding hiervan vragen zijn schoonvader en diens tweede echtgenote aan hun 13-jarige dochter of de verdachte ook bij haar wat heeft gedaan. De dochter vertelt dat de verdachte ook met haar ontuchtige handelingen heeft gepleegd toen zij twaalf was. Naar aanleiding hiervan doet de moeder van het meisje aangifte van ontucht gepleegd met hun dochter en haar vader doet klacht. Het slachtoffer wordt gehoord in een audio-visuele ruimte. Tijdens het verhoor wordt haar onder meer gevraagd wat er met de verdachte moet gebeuren. Het meisje zegt dan: *'(...)hij heeft een ziekte (...) als hij het nog een keer doet, vind ik dat hij gelijk moet worden opgepakt'*.

KLACHT

Er is in deze zaak ook een klacht gedaan door de vader van het nichtje van de verdachte op 26 april 1996. De klacht is ontvangen door de hulpofficier van justitie.

Daarnaast is er een klacht gedaan op 15 mei 1996 door de wettelijk vertegenwoordiger (vader) van het meisje waarmee de verdachte in diensttijd ontucht pleegde. Deze klacht is ook ontvangen door de hulpofficier. Het meisje wilde na enige gesprekken geen contact meer met de politie. Zij voelde zich schuldig omdat zij zichzelf had uitgekled bij de geslachtsgemeenschap en zij had moeite om erover te praten. 'Er is uiteindelijk niets gedaan met klacht van de vader, omdat het meisje zelf geen vervolging wilde', aldus de betrokken rechercheur.

AFDOENING

De rechtbank acht bewezen dat de verdachte jarenlang drie zussen meermalen seksueel heeft misbruikt. Het seksueel misbruik begon bij de meisjes op zeer jonge leeftijd. Uit het vonnis van de rechtbank is af te leiden dat de oude artikelen 244, 245 lid 1 en 247 Sr. door de rechtbank zijn toegepast. Deze artikelen golden ten tijde van het begaan van het delict en zijn gunstiger dan de nieuwe bepalingen in verband met de hoogte van de straf. Door de rechtbank wordt bewezen geacht dat de verdachte met drie personen beneden de leeftijd van 16 jaar ontuchtige handelingen heeft gepleegd, buiten echt gemeenschap heeft gehad met een vrouw tussen de 12 en 16 jaar en gemeenschap heeft gehad met iemand beneden de 12. De verdachte wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van 36 maanden waarvan 6 maanden voorwaardelijk. De verdachte krijgt de verplichting opgelegd om deel te nemen aan een reclasseringsproject. Naast de gevangenisstraf moet de verdachte aan zijn twee zussen een schadevergoeding van fl.1500,- betalen.

In deze omvangrijke zaak heeft de politie in een beginstadium van het opsporingsonderzoek ten behoeve van de ondersteuning van de slachtoffers contact gezocht met de hulpverlening. Door de werkwijze van de politie werd voorkomen dat de betrokkenen te maken kregen met lange wachttijden bij de hulpverlenende instanties. Hieruit valt op te maken dat er goede afstemming mogelijk is tussen politie en hulpverlening.

Ondanks het feit dat er een klacht was in de zaak van het meisje die de verdachte in diensttijd misbruikte is de zaak door de politie niet doorgezet. De wens van het slachtoffer om geen contact meer met de politie te hebben is door de politie gerespecteerd.

Elfde zaak

In deze zaak is wordt de moeder van een jeugdige slachtoffer van mogelijk seksueel misbruik door de politie benaderd.

MELDING DELICT

Deze zaak werd gestart op basis van een zaak tegen een andere verdachte. Naar aanleiding van bepaalde aanwijzingen wordt door de politie wordt een moeder van een 13-jarig meisje op de hoogte gebracht van mogelijke ontuchtige handelingen met haar dochter.

AANGIFTE

De moeder van het meisje doet aangifte tegen haar inwonende neef. De moeder van het meisje verklaart dat het slachtoffer en haar neef een keer in de week bij elkaar sliepen.

Ook het meisje wordt gehoord en zij vertelt dat zij door haar neef over haar nachtkleding heen is betast als hij bij haar sliep. Het slachtoffer verklaart verder bij de politie: *'Ik heb er niet zoveel moeite mee dat dit gebeurde. Hij is altijd heel lief voor me geweest en nog. Ik zie nu wel dat het eigenlijk niet kon wat hij deed. Ik zie dat nu pas, nadat alles over Wim en Raymond bekend is geworden'. (...) Ik vind wel dat Raymond hierover aangesproken moet worden. Al weet ik eigenlijk niet goed of hij hier ook straf voor zou moeten krijgen'*.

AFDOENING

Bij het OM wordt de zaak geseponneerd omdat er geen klacht is gedaan. Het dossier riep de volgende vragen op: Waarom heeft de politie geen klacht opgenomen? Waarom heeft de officier van justitie niet besloten alsnog een klacht op te nemen?

De officier van justitie antwoordt: *'Het kind moet gehoord worden en in dit geval gaf dat de doorslag. In de familie waar deze zaak zich afspeelde was ook veel mis. Er was ook sprake van handel in verdovende middelen. Deze zaak werd gestart op basis van een andere verdachte. Uit het onderzoek van de politie kwam deze verdachte naar voren. Deze speelde in de zaak maar een kleine rol. De handelingen die gepleegd zijn waren ook heel erg beperkt. Ik geloof dat het slachtoffer door de verdachte alleen een beetje gestreeld is over haar kleding'*.

Ook al had de moeder een klacht gedaan dan had de officier van justitie toch geseponneerd omdat het slachtoffer geen vervolging wenste van de verdachte. Verder is uit het antwoord van de officier van justitie is op te maken dat de geringe ernst van de feiten ook een rol heeft gespeeld bij de seponering.

Twaalfde zaak

In deze zaak bestaan er bij het slachtoffer belemmeringen om aangifte en klacht te doen, vanwege de gevolgen die dit voor de familieverhoudingen zal hebben.

Op het politiebureau komt een 14-jarig meisje onder begeleiding van een leraar van haar school. Het meisje vertelt dat haar zwager haar reeds drie jaar lastig valt. Dit lastig vallen bestond o.a. uit ontucht en verkrachting. Dit vond plaats in de ouderlijke woning van het meisje wanneer de zwager op moest passen op haar, danwel in zijn woning wanneer zijn vrouw (zus van de aangeefster) niet aanwezig was.

Ter ondersteuning van de melding van het meisje, legt de leraar een verklaring af:

'Ik wil een verklaring afleggen omtrent een meisje van mijn school. (...) Dit meisje heeft mij verteld dat er met haar ontucht is gepleegd door een zwager van haar. Ik weet dat zij zelfs door de zwager is verkracht. Dit zou ongeveer 3 jaar aan de gang zijn. Ik ben met haar meegegaan naar de politie om het verhaal te vertellen. Het meisje durft het verhaal niet aan haar ouders te vertellen omdat zij bang is dat men haar niet geloofd. Haar zwager die net haar ontucht gepleegd heeft is onlangs vader geworden. De vader van Arifa is hier erg trots op en derhalve zal het voor Arifa moeilijk zijn om thuis te vertellen dat zij door die zwager misbruikt is. Ik moet u vertellen dat de vader van Arifa erg streng voor haar is. Haar vader wil dat zij iedere dag om 15.30 uur thuis is. Ook mag zij in haar vrije tijd niet naar buiten en wordt de buitendeur afgesloten als zij thuis is. Als de school eerder uit is heeft Arifa de enige tijd om even ergens anders naar toe te gaan. Als school wil dat zij op andere tijden aanwezig is, moet er toestemming gevraagd worden aan vader. Als hij toestemming geeft dan brengt en haalt hij haar. Haar vader is erg traditioneel. Iedereen eet apart. Haar vader negeert haar. Ook moeder geeft Arifa geen luisterend oor. Ik heb begrepen dat Arifa getracht heeft het verhaal te vertellen, doch dat er geen aandacht aan werd geschonken'.

Het meisje wil aangifte doen, maar is bang voor de reacties van haar familie. Haar zus en zwager hebben namelijk sinds kort een dochtertje en daar is de vader van Arifa zeer trots op. Arifa is bang dat een aangifte de familieverhoudingen zal verstoren. De verbalisant zal eerst contact gaan leggen met een maatschappelijk werkster. Na dat gesprek is het de bedoeling samen met het meisje haar ouders in te lichten en vervolgens verder te gaan met de aangifte en te zijner tijd de aanhouding. De school heeft namens het slachtoffer en de maatschappelijk werkster meegedeeld dat men de zaak wil uitstellen tot september.

Uit deze zaak blijkt dat de politie niet tegen de wens van het slachtoffer de verdachte is gaan vervolgen. In deze zaak kan men zich afvragen of de politie formeel tot opsporing over had kunnen gaan zonder klacht. Er waren in deze zaak ook aanwijzingen dat er sprake was van verkrachting. Ook blijkt er ontucht door de verdachte gepleegd te zijn toen de verdachte op het meisje paste. Verkrachting (art. 242 Sr.) en ontucht gepleegd terwijl het kind aan de zorg is toevertrouwd (art. 249 Sr.) zijn ambtshalve vervolgbaar. Het OM heeft voor de vervolging van deze zaken dus geen klacht nodig. Ondanks het feit dat er in deze zaak ambtshalve vervolging mogelijk is, laat de politie de wens van het slachtoffer prevaleren.

Dertiende zaak

Dat er een lange periode over heen kan gaan alvorens een slachtoffer zijn verhaal durft te vertellen blijkt uit de onderstaande zaak. Voor een van de slachtoffers is de termijn om aangifte te doen inmiddels verstreken.

MELDING DELICT

Edwin is een jongen van 26 jaar. Hij doet op 9 mei 1994 aangifte van ontucht gepleegd door de halfbroer van zijn moeder.

AANGIFTE EN KLACHT

Edwin verklaart bij de politie dat tussen zijn tiende en dertiende jaar de verdachte meermalen bij hem is binnen gedrongen. Het seksueel misbruik vond plaats toen hij in vakanties bij zijn oom in de garage werkte. Hij hielp met sleutelen aan auto's. Het seksueel misbruik vond onder andere plaats als Edwin bij de verdachte thuis onder de douche stond. Na het sleutelen stelde zijn oom voor bij hem thuis te gaan douchen zodat hij schoon naar huis kon gaan.

Edwin vertelt de politie dat hij ook tijdens verjaardagen thuis op zijn slaapkamer seksueel misbruikt. Hij verklaart dat de verdachte zowel fysiek als geestelijk sterker is. Hij heeft zich hierdoor niet goed tegen het seksueel misbruik kunnen verzetten.

Tegelijkertijd met Edwin wil zijn broer Menno aangifte doen van ontuchtige handelingen gepleegd tussen zijn tiende en twaalfde jaar door dezelfde oom. Het blijkt dat deze feiten reeds verjaard zijn (art. 70 Sr. na 12 jaar). In plaats van een aangifte neemt de politie de verklaring van Menno op als getuigenverklaring.

Edwin doet diezelfde dag ook klacht. Na drie maanden geeft de officier van justitie toestemming tot aanhouding van de verdachte buiten heterdaad. De verdachte ontkent.

AFDOENING

Uiteindelijk wordt de zaak door het OM geseponeerd wegens gebrek aan bewijs.

Veertiende zaak

In deze zaak is de verdachte de stiefvader van een meisje. De stiefvader zou het meisje tussen haar negende en veertiende jaar seksueel hebben misbruikt. Bij deze zaak kan men zich afvragen of de politie terecht een klacht heeft opgenomen. Er lijkt sprake te zijn van ontucht gepleegd met misbruik van gezag (art. 249 Sr.). Voor vervolging daarvan is geen klacht vereist.

MELDING DELICT

Door de moeder van het slachtoffer wordt op een klacht gedaan. Daarnaast doet het 15-jarige meisje aangifte hierin staat een wenselijkheidsverklaring tot vervolging van de verdachte. In haar aangifte staat: *'Ik vind dat mijn stiefvader in de gevangenis moet komen. Ik vind dat hij net zo lang in de gevangenis moet blijven tot ik sterk en oud genoeg ben mij te kunnen verweren tegen hem. Ik ben namelijk bang dat hij zodra hij uit de gevangenis komt, hij mij weer zal bezoeken. Ik wil hem namelijk nooit meer zien'*.

OPSPORINGSONDERZOEK

Naar aanleiding van de aangifte zijn in opdracht van de officier van justitie het broertje en de lerares van het meisje gehoord. Daarna heeft de officier van justitie toestemming verleend tot aanhouding van de verdachte buiten heterdaad. De verdachte verbleef veel in het buitenland omdat hij matroos was. Op last van de officier van justitie is de verdachte gesignaleerd. Naar aanleiding van de signalering wordt de verdachte ruim een maand na de aangifte aangehouden. De volgende dag wordt de verdachte in bewaring gesteld.

De verbalisant meldt ons dat de officier van justitie niet tevreden was over ontbreken van een klacht van het meisje, hoewel de aangifte wel een wenselijkheidsverklaring bevat. De officier van justitie heeft naast de artikelen 249, 242 Sr. ook een klachtdelict ten laste gelegd, namelijk art. 245 Sr.

Afdoening

De afloop van de zaak was ten tijde van het dossieronderzoek niet bekend.

3.5 Ten overvloede een klacht opgenomen

Het was opvallend dat er in vijf dossiers klachten opgenomen waren, terwijl het evident was dat dat niet nodig was. Het ging hierbij bijvoorbeeld om zaken waarbij het slachtoffer onder de twaalf jaar oud was. Er was bijvoorbeeld een zaak waarin sprake was van twee slachtoffers van 4 en 6 jaar oud. Ook is er een zaak waarbij de stiefvader verdacht wordt van seksueel misbruik van zijn dochters.

Deze dossiers zijn verder niet in de analyse betrokken. Toch hebben we, gezien het feit dat het om een substantieel aantal gaat, naar aanleiding hiervan een aantal betrokken politiefunctionarissen en officieren van justitie gevraagd naar het hoe en waarom.

Een deel van deze klachten is verklaarbaar. Een officier van justitie legt uit dat hij bij incest of familiekwesties aan de politie toch altijd een klacht vraagt. *'Ook bijvoorbeeld in zaken waarbij een leraar of een oom verdachte is. Wanneer primair artikel 249 Sr. ten laste gelegd wordt, kan het namelijk best voorkomen dat je alsnog op artikel 247 Sr. uitkomt, omdat bijvoorbeeld 'aan zijn zorg of waakzaamheid toevertrouwd' uit 249 Sr. niet bewijsbaar is.'*

Politiefunctionarissen uit alle drie de grote steden melden dat officieren van justitie vaak zeggen dat ze liever het zekere voor het onzekere nemen. Wanneer het gaat om een zaak met een slachtoffer tussen de 12 en 16 jaar, ook al is het feit ambtshalve vervolgbaar, vindt een officier van justitie het nog al eens nodig om sowieso een klacht op te nemen. Bij de politie bestaat de indruk dat ze bij het Openbaar Ministerie nogal eens denken 'beter mee verleggen dan om verleggen'.

Een ander argument dat door de politie genoemd wordt is dat justitie de zaak serieuzer neemt als er een klacht in het dossier zit, ook al is de zaak ambtshalve vervolgbaar. "Een klacht bevestigt nog eens dat de betrokkene nadrukkelijk vervolging wenst. Voor justitie is het dan duidelijk dat die mensen voor 100% achter een vervolging staan."

De politie wordt in een lastig parket gebracht wanneer hen gevraagd wordt om alsnog een klacht te leveren wanneer het evident is dat het niet om een klachtdelict gaat, bijvoorbeeld omdat het een heel jong slachtoffer betreft. Een verbalisant zegt hierover: *'Dit betekent dat we weer opnieuw contact op moeten nemen met de aangevers. We doen het dan maar zo dat we met een al getikte klacht bij hen langs gaan, zodat ze alleen maar hoeven te tekenen. Het is zonde van de tijd'*.

De politiefunctionarissen wijten de missers aan het niet aanwezig zijn van voldoende kennis over klachtdelicten in de zedelijkheidswetgeving bij het Openbaar Ministerie.

'Vroeger had je zedenofficieren. Die wisten alles. Ik pleit voor de terugkomst van een zedenofficier. Er is verschil of je een autokraak of een zedenzaak moet behandelen. Sommige officieren hebben een hekel aan zedenzaken, omdat het bewijs vaak moeilijk is. Dit heeft weer een terugslag op de politie'.

3.6 Slotbeschouwing

In dit hoofdstuk zijn een aantal casussen besproken waarbij de verdachte en het slachtoffer in een relationele betrekking staan. De verdachte en het slachtoffer zijn kennissen, vrienden of familie van elkaar. De pedoseksuele zaken en de prostitutiezaken zijn hiervan uitgezonderd en worden in respectievelijk hoofdstuk 4 en hoofdstuk 5 behandeld.

- Op wiens initiatief is er bemoeienis?

Uit het dossier van de politie is niet altijd duidelijk af te leiden op wiens initiatief de zaak bij de politie terecht is gekomen. Uit sommige dossiers blijkt dat de politie het onderzoek heeft gestart naar aanleiding van een aangifte of een getuigenverklaring. Uit andere zaken blijkt dat de politie het initiatief heeft genomen om met het (mogelijke) slachtoffers praten. De meeste van de in dit hoofdstuk gepresenteerde zaken starten naar aanleiding van een aangifte van een wettelijk vertegenwoordiger van het slachtoffer of van het slachtoffer zelf. In zaken waarbij het de politie duidelijk wordt dat er meerdere slachtoffers bij de zaak zijn betrokken, gaat de politie veelal actief deze jeugdigen benaderen.

Het Openbaar Ministerie kan tot niet-vervolgung besluiten zelfs als er een klacht is gedaan. In een zaak die een officier van justitie onder de aandacht bracht, blijkt dat ondanks het feit dat er een klacht is gedaan de verdachte niet wordt vervolgd. De overwegingen die hierbij een rol spelen, zijn de leeftijd en de motieven van de betrokkenen op het moment van het delict.

- Wat zijn de motieven van de klachtbevoegden om al dan niet een klacht te doen?

De motieven voor het doen van een klacht zijn gelegen in de wens tot vervolging van de verdachte. Het valt op dat in het grootste deel van de beschreven zaken de wettelijk vertegenwoordigers de klacht doen. De zelfstandige positie van de jeugdige als klachtbevoegde lijkt niet algemeen erkend te worden door de politie en het Openbaar Ministerie.

Een motief om geen klacht te doen, kan zijn gelegen in de positie van de wettelijk vertegenwoordiger. Uit een casus blijkt dat een moeder geen geldige verblijfstitel en heeft om die reden geen klacht wil doen. Opvallend hierbij is dat de gezinsvoogd een klacht doet, terwijl deze daartoe officieel niet bevoegd is.

Uit de verklaringen van de jeugdigen valt op dat zij in sommige gevallen geen contact met de politie zoeken uit schaamte. Dit is een belemmering die niet specifiek is voor het doen van klacht, maar ook kan gelden voor het doen van aangifte in het algemeen.

Een andere belemmering voor het slachtoffer is het gevoel van het op enigerlei wijze hebben verleend van medewerking aan het seksueel misbruik. Bijvoorbeeld in de zaak waar het meisje heel veel moeite heeft om over het misbruik te praten omdat zij zichzelf heeft uitgekled voor de verdachte.

- Zijn er knelpunten ten aanzien van de opsporing te identificeren? In de in dit hoofdstuk besproken zaken blijken geen knelpunten in het kader van de opsporing. In de meeste gevallen wordt gelijktijdig met de aangifte een klacht opgenomen. In de gevallen waarin de politie in eerste instantie geen klacht opneemt blijkt dit niet tot problemen in de opsporing te leiden. Door de politie wordt in dit soort zaken nauwelijks een gerechtelijk vooronderzoek gestart waarbij gebruik wordt gemaakt van opsporingsmethoden zoals bijvoorbeeld afnemen van telefoon-taps, het verrichten van observaties en dergelijke.

De politie laat zich in deze zaken door het ontbreken van de klacht niet belemmeren en gaat door met het opsporingsonderzoek en neemt zo spoedig mogelijk alsnog een klacht op.

Wanneer de jeugdige tussen de 12 en 16 jaar is, maar functioneert op een veel lager niveau kan worden getwijfeld aan de betekenis van het klachtvereiste.

- Heeft de jeugdige zijn oordeel kunnen geven over het al dan niet vervolgen van de verdachte?

Of er al dan niet tot opsporing wordt overgegaan is afhankelijk van de wens van het slachtoffer. Opvallend is dat zelfs al is een klacht gedaan de politie niet tot opsporing overgaat zonder de uitdrukkelijke wens van het slachtoffer.

Uit de dossiers blijkt dat de politie de wens van de jeugdige respecteert met betrekking tot het al dan niet vervolgen van de verdachte. De politie legt de mening van de jeugdige niet altijd vast in een proces-verbaal. Uit een zaak kwam naar voren dat de rechter de politie alsnog verzocht de mening van de jeugdige omtrent de wenselijkheid van vervolging op te nemen.

In een bestudeerde zaak wordt de zitting geschorst om alsnog een verklaring omtrent de wenselijkheid van vervolging op te nemen.

Uit een aantal bestudeerde zaken blijken rechters een wenselijkheidsverklaring van een jeugdige afgelegd ten overstaan van een verbaalsant als klacht te accepteren. Hiermee lijkt niet aan de formele bepalingen te zijn voldaan dat een klacht ten overstaan van een hulpofficier van justitie moet worden gedaan. Ook uit jurisprudentie van de Hoge Raad

- Heeft er afstemming plaatsgevonden met instanties of personen buiten de strafrechtketen? Uit een aantal besproken zaken blijkt dat politie de hulpverlenende instanties wel kunnen vinden als dat nodig is. Zoals in de zaak waarbij een broer zijn zussen misbruikt en waarbij ook mogelijk nog sprake is van slachtoffers buiten het gezin, zoekt de politie al in een vroeg stadium van het opsporingsonderzoek contact met de hulpverlening.

In de zaak waarbij het meisje geen aangifte durft te doen, omdat zij de familieverhoudingen niet wil verstoren wordt er contact gezocht met maatschappelijk werk.

4. HET KLACHTVEREISTE IN PEDOSEKSUELE ZAKEN

4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk presenteren we een vijftal zaken die kenmerkend zijn voor het functioneren van het klachtvereiste in pedoseksuele zaken. Wanneer uit het dossier bleek dat de verdachte geen situationele pleger was, maar iemand die actief jeugdigen benadert met de bedoeling daar seksuele handelingen mee te verrichten, hebben we het betreffende dossier tot de pedoseksuele zaken gerekend. We spreken van pedoseksuelen, niet om een gedragswetenschappelijke uitspraak over de verdachten te doen, maar om de actieve benadering van de verdachten om jeugdigen te vinden om daar ontucht mee te plegen aan te geven. We spreken van pedoseksuelen, omdat pedofiel slechts wil zeggen dat iemand zich aangetrokken voelt tot kinderen. Een pedofiel hoeft niet aan zijn seksuele gevoelens toe te geven en zal dat ook lang niet altijd doen, wellicht uit vrees om met de strafwet in aanraking te komen.

Twee zaken starten niet naar aanleiding van een melding van een zedenzaak, maar naar aanleiding van aangiften van ontvoering en vermissing.

4.2 De eerste zaak

Deze zaak start naar aanleiding van de ontvoering van een elfjarige jongen. Naar aanleiding van het opsporingsonderzoek komt de politie een zeer omvangrijke zedenzaak met twee verdachten en een groot aantal slachtoffers op het spoor. Een aantal slachtoffers die in het verleden reeds aangifte deden tegen een voor hen onbekende verdachte zijn benaderd om alsnog klacht te doen.

MELDING ONTVOERING EN POGING TOT ONTUCHT

Twee jongens van 11 jaar zijn buiten aan het spelen, als hen door een automobilist de weg gevraagd wordt. De man vraagt de jongens even in te stappen om hem de weg naar het station te wijzen. Op het laatste moment springt een van de jongens uit de auto. De man rijdt weg met medeneming van de jongen Jan. De man rijdt van Utrecht, via een fabriek waar een tweede man instapt, naar een woning in Breda. Onderweg krijgen de twee mannen woorden, omdat de tweede man de jongen eigenlijk te jong vindt. In Breda aangekomen willen zij

ontucht plegen met Jan, maar Jan raakt erg overstuurd. De pogingen van de mannen om Jan te kalmeren slagen niet, zodat zij besluiten om hem weer terug brengen naar Utrecht, alwaar zij hem afzetten in een café. Jan gaat naar huis en vertelt daar wat hem overkomen is. De ouders van Jan gaan met hem naar de politie.

OPSPORING

De politie overlegt meteen met de officier van justitie die parketdienst heeft. Ze bespreken hoe de zaak het beste aangepakt kan worden. Besloten wordt de verdachten aan te houden. De opsporing wordt gestart naar aanleiding van ontvoering van Jan.

De dag na de ontvoering stapte de politie met Jan in de auto. Jan is in staat om de politie een zeer gedetailleerde beschrijving van de route te geven, die de politie rechtstreeks naar de ontvoerders leidt. De mannen T en M worden aangehouden en meegenomen voor verhoor. Beide verdachten blijken antecedenten op het gebied van zedendelicten te hebben.

Tijdens de verhoren noemen de verdachten de namen van diverse andere jongens van 10 tot 15 jaar die zij zouden hebben misbruikt. Een aantal gebeurtenissen hebben plaats gevonden voor december 1991¹⁶ in verschillende plaatsen in Nederland, waaronder Groningen, Breda en Den Haag. Een aantal vonden plaats vanaf 1992 in Utrecht, Leiden en Breda.

ANDERE SLACHTOFFERS

Naar aanleiding van de verklaringen van de beide verdachten wordt er contact opgenomen met de politie in de genoemde steden met de vraag of er in de genoemde perioden kinderen vermist waren en of er onopgeloste zedenzaken waren waarbij kinderen betrokken waren. Ook de CRI wordt ingeschakeld.

Uit het contact met de politie in Breda blijkt, dat twee jaar hiervoor aangifte is gedaan van ontucht met twee minderjarigen in de gemeente Breda. De slachtoffers van toen waren jongens in de leeftijd van 12 jaar. De jongens werden in het bos benaderd door twee mannen, die hen vroegen te helpen met het zoeken naar hun zoekgeraakte hond.

De mannen namen ieder een jongen mee een bepaalde richting op en

¹⁶Deze datum kan voor de ten laste legging van belang zijn in verband met het van kracht worden van de hernieuwde zedelijkheidswet.

pleegden vervolgens ontuchtige handelingen met hen. De zaak bleef destijds onopgelost, omdat de politie er niet in slaagde de identiteit van de verdachten te achterhalen. Het signalement dat de jongens gaven lijkt op dat van T en M. De Utrechtse politie vraagt de Bredase jongens om mee te werken aan een spiegelconfrontatie. De verdachten worden door de jongens herkend.

Een jongen, die ook slachtoffer van ontucht door deze verdachten was, neemt naar aanleiding van een bericht in de krant over deze zaak contact op met de politie.

KLACHT

In verband met de wetswijziging vraagt de officier van justitie aan de politie om een aantal slachtoffers die al eerder aangifte hadden gedaan opnieuw te benaderen om hen klacht te laten doen.

AFDOENING

De verdachte die ondermeer Jan ontvoerde krijgt een gevangenisstraf opgelegd van negen jaar en TBS.

4.3 De tweede zaak

Ook deze zaak start niet naar aanleiding van de melding van een zedenzaak. Na de aangiften van vermissing van twee jongens, komt de politie een zedenzaak op het spoor.

AANGIFTE VERMISSING

De ouders van de twee vriendjes Willem en Sietse van 13 jaar oud doen bij de politie een verzoek tot opsporing van hun zoons. Naar aanleiding van deze aangifte van vermissing start de politie een opsporingsonderzoek. Het onderzoek leidt de politie naar het huis van een man, die Willem en Sietse verborgen zou houden. Deze man was bij de politie reeds bekend in verband met zedenzaken waarbij jeugdigen betrokken waren. Met toestemming van deze man wordt er in zijn woning rondgekeken. Er wordt niets gevonden.

VERKLARING JEUGDIGEN

Na zeven dagen is Willem weer terecht en na negen dagen Sietse. Sietse zegt dat zij vrijwillig bij de man verbleven, bij wie de politie in huis had gezocht. Sietse verklaart tegenover de politie dat de man seksuele handelingen met hem en Willem verrichtte. Sietse legt een getuigenverklaring af, waarin hij tevens de wens uitspreekt dat de verdachte vervolgd wordt.

Sietse: "Ik zou willen dat [verdachte] 7 jaar gevangenisstraf zou krijgen. Ik zou hem op willen laten sluiten in de gevangenis en de sleutel weggooien. Ook zou ik hem z'n leuter er af willen hakken."

Willem daarentegen heeft grote moeite om het verhaal aan de politie te vertellen. Eerst vertelt hij dat hij bij iemand in Amsterdam gelogeerd heeft, omdat hij vanwege ruzie weggelopen was.

De vader van Sietse doet klacht. Een dag later wordt de verdachte aangehouden. Diezelfde dag doen ook de moeder van Sietse en de pleegmoeder van Willem klacht.

Nadat de verdachte ontucht met beide jongens bekend heeft, wordt nog een aantal keren met Willem gesproken. Willem woont bij een pleegmoeder, omdat zijn moeder ernstig ziek is. Zijn vader is aan het werk of op bezoek in het verpleeghuis. Thuis heeft hij weinig structuur. Willem vindt de seksuele contacten bijzonder onprettig, maar hij vindt de verdachte aardig, van hem krijgt hij aandacht. Verder had hij grote schaamte om te vertellen over het misbruik, omdat zijn lichaam tijdens de seksuele contacten met de verdachte bepaalde reacties had vertoond, zoals een stijve penis. Dit alles maakt het voor hem eerst moeilijk om met de politie over de seks met de verdachte te praten. Later legt hij een verklaring af dat er diverse malen seksuele handelingen met hem zijn verricht door de verdachte. Zijn aangifte bevat ook een wenselijkheidsverklaring: "Ik vind het niet leuk wat (verdachte) met mij gedaan heeft. Ik vind dat hij naar de rechter moet en dat hij gevangenisstraf moet krijgen." Ook vertelt hij dat de verdachte hem meegenomen had naar Amsterdam en hem daar twee kaarten had laten versturen om de opsporing te bemoeilijken.

AFDOENING

De verdachte wordt veroordeeld voor de ontucht met Willem en Sietse en krijgt een gevangenisstraf opgelegd van 18 maanden, waarvan 6 maanden voorwaardelijk.

4.4 De derde zaak

De verdachte is leider van een jongerenclub. Gedurende meerdere jaren pleegt hij daar met een groot aantal jongens ontucht. Ook op een camping pleegt hij met een aantal jongens ontucht.

Er is al eerder een melding naar aanleiding van deze verdachte bij de politie geweest, maar de zaak komt als volgt daadwerkelijk aan het rollen.

MELDING DOOR DERDE

Op een feestavond van zijn vakantiewerk neemt de vijftienjarige Norbert zijn werkgever in vertrouwen en vertelt hem dat hij seksueel misbruikt is door een leider van de jeugdclub.

Daarop neemt deze man contact op met de jeugd- en zedenpolitie en vraagt of het mogelijk is om eens te komen praten over het seksueel misbruik wat hem ter ore was gekomen. Er volgt een informatief gesprek, eerst met de werkgever, daarna met Norbert. In het gesprek dat hij met de politie heeft, meldt Norbert dat hij nog twee mogelijke slachtoffers weet.

AANGIFTE EN KLACHT

Norbert wil aangifte doen, maar hij wil niet samen met zijn ouders komen. Hij wil hen hier graag buiten houden. Wanneer de politie hem vraagt naar de redenen, zegt hij dat zijn vader leider is bij dezelfde club en hij durft het zijn ouders niet zelf te vertellen. In overleg met de jongen wordt besloten dat de politie het aan zijn ouders vertelt. Wanneer de ouders het verhaal van de politie vernemen, voelen zij zich aanvankelijk gepasseerd dat Norbert het niet zelf aan hen heeft durven vertellen. De vader van de jongen doet klacht en Norbert zelf wordt gehoord over de wenselijkheid van de vervolging.

OPSPORING

Na deze eerste aangifte wordt de zaak besproken met de officier van justitie. Daarna wordt de verdachte aangehouden.

Vervolgens benadert de politie de eerder genoemde melder opnieuw, die dan eveneens aangifte doet.

De verdachte bekent en noemt nog twee namen van andere jongens. Hij vertelt dat hij een dagboek bijgehouden heeft, waarin hij de namen van de jongens vermeldde, evenals de seksuele handelingen die hij met hen verrichtte en de data waarop en de locaties waar deze plaatsvonden.

Na overleg met de officier van justitie gaat de politie aan het werk om al de in het dagboek genoemde slachtoffers te benaderen. Om de slachtoffers te kunnen begeleiden wordt er een heel team ingeschakeld bestaande uit slachtofferhulp, GGD en een huisarts. Ook in dit geval wordt de CRI bij de zaak betrokken. Na verloop van tijd heeft de politie maar liefst 40 aangiften op papier. Van de minderjarige slachtoffers worden de ouders benaderd met het verzoek of de politie met de jongens mag spreken. Wanneer de jongens aangifte willen doen, worden hun ouders benaderd voor een gesprek en voor een klacht. De jongens die inmiddels boven de 18 jaar zijn, worden buiten de ouders om benaderd. De meesten blijken opgelucht te zijn dat de politie hen benaderd heeft en dat zij hun verhaal kwijt kunnen. Een inmiddels meerderjarige jongen zegt daarover tegen de politie: "Ik had inmiddels die gebeurtenis in mijn hoofd in een kastje opgesloten en jullie zijn met het sleuteltje gekomen."

VERVOLGING EN AFDOENING

Uiteindelijk wordt de verdachte voor vijf feiten gedagvaard op grond van de artikelen 247 en 249 Sr. Zestien aangiften worden ad informandum toegevoegd. In twee gevallen vindt er sepot plaats.

De verdachte wordt schuldig bevonden en veroordeeld tot 30 maanden gevangenisstraf en TBS.

4.5 De vierde zaak

MELDING

Deze zaak komt bij de jeugd- en zedenpolitie terecht naar aanleiding van twee tips. De een kwam van iemand die brieven van een man gevonden had, waaruit zou blijken dat deze man veelvuldig zedendelicten met kinderen uit een kindertehuis waar de man werkzaam was zou plegen. In de brieven staan passages over verkrachtingen van kinderen. Verder was er een brief aan een vriend, waarin de man beschreef dat hij een vrouw zocht om een kind bij te maken om te zorgen voor 'een appeltje voor de dorst'. Ook de namen van de kinderen staan vermeld. Daarvoor was er over dezelfde man een tip bij de politie binnengekomen van een buurvrouw dat er bij haar alleenstaande buurman regelmatig kinderen over de vloer komen.

OPSPORING

De politie besluit in overleg met de officier van justitie een onderzoek in te stellen. Er wordt besloten de woning van de verdachte te observeren. Na twee maanden zijn er geen nieuwe aanwijzingen.

De politie overweegt de mogelijke slachtoffers die in de brieven genoemd worden te benaderen. Hiertoe vraagt men advies aan een gedragsdeskundige. Deze adviseert de politie contact op te nemen met de slachtoffers en hun ouders, alvorens deze er via de media mee geconfronteerd worden. De officier van justitie vertelt dat dit advies uiteindelijk niet is opgevolgd. Afgewogen is het strafrechtelijk belang tegen de schade die je andere mensen berokkent. Bewijstech-nisch was de zaak nog lang niet rond. "Er was een verklaring van een kind nodig. Maar wat doe je ze aan om ze hiermee te confronteren, wat voor elementen maak je in hun leven dan actief?" De officier heeft hierover uitgebreid overleg gehad, met de politie en met de rechter-commissaris. Toen de politie er achter kwam dat de man een zoontje had wat in België bij zijn moeder woonde, maar regelmatig enige uren alleen bij de man verbleef, zijn er nog video-opnames van het huis gemaakt en telefoontaps gedaan. Ten aanzien van misbruik van kinderen leverde dit geen verder aanwijzingen op. Wel bleek dat de man handelde in cocaïne. Besloten is om verder onderzoek te stop-pen. Naar aanleiding van een bepaalde leverantie van cocaïne is er huiszoeking gedaan. Uit die huiszoeking bleek dat de verdachte niet alleen in cocaïne handelde, maar ook kinderporno in zijn bezit had. Er werd een groot aantal tapes aangetroffen, waarop ook een video van hemzelf met twee jongetjes in Thailand.

VERVOLGING

De officier van justitie heeft het seksueel misbruik in het kindertehuis laten vallen. Ook eventueel misbruik van het zoontje was niet te bewijzen. De officier heeft zich dan ook gericht op de band die in Thailand gemaakt was. Er zijn Thaise wetboeken aangeschaft en er bleek sprake te zijn van dubbele strafbaarheid.

Een Thaise man die ook op de video stond is gevonden. Het is niet gelukt de jongens te traceren. De officier heeft Thaise artsen ge-vraagd de leeftijd van de jongens vast te laten stellen op basis van de videobeelden. Dat is gebeurd op grond van de volgende kenmerken: schaamhaar, tanden, grootte geslachtsdeel en dergelijke. Op de formulering van de arts in het rapport is een van de zaken gesneu-veld. Over het ene jongetje werd gesteld dat deze tussen de 7 en 9 jaar was, over het andere jongetje dat hij tussen de 9 en 12 jaar was.

Dit laatste was reden voor de advocaat van de verdachte om aan te voeren dat de tweede jongen dus ook 12 jaar zou kunnen zijn en dat dan het klachtvereiste geldt. Hierdoor is er bij de rechtbank twijfel gerezen of er toch sprake is van een klachtdelict. De rechtbank verklaarde de officier ten aanzien van dat feit niet ontvankelijk.

De zaak was niet in te zien op het parket, omdat deze doorgestuurd was naar het hof. Ook de afloop is dus nog niet bekend.

4.6 De vijfde zaak

Deze zaak start naar aanleiding van een vermoeden van de productie van kinderpornografische foto's.

MELDING

De zaak start naar aanleiding van een telefonische melding van het vermoeden van misbruik van minderjarige jongens en het maken van foto's daarvan.

De melder, een buurman, zegt dat er de laatste maanden regelmatig kinderen bij een alleenstaande man naar binnen gaan en dat hij vervolgens repeterende flitslichten ziet. De melder schat de leeftijd van de kinderen tussen de 14-16 jaar. Volgens de melder werd er in de woonbuurt over gesproken dat de man pedofiel zou zijn. Dezelfde dag heeft hij de bewoner uit zijn huis zien komen met een 11-jarig jongetje en een 9-jarig meisje uit de buurt. De melder kent de kinderen en wist zodoende de leeftijd van deze twee kinderen.

OPSPORING

Naar aanleiding van deze tip wordt er een dag later een observatie verricht en vindt er een antecedentenonderzoek plaats. De verdachte is een 43-jarige man. Uit het een antecedentenonderzoek blijkt dat de verdachte in zijn geboorteland vier keer veroordeeld is wegens onthucht met minderjarigen en handel in pornografische afbeeldingen van minderjarigen.

Naar aanleiding hiervan wil de politie een nader onderzoek instellen. Alvorens tot dit onderzoek over te gaan vindt er overleg plaats tussen de hoofdinspecteur Jeugd en zedenzaken en de officier van justitie. De politie start daarna een tactisch buurtonderzoek. In het kader van

dit onderzoek worden getuigen gehoord: twee medewerkers van het tegenoverliggend hotel, de mede-eigenaresse van het hotel, de telefonische melder en twee overburen. Deze verklaringen waren volgens rechercheur van belang in verband met het checken van de melding over het binnen gaan van de kinderen en de leeftijd van de kinderen. Op deze wijze kon worden vastgesteld of er een klacht nodig was. Waren de kinderen volgens de getuigen onder de 12 jaar, dan was er dus geen klacht nodig. Volgens de medewerkers van het hotel waren de kinderen tussen de 8 en 12 jaar.

Na overleg met de officier van justitie wordt het huis van de verdachte geobserveerd met behulp van een time lap camera. Op het verkregen beeldmateriaal is ook te zien dat veelvuldig jonge jongens tussen de 8-16 jaar het perceel in en uit gaan.

De jongens die het perceel verlaten worden door twee rechercheurs gevolgd om ze te traceren. De jongens worden door de rechercheurs gevolgd tot hun woonadres. Vervolgens wordt het bevolkingsregister geraadpleegd om hun identiteit te kunnen achterhalen.

De officier van justitie verzoekt de rechter-commissaris terzake vermoedelijke overtreding van art. 247 Sr. om deze te laten vorderen dat de PTT inlichtingen zal verschaffen over de telefoonnummers van de gevoerde gesprekken. Dit leidde niet tot nieuwe onderzoeksmogelijkheden, mede omdat er geen gerechtelijk vooronderzoek gevorderd was en de geheime telefoonnummers daardoor niet achterhaald konden worden. Onder leiding van de rechtercommissaris vindt er op 6 september 1995 een huiszoeking plaats. Dezelfde dag wordt met toestemming van officier van justitie de verdachte aangehouden.

De verdachte bekent de ontucht met de minderjarigen van 12, 13 en 14 jaar. Volgens hem was er sprake van wederzijdse toestemming.

KLACHT

Op dezelfde dag worden er klachten opgenomen van de vader van 13-jarige Abel, de moeder van de 13-jarige Mark en de vader van de 13-jarige Achmed. Abel en Mark worden nog dezelfde dag gehoord. Achmed wordt de volgende dag gehoord. De jongens verklaren dat zij de verdachte kenden, omdat hij regelmatig met zijn hond bij school stond. Zij vonden het een erg leuk beest en gingen wel eens met hem wandelen. Op een gegeven moment bood de verdachte, die fotograaf was, aan om een foto te maken van hen met de hond. Ook mochten zij bij de verdachte video's kijken en computerspelletjes doen. De

jongens kwamen steeds vaker bij de verdachte thuis. Na verloop van tijd ging de man ontuchtige handelingen met hen plegen. Van sommige jongens heeft hij ook pornografische foto's gemaakt. Deze jongens noemen nog zes andere slachtoffers tussen de 17 en de 11 jaar oud, die ook regelmatig bij de verdachte kwamen. Hiervan zijn geen klachten opgenomen. Een van verklaarde dat er met hem geen ontuchtige handelingen waren gepleegd.

AFDOENING

De raadsman voert ter zitting aan dat de vertegenwoordigers van de slachtoffers een klacht hebben gedaan en de slachtoffers zelf niet gehoord zijn. Volgens de rechtbank was het niet nodig om de jongeren zelf te horen, omdat de wens tot vervolging blijkt al uit het proces-verbaal van politie.

De rechtbank veroordeelt de verdachte tot een gevangenisstraf van 5 maanden wat omgezet is in 240 uur dienstverlening.

4.7. Slotbeschouwing

- Op wiens initiatief is er bemoeienis?

Het initiatief voor de start van de politiebemoeienis ligt in de eerste twee zaken bij de ouders. Deze zaken starten naar aanleiding van ontvoering en vermissing. Later blijkt pas dat het tevens om een zedenzaak ging. Bij de derde zaak is er al een eerdere melding geweest. Later heeft een bekende van een slachtoffer een informatief gesprek met de politie.

Bij de overige zaken krijgt de politie een melding van een relatieve buitenstaander.

Uit de bestudeerde zaken blijkt dat er sprake is van verschillende opvattingen over het benaderen van (andere) slachtoffers. In het ene geval worden de slachtoffers benaderd omdat men het goed acht wanneer slachtoffers met hun verhaal naar buiten kunnen komen om hun ervaringen te kunnen verwerken. In het andere geval vraagt men zich af wat je mogelijk aanricht in het leven van de slachtoffers. Bij de beantwoording van die vraag kunnen de leeftijd van de slachtoffers en de tijd die inmiddels verstreken is een rol spelen.

Soms blijkt in de CRI een rol te kunnen spelen om andere aangiften in nog onopgeloste zaken in verband te brengen met de betreffende zaak.

- Wat zijn de motieven van de klachtbevoegden om al dan niet klacht te doen?

Uit sommige verklaringen van slachtoffers blijkt grote boosheid jegens de verdachte. Sommige jongeren hopen dat de verdachte gevangenisstraf zal krijgen en dat hij verhinderd zal worden verder te gaan kinderen seksueel te misbruiken.

Redenen voor verdere slachtoffers om aangifte en klacht te doen die naar aanleiding van een andere aangifte tegen dezelfde verdachte en/of bekentenissen van die verdachte blijken te zijn:

- emotionele verwerking van het gebeurde
- inzicht in de reikwijdte van de omvang van het aantal gemaakte slachtoffers, de wens tot vervolging van de verdachte en het voorkomen dat andere kinderen slachtoffer worden.

Redenen om geen aangifte te doen zijn gevoelens van schaamte en loyaliteit jegens de verdachte.

Het blijkt dat sommige kinderen weliswaar aangifte doen, maar in eerste instantie niet alles durven te vertellen. Een aantal voorvallen wordt aanvankelijk niet genoemd. Ze zijn erg zenuwachtig en willen bijvoorbeeld dat hun ouders alleen over de gepleegde ontucht te weten komen en niets over bijvoorbeeld verkrachting.

- Zijn er knelpunten ten aanzien van de opsporing te identificeren?

Wanneer het verdachten betreft die onbekende kinderen meenemen om daar ontucht mee te plegen, wordt er in een aantal gevallen weliswaar aangifte gedaan, maar kan de verdachte niet (direct) opgespoord worden.

In een aantal zaken gaat de politie over tot opsporingshandelingen, nog voordat er sprake van een klacht is. Dit gebeurt omdat de identiteit van de slachtoffers nog niet bekend is.

Knelpunt voor de politie blijkt te zijn het vaststellen van de leeftijd van de slachtoffers. In een aantal gepresenteerde zaken blijkt sprake te zijn van meerdere slachtoffers die in leeftijd variëren van onder de 12 tot ver boven de 12 jaar. Daardoor is er binnen een en dezelfde zaak ten aanzien van het ene slachtoffer vervolging alleen mogelijk met een klacht, terwijl ten aanzien van het andere slachtoffer ambtshalve vervolging van de verdachte mogelijk is.

- Heeft de jeugdige zijn of haar oordeel kunnen geven over het al dan niet vervolgen van de verdachte?

In alle gevallen zijn de jeugdigen gevraagd hun oordeel gevraagd over het al dan niet vervolgen van de verdachte.

Soms wordt, wanneer het minderjarigen betreft, door de politie eerst de ouders gevraagd of hun kinderen benaderd mogen worden.

- Heeft er afstemming plaatsgevonden met instanties of personen buiten de strafrechtketen?

Voor een deel is dit niet uit de dossiers op te maken. In één zaak ging het om slachtoffers door het hele land, waardoor het moeilijk zal zijn om hulpverlening te organiseren en coördineren.

Uit het dossier van de derde zaak blijkt dat de politie diverse vormen van hulp georganiseerd heeft: maatschappelijk werk, huisarts en Riagg.

In een bestudeerde zaak blijkt dat er een deskundige is geraadpleegd ten behoeve van de afweging om al dan niet slachtoffers die zich nog niet gemeld hebben bij de politie te gaan benaderen.

5. HET KLACHTVEREISTE IN PROSTITUTIEZAKEN

5.1 Inleiding

Ter illustratie van het functioneren van het klachtvereiste in de praktijk ten aanzien van 12 tot 16 jarigen die werkzaam zijn in de prostitutie, presenteren we prostitutiezaken uit de drie grote steden. Op deze wijze wordt duidelijk hoe er concreet in de praktijk wordt omgegaan met een klacht door politie, Openbaar Ministerie en klachtgerechtigden.

Jeugdprostitutiezaken worden gekenmerkt door het gegeven dat er geld is betaald door klanten voor de seksuele contacten met jeugdigen.

De eerste zaak wordt wat uitgebreider beschreven om duidelijk te maken waar het nu om gaat als we spreken over jeugdprostitutie.

De gegevens zijn verkregen door middel van:

- dossieronderzoek op het politiebureau
- dossieronderzoek op het parket
- interviews met politiefunctionarissen, officieren van justitie en een functionaris van de Raad voor de Kinderbescherming
- een eindrapportage van de regiopolitie Rotterdam Rijnmond.

5.2 Een Rotterdamse zaak

Bij de politie en het parket in Rotterdam zijn dossiers uit de zogenaamde Handel in Kinderen-zaak (HIK-zaak) bestudeerd. In deze zeer omvangrijke zaak hebben de onderzoekers het doen van klacht ten aanzien van drie verdachten gevolgd: LG, een van de twee bordeelhouders en twee van de klanten (MS) en (JB). We hebben alleen gebruik gemaakt van de verklaringen die betrekking hebben op de jongens die ten tijde van de delicten jonger dan 16 jaar waren. De verklaringen van de jongens van 16 jaar en ouder worden hier buiten beschouwing gelaten.

Na een algemene beschrijving van de Handel in Kinderenzaak volgen we twee sporen. Eerst doen we verslag van de aangifte van Michael. Daarna gaan we in op de aangiften van Achmed en Abdul, omdat er ten aanzien van deze slachtoffers het nodige misliep. Opvallend is dat de jongens zelf door de betrokken officier van justitie niet als klachtgerechtigde aangemerkt werden.

MELDING DELICT

Bij de Regiopolitie Rotterdam-Rijnmond komen berichten binnen die luiden dat kinderen zouden worden geronseld in binnen- en buitenland. Vervolgens zouden deze kinderen, al dan niet tegen hun wil, te werk worden gesteld in bordelen c.q. privéhuizen gevestigd te Rotterdam. Deze berichten komen zowel vanuit Nederland als uit het buitenland (Duitse politie).

ONDERZOEK

Men besluit naar aanleiding van deze berichten een onderzoek te starten. Er wordt een team samengesteld bestaande uit een inspecteur, twee brigadiers, acht rechercheurs en een misdaadanalist. Het onderzoek, dat aanvangt op 5 september 1994 en begin maart 1995 afgerond wordt, betreft met name twee bordeelhouders c.q. clubbegeenaars. Zij zijn de twee hoofdverdachten.

Het onderzoek zal zich richten op:

- mensenhandel, meer specifiek de handel in kinderen;
- de exploitatie van deze kinderen;
- degenen die seksueel misbruik van deze kinderen maken.

AANPAK OPSPORINGSONDERZOEK

Bij de clubs worden observaties uitgevoerd. Als dit observatie-onderzoek duidelijk maakt dat er in de betreffende panden regelmatig jonge jongens naar binnen gaan, worden de telefoonlijnen getapt. Deze taps leveren voldoende aanwijzingen op om de politie toestemming te geven om over te gaan tot huiszoeking en aanhouding van de verdachten buiten heterdaad.

RESULTAAT OPSPORINGSONDERZOEK

Er worden twee hoofdverdachten en negen medeverdachten ter zake mensenhandel aangehouden.

De hoofdverdachten 1 en 2 exploiteren beide een club, gevestigd in hun woning, waar uitsluitend homofiele mannen komen met een seksuele voorkeur voor jonge jongens. De meeste jongens die er werken zijn tussen de 14 en 18 jaar. Ze zijn afkomstig uit Nederland, Duitsland en Polen. Verder beschikt hoofdverdachte 1 (LG) nog over een tweetal privéwoningen waar hij met name de jongsten te werk stelt en over een onderkomen in Polen, waar ook klanten naar toe gestuurd worden. In de club van hoofdverdachte 2 krijgen de jongens behalve een geldelijke beloning ook verdovende middelen.

Hoewel de privéwoningen van de verdachten zijn ingericht als professionele clubs (meerdere kamers waar klanten zich met een jongen terug kunnen trekken, een speciale SM-kamer, een bar ten behoeve van de klanten), voldoen ze aan geen enkel voorschrift met betrekking tot de Drank- en Horecawet. Beide clubeigenaren adverteren onder meer in landelijke dagbladen. Zij bieden ook escortservice aan.

Er blijkt sprake te zijn van een groot klantenbestand. De klanten zijn afkomstig uit geheel Nederland, maar ook uit België, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. Over het algemeen behoren de klanten tot de beter gesitueerden. Zij gebruiken veelal een valse naam.

Tijdens het onderzoek worden in totaal 16 klanten aangehouden en staan twee klanten internationaal gesignaleerd. De klanten die worden aangehouden, voeren aan dat de jongens in een club werken en dat zij er derhalve van uit gaan dat de jongens ouder dan 18 jaar zijn.

De prijzen die zij betalen hangen af van de leeftijd van de jongen waarmee zij seks hebben: hoe jonger de jongen, hoe hoger het bedrag dat betaald moet worden. De gemiddelde klant bezoekt de club twee keer per week. De afspraken maken zij via de bordeelhouders.

Om een indruk te krijgen van de omvang van de tewerkstelling van jeugdige prostitués in deze twee clubs het volgende gegeven. Gedurende de onderzoeksperiode van het politieteam werken er bij hoofdverdachte 1:

- 12 jongens die jonger dan 16 zijn;
- 7 jongens tussen de 16 en 18 jaar;
- 8 jongens tussen de 18 en 22 jaar;
- 18 jongens afkomstig uit het buitenland. Van niet al deze uit Duitsland en Polen afkomstige jongens zijn de juiste personalia bekend. Meestal bleven zij slechts voor een korte periode in de club van hoofdverdachte 1 en gingen daarna naar andere clubs in Nederland of terug naar Duitsland of Polen.

Het aantal jongens dat in deze periode voor hoofdverdachte 2 werkt, is nagenoeg gelijk aan bovenstaande gegevens.

AANGIFTEN MICHAEL

De jongen Michael, op dat moment 15 jaar oud, wordt op 18 december 1994 als aangever/getuige gehoord door de jeugd- en zedenpolitie. In zijn aangifte verklaart hij dat hij regelmatig seksuele handelingen moest verrichten met cq. dulden van klanten. De afspraken

werden gemaakt door LG (hoofdverdachte 1). Tenslotte verklaarde hij over een hem onbekend gebleven klant. Deze man heeft een sm-spel met Michael gespeeld en hem tijdens dit spel, tegen de wil in van Michael, gefilmd.

Uit het getuigenverhoor:

....De klanten die bij mij kwamen moesten altijd 250 gulden per uur en 150 gulden voor een half uur betalen. Ik kreeg dan per uur 75 gulden en per half uur 50 gulden. Meestal moest ik daarvoor met klanten knuffelen. Ik bedoel daarmee bloot op bed liggen en dan elkaar aaien en strelen.....

Hij zei dat hij lichte sm met me ging doen en dat ik niet bang hoefde te zijn...[man maakt handen en benen jongen vast met boeien] Ik zou mijn handen er uit hebben kunnen halen, maar misschien had die man dan wel boos kunnen worden en me beter vast gemaakt. De man was helemaal naakt. Hij vroeg of hij mocht filmen. Ik zei van niet. Hij zei dat ik er geld voor zou krijgen, maar dat wilde ik ook niet....Ik zag dat het lampje van die camera brandde en de lens bewoog. Dus hij was toch aan het filmen. Ik liet dat maar zo, omdat ik er toch al op stond. [man gaat jongen stroomschokken geven op buik en arm] Ik voelde mijn hele lichaam schokken daardoor. Ik vond dat erg. Hij bleef filmen....[man slaat jongen met zweepje op rug en billen] Niet hard, maar ik vond het niet leuk. Soms deed het pijn. Ik werd er zelfs misselijk van. [verdachte stopt als hij ziet dat Michael ziek wordt].....

Michael:U moet weten dat ik verslaafd ben aan spelletjes voor mijn Supemintendo. Een spelletje kost 150 gulden. Ik moest dus minimaal twee keer 100 gulden bij LG verdienen, wilde ik een spelletje kunnen kopen....Ook al deed het erg pijn, ik vond het geld erg belangrijk. ...

Het slachtoffer verklaart dat hij probeert om soms afspraken te voorkomen door smoezen te verzinnen, bijvoorbeeld door zijn vriendje op te laten bellen dat hij ziek is. Soms komt hij de door de bordeelhouder met klanten gemaakte afspraken gewoon niet na. *Als ik een poos niets van mij liet horen dan werd LG boos op mij en begon hij te schelden. Ik wilde eigenlijk telkens stoppen, maar ik was bang dat LG mij zou komen opzoeken. Ik had ook al eens gezien dat LG Ronnie [Ronnie is vriend van aangever] flink door elkaar had geschud.... Het is eigenlijk niet eerlijk dat hij [bedoeld wordt LG] er meer aan verdiende dan wij. Ik kocht meestal spelletjes van mijn geld. Ik kocht ook wel eten enzo.*

Ik wil nog een keer zeggen dat ik het niet goed vind dat LG kleine jongens gebruikte en deze seks liet hebben met andere mannen. Ik denk dat de voornaamste reden dat ik voor LG werkte wel geld is. Met dit geld kon ik leuke dingen doen en computerspelletjes kopen. Had ik dit geld niet gehad dan had ik dat niet kunnen doen. Ik vind dat LG en de mannen met wie ik seks heb gehad daarvoor straf moeten krijgen."

KLACHT

Acht dagen na de aangifte door haar zoon, wordt door de moeder en wettelijk vertegenwoordigster van Michael klacht met het verzoek tot vervolging gedaan tegen de verdachte LG alsmede tegen een ieder die ontucht heeft gepleegd met haar zoon. Deze klacht wordt gedaan ten overstaan van een hulpofficier.

AANGIFTEN ABDUL EN ACHMED

Ook de jongens Abdul en Achmed doen aangifte tegen zowel de bordeelhouders als (een van) de klanten.

Tijdens het verhoor bij de politie op 10 januari 1995 verklaart Abdul over LG (bordeelhouder) onder meer: *"Ik vind dat LG een paar jaar moet gaan zitten, omdat hij ons voor zijn club heeft misbruikt. Natuurlijk had ik nooit voor LG gewerkt als hij geen geld gegeven had daarvoor."*

Over het contact met JB (klant) zegt hij: *"..dat wilde ik niet. Hij wilde toch mijn kont aanraken, maar dat wilde ik niet. Hij werd een beetje boos daardoor. Hij heeft mij daarop weer gepijpt en ik heb hem afgetrokken. JB kwam wel klaar, ik niet. Het duurde ongeveer 40 minuten en ik kreeg van LG 75 gulden. LG zei dat ik niet mijn best had gedaan. Ik zei tegen LG dat JB teveel wilde."*

Achmed verklaart op 1 februari 1995 tegenover de politie onder andere:

"LG was niet tevreden over mij. Hij zei dat ik meer zelf moest doen. Ik lag vaak stil op bed en liet alles gewoon gebeuren. LG was boos.....Ik vind dat JB en LG lang vast moeten blijven zitten en dat ze moeten boeten voor wat ze de kinderen hebben aangedaan. Mij is gelukkig niet zoveel gebeurd, maar er waren kinderen die in hun kont werden geneukt voor geld. De mannen die seks met mij hadden verdienen straf. Ze hadden moeten weten dat het verboden is om met jonge kinderen seks te hebben. Ik ben heel blij dat ik het nu kan vertellen, want ik was bang dat ik niet over het geheim zou kunnen praten. Ik voel me echt heel opgelucht nu."

De twee jongens doen aangifte en verklaren tegenover de politie dat zij willen dat de verdachten vervolgd worden. Maar zij willen per se niet dat hun ouders op de hoogte gesteld worden. Een bij deze zaak betrokken politiefunctionaris vertelt dat bij twee jongens van allochtone afkomst het zo was dat ze zelf heel erg graag wilden dat de verdachten werden aangepakt, maar dat ze thuis gevaar zouden lopen als ze daar te weten zouden komen dat ze in de prostitutie gewerkt hadden. In een van die gezinnen was de vader voorganger in de moskee. Een andere zoon van hem was al eens zwaar mishandeld en het hoofd kaal geschoren, onder andere vanwege zijn als vrouwelijk en homoseksueel getint ervaren gedrag. "Je kon dus aannemen dat als deze man zo iets van zijn tweede zoon te weten komt, dat hij het echt wel kon schudden. Dan denk ik dat het voldoende moet zijn dat als een jongen aangeeft 'ik wil dat die verdachten worden vervolgd'."

Gelet op hun gezinssituaties worden de wettelijk vertegenwoordigers van deze jongens dan ook niet door de politie benaderd om een klacht op te nemen.

Er wordt door de officier van justitie in verband met de jongens Achmed en Abdul contact opgenomen met de Raad voor de Kinderbescherming met het verzoek om klacht te doen voor deze jongens. Hierbij wordt uitgelegd waarom het niet gewenst is de ouders hiervoor te benaderen.

In het eerste telefoongesprek met de officier van justitie laat de Raad voor de Kinderbescherming weten, hoewel de raad in principe niet buiten de ouders om acties onderneemt, te willen bekijken in hoeverre zij aan het verzoek van de officier tegemoet zouden kunnen komen.

Elf dagen later reageert de raad schriftelijk als volgt.

"Na intern overleg is in eerste instantie besloten om contact op te nemen met [politiefunctionaris] om de mogelijke rol van de raad te bespreken. [De politiefunctionaris] zou vervolgens met beide minderjarigen een gesprek voeren waarbij het aanbod van de raad om beide zaken in behandeling te nemen en een bemiddelende rol te spelen tussen de minderjarigen en hun ouders met hen zou bespreken. Beide minderjarigen hebben dit uitdrukkelijk van de hand gewezen en gewezen op de voor hun zeer negatieve consequenties. Deze argumenten waren voor de raad overtuigend. De heer [politiefunctionaris] echter benadrukte nogmaals dat het doen van aangifte door de raad, buiten medeweten van de ouders, in het belang zou zijn van de minderjarigen, maar benadrukte vooral geen contact met de ouders op te nemen. De raad besloot vooralsnog dit verzoek te honoreren en voerde daarom alleen een gesprek met de minderjarige.

De raadsonderzoeker heeft nog diezelfde dag beide minderjarigen gesproken en bekeken wat in het belang zou zijn van deze minderjarigen. Uit dit gesprek kwam onder andere naar voren dat zij zich erkend zouden voelen indien de verdachten ook ten aanzien van hun misbruik zouden worden vervolgd, echter de indruk van de raadsonderzoeker was dat indien deze erkenning niet geformaliseerd zou worden door een aangifte, er geen sprake zou zijn van ernstige schade bij de minderjarigen, dit mede in het licht dat bekendmaking bij de ouders tot onevenredig grote schade zou berokkenen bij de minderjarigen.

Ook [], psycholoog en betrokken bij bovengenoemde zaak, gaf in een telefonisch gesprek met [raadsonderzoeker] aan dat de emotionele verwerking niet afhankelijk is van het al dan niet doen van aangifte.

Gelet op het vorenstaande zijn wij dan ook tot de conclusie gekomen dat er geen sprake is van een zwaarwegend belang wat rechtvaardigt dat de raad buiten medeweten van de ouder aangifte doet en dat er geen sprake is van ernstig nadeel dan wel schade bij de minderjarige....." ¹⁷

De Raad voor de Kinderbescherming doet dus geen klacht.

Opvallend is dat de officier van justitie geen klacht op laat nemen van de betreffende jongens, die immers ook zelf klachtbevoegd zijn.

GETUIGENVERHOREN BIJ DE RECHTER-COMMISSARIS

Ruim een half jaar na de verhoren door de jeugd- en zedenpolitie, vinden er bij de rechter-commissaris nogmaals getuigenverhoren plaats van een aantal van de betrokken jongens in aanwezigheid van de raadslieden van de verdachten.

...[De advocaat van LG vraagt waarom het slachtoffer na de eerste keer weer terug gegaan is naar LG] *"Ik ging voor het geld. Later heeft iemand die daar werkte gezegd dat je niet meer terug kunt, want dan wordt die kwaad, dan kan er wat met je gebeuren. Hij zou wraak op je kunnen nemen en toen kreeg ik angst...."*

[De advocaat vraagt Michael wat hij achteraf gezien van de kwestie vindt] *"Ik dacht eerst ik zit fout, want ik ging vrijwillig. Later begreep ik dat hun fout zaten, dat vertelde de politie mij. Ik had wel al die tijd het idee, het kan eigenlijk niet wat ik doe, maar ik ging vrijwillig. De politie heeft mij verteld dat wat die LG deed verboden was."...*[De advocaat

¹⁷Brief van 27 maart 1995 van de Raad voor de Kinderbescherming aan de officier van justitie

leest uit de getuigenverklaring de wenselijkheidsverklaring voor] *"Eerst wist ik niet precies hoe ik dat moest zeggen, toen heeft de politie mij daarmee geholpen. Als de politie daarmee niet gekomen was, dan zou het zo niet op papier zijn gekomen....."*

[De advocaat van MS vraagt wat er met MS zou moeten gebeuren] *Ik hoorde dat hij fout was, maar ik zou niet weten wat er met hem zou moeten gebeuren. Hij moet gestraft, want hij was fout omdat hij het met minderjarigen heeft gedaan. Zo heb ik dat van de politie gehoord. Als het niet verboden zou zijn, dan zou ik moeilijk kunnen zeggen dat hij gestraft moet worden. Ik voelde mij gebruikt, maar aan de andere kant ik ging er wel vrijwillig naar toe. Eerst dacht ik ik zit zelf fout; later hoorde ik: hun zijn fout."*

Begin september 1995 zegt Achmed bij de rechter-commissaris: *"...Ik heb de politie alles verteld, ik heb toen de waarheid gesproken en ik blijf bij de verklaring die ik toen heb afgelegd. Ik wil verder niets meer met deze zaak te maken hebben. Dit is nu de tweede keer dat ik dat ik er over wordt verhoord...."*

Ook de aangever Izaak wordt voor een getuigenverhoor opgeroepen bij de rechter-commissaris op 6 juli 1995. Daar verklaart hij onder meer: *"...Wat er gebeurd is, is erg. Ik zou problemen kunnen krijgen met mijn ouders, want die weten van niets...."* De advocaat zegt tegen hem, dat hij niet begrijpt dat hij aan de ene kant telkens vrijwillig naar de verdachten ging en dat hij aan de andere kant vindt dat zij zwaar gestraft moeten worden. Hij vraagt hem wat hij er nu van vindt. *"Ik vind er eigenlijk niets van. Wat er met [de verdachte] moet gebeuren, beslis ik niet. Ik zeg daar nu niets over."* De advocaat leest voor wat hij daarover bij de politie heeft verklaard. *"Dat heb ik gezegd omdat ik boos was; ik blijf er nu niet echt bij. Het interesseert me niet hoeveel jaar hij krijgt; hij mag van mij nu ook vrij komen."*

Een andere aangever, Roel, verklaart dat de zaak wat hem betreft aan het rollen is geraakt, omdat hij in december 1994 naar de directeur van zijn school is gegaan om het verhaal te vertellen. *"Omdat ik niet kon werken, steeds naar de directeur werd gestuurd en hij steeds vroeg of er iets was. De directeur heeft vervolgens de politie gebeld en de politie is direct diezelfde dag naar school gekomen...Ik durfde er niet uit, want ik wist niet wat de gevolgen zouden zijn als ik er uit ging. Ik vond het geld niet echt belangrijk... Op de vraag hoe de*

jongen terug kijkt op de periode, wat hij het ergst vond, antwoordt hij "Wat het ergst was. Eigenlijk alles. Ik heb het zelf niet aan mijn ouders verteld, dat heeft de politie gedaan. Ik heb er tot nog toe niet echt met mijn ouders over gesproken. Ze vragen er wel naar, maar dan geef ik gewoon van die stomme antwoorden."

Diezelfde dag wordt ook de vijftienjarige Derk bij de rechter-commissaris gehoord:

...Achteraf vind ik er het volgende van: Hij moet nodig gestraft worden. Het is ook mijn fout geweest, maar ik had geld nodig. Ik was ook vaak dronken en ik dronk voornamelijk om mezelf moed in te drinken. U vraagt mij wat ik nu precies bedoel dat het ook mijn fout was geweest. Daar bedoel ik mee dat ik daar gewoon niet naar toe had moeten gaan. Maar het is meer zijn fout...

Ik wil er het liefst helemaal niet meer over spreken en het zo snel mogelijk vergeten...."

AFDOENING VAN DE ZAAK VAN MS (KLANT)

Op de zitting van de arrondissementsrechtbank in oktober 1995 bepleit de raadsman namens de verdachte MS ontslag van rechtsvervolging van de artikelen 246, 245 en 247 Sr. daar in casu sprake is van vrijwilligheid aan de kant van de slachtoffers.

De rechtbank verwerpt dit verweer. Zij motiveert dit als volgt: "De wetgever heeft gewild dat jongeren onder een bepaalde leeftijd worden beschermd tegen het betrokken raken bij seksuele handelingen, omdat hun seksuele ontwikkeling nog onvoldoende gerijpt is. De door de wet bepaalde leeftijdsgrens is een geobjectiveerd bestanddeel. Vrijwilligheid van de betrokken jongere kan daaraan niet afdoen. Ook de door de wetgever recent verlengde verjaringstermijn sluit de mogelijkheid in dat iemand, op jongere leeftijd betrokken in seksuele handelingen, ook indien vrijwillig, daarover veel later nog aangifte of klacht kan doen en een vervolging bewerkstelligen...."

De betreffende handelingen worden met een hoge straf bedreigd, omdat jongeren op deze leeftijd de consequenties van hun handelen nog onvoldoende kunnen overzien.....een zo evenwichtig mogelijke ontwikkeling van de seksuele gevoelens laat seksuele contacten als hier in het geding niet toe." Aldus de rechtbank. De rechtbank acht de verdachte strafbaar.

Tegen de uitspraak wordt appel aangetekend. Ruim een jaar later, op 10 december 1996, wordt er in hoger beroep uitspraak gedaan en wordt de verdachte veroordeeld.

DE ZAAK VAN JB

De rechtbank acht de verdachte strafbaar. Van belang in verband met het functioneren van het klachtvereiste in de praktijk is, dat met de strafoplegging door de rechtbank geen rekening wordt gehouden met ontucht kind ten aanzien van Abdul, ontucht kind ten aanzien van Achmed en ontuchtige handelingen plegen respectievelijk ontucht kind I, aangezien ten aanzien van deze feiten de klachten in het dossier ontbreken.

5.3 Een Amsterdamse zaak

Deze zaak loopt voor een deel mis. Vanwege het ontbreken van een klacht ontloopt een van de verdachten zijn veroordeling.

MELDING DELICT EN DOEN VAN KLACHT

Op 7 juli 1994 komt mevr. F. naar het politiebureau. Via een vrouw met een vertrouwenspositie in de buurt is zij te weten gekomen dat haar zoon regelmatig naar Badhoevedorp gaat en daar tegen betaling seks zou hebben met volwassenen. Haar zoon, Vincent, woont in een internaat. Mevr F doet die dag klacht ter zake van het plegen van ontucht met haar minderjarige zoon Vincent tegen onder andere een man met de voornaam x, vermoedelijk woonachtig te Badhoevedorp, zo blijkt uit het dossier.

AANPAK OPSPORINGSONDERZOEK

Op 26 augustus wordt er bij de rechter-commissaris een vordering tot een gerechtelijk vooronderzoek gedaan. Uit het onderzoek dat volgt, blijkt dat de verdachte B een groot aantal contacten onderhoudt met verschillende minderjarige jongens. Het wordt duidelijk dat de verdachte hiermee ontuchtige handelingen verricht. Daarnaast biedt deze verdachte de jongens tegen betaling aan andere mannen aan om er seksuele handelingen mee te verrichten. De hoofdverdachte stond bij school te kijken naar jongetjes die aan de wensen van zijn klanten voldeden. Deze zouden vooral geïnteresseerd zijn in magere jongetjes met kleine kontjes.

Eind oktober krijgt de politie toestemming om over te gaan tot huiszoeking en aanhouding van de verdachten buiten heterdaad. Op zes locaties in verschillende steden wordt huiszoeking gedaan en er worden zeven verdachten aangehouden. Zes verdachten bekennen ontucht met een of meer jongens te hebben gepleegd.

AANGIFTE/KLACHT

De politie benadert naar aanleiding van de verklaringen van de verdachten een aantal jongens en hun ouders.

Alle jongeren die de politie op het spoor komt worden gehoord. Een van de jongens is 18 jaar en verstandelijk gehandicapt. De andere jongens variëren in leeftijd van 13 tot 16 jaar.

De jongens willen de eerste keer niet het gehele verhaal kwijt. Het blijkt dat zij veel schroom hebben om hun verhaal te vertellen. Een veertienjarige jongen verklaart tegenover de politie: "Ik schaam me voor mijn vrienden en mijn moeder. Ik wil als het mogelijk is [naam hoofdverdachte] niet meer zien." Zowel uit de verklaringen van een dertienjarige als van een zestienjarige jongen blijkt dat de jongens zich zowel schamen voor hetgeen er voorgevallen is, als over het feit dat ze er niet met hun ouders over gepraat hebben. Alleen in de getuigenverklaring van de dertienjarige jongen staat een zgn. wenselijkheidsverklaring: "Ik vind dat [naam verdachte] gestraft moet worden voor wat hij geprobeerd heeft te doen met mij."

Het blijkt dat de hoofdverdachte soms meer vertelt dan de jongens. De politie besluit, in overleg met de officier van justitie, om in dat stadium alleen de keiharde feiten die nodig zijn voor een in bewaringstelling op papier te zetten en de rest in een later stadium op te nemen.

Behalve de klacht van mevr F, naar aanleiding waarvan de opsporing gestart is, wordt er door de moeder van G, de moeder van D, de moeder van L en de vader en moeder van C eveneens klacht gedaan.

HET OPENBAAR MINISTERIE EN DE AFDOENING

Tegen de hoofdverdachte B zijn door ouders drie klachten gedaan. Ook kan deze verdachte vervolgd worden voor art 250ter Sr. B wordt veroordeeld tot vijf jaar gevangenisstraf.

Verdachte L heeft de dans kunnen ontspringen, omdat deze verdachte pas na het opsporingsonderzoek boven water kwam en tegen deze verdachte geen klacht was gedaan.

Uit het interview met een van de betrokken politiefunctionarissen blijkt dat medeverdachte L, waartegen geen klacht is opgenomen, pas naar aanleiding van het opsporingsonderzoek naar voren komt. Door de hectiek van het onderzoek heeft de politie vergeten een klacht op te nemen tegen deze verdachte. De politiefunctionaris vraagt zich af of het op een dergelijke wijze ontbreken van een klacht een breuk moet zijn in de vervolging als een groep personen er op uit is om jongeren te misbruiken. Het ging in dit geval namelijk om georganiseerde praktijken.

Volgens de betrokken officier van justitie had de politie bij het opnemen van de klacht tegen de hoofdverdachte eigenlijk open moeten houden dat de klacht ook geldt jegens andere verdachten waarvan pas op een later moment blijkt dat zij bij de zaak betrokken zijn.

In de zaken van een aantal andere medeverdachten waar wel een klacht was, werden lage straffen opgelegd: vier maanden voorwaardelijk. Daarop heeft de officier een aantal verdachten niet meer gedagvaard, omdat hij vanwege de lage straffen die de al berechtte verdachten opgelegd kregen niet meer gemotiveerd is om de zaken aan te brengen.

5.4 Een Utrechtse zaak

In deze zaak wil een meisje dat slachtoffer van seksueel misbruik is door haar vriend, in tegenstelling tot haar moeder, geen aangifte doen. De politie honoreert haar verzoek en organiseert hulpverlening voor haar en haar moeder. Later neemt het meisje alsnog contact op met de politie en blijkt er nog meer aan de hand te zijn.

EERSTE AANGIFTE

Een moeder neemt haar 15 jarige dochter Jessica mee naar het politiebureau om aangifte te doen van mishandeling van de dochter door de 19 jarige F.

Tijdens het doen van deze aangifte krijgt de politie de indruk dat Jessica niet alleen mishandeld is, maar dat er ook sprake is geweest van seksueel misbruik. De politie vraagt hier op door en het blijkt dat Jessica een relatie had met F. Tijdens deze relatie is er inderdaad sprake van door het meisje niet gewenst seksueel contact. Toch is het volgens haar allemaal niet zo erg. Zij zegt in de toekomst F te zullen ontwijken. De moeder wil wel dat er actie ondernomen wordt tegen F. De moeder doet aangifte en er wordt een klacht van haar opgenomen. Jessica wil niet aan het politie-onderzoek meewerken. Zowel Jessica als haar moeder worden door de politie omschreven als zwakbegaafd.

GEEN OPSPORING

De politie besluit om op dat moment geen opsporingsonderzoek te starten. De gang naar de politie is het meisje door de moeder min of meer afgedwongen. Er was nog geen belang bij het oppakken van de verdachte en hulpverlening aan het meisje is op dat moment belangrijker. Er wordt voor gezorgd dat het gezin een gezinsvoogd krijgt.

TWEDE AANGIFTE EN KLACHT

Na enige tijd wordt Jessica vanwege haar wegglooptgedrag in De Lindenhorst geplaatst, een gesloten rijksinrichting voor meisjes.

Tijdens haar verblijf in deze gesloten setting geeft zij via haar begeleider van de gezinsvoogdij aan dat ze toch aangifte wil doen van het seksueel geweld. De politie gaat naar De Lindenhorst en uit het gesprek dat dan volgt blijkt dat het meisje niet meteen aangifte en klacht heeft gedaan uit angst voor de verdachte. Ze vertelt de politie dat ze enige tijd nadat ze een relatie had gekregen met F door hem en een aantal van zijn vrienden werd meegenomen en in elkaar geslagen. Daarna werd zij gedwongen om als straatprostitutie te gaan werken op de Europalaan¹⁸.

Uit de getuigenverklaring van Jessica: "Ik heb niet eerder aangifte gedaan, omdat ik bang was voor F. Nu ben ik veilig en ik heb een vriendje nu. Die heeft me geholpen en daardoor voel ik mij nu veilig. Ik wil nu aangifte doen, omdat ik vind dat F opgesloten moet worden om te voorkomen dat hij dit met andere meisjes kan doen."

OPSPORING

De politie neemt naast de aangiften van het meisje en haar moeder getuigenverklaringen op van een vriendin en de nieuwe vriend van Jessica.

Juni 1997 worden F en zijn vriend M aangehouden.

Over het verder verloop van de zaak is nog niets te melden, omdat ten tijde van het dossieronderzoek de zaak nog in behandeling is bij de rechter-commissaris.

5.5 Slotbeschouwing

In dit hoofdstuk zijn jeugdprostitutiezaken besproken uit Amsterdam, Utrecht en Rotterdam. Jeugdprostitutiezaken worden gekenmerkt door het feit dat de jeugdigen seksuele handelingen hebben verricht tegen betaling van geld of andere contraprestatie.

Jeugdprostitutiezaken zijn veelal zeer complexe zaken, waarbij sprake is van een groot aantal verdachten, veel slachtoffers en grote feitencomplexen (meerdere delicten) en voor de slachtoffers anoniem gebleven klanten.

Het blijkt dat deze zaken soms deels mislopen, omdat er iets misloopt ten aanzien van de klachtvereisten.

¹⁸Op de Europalaan in Utrecht bevindt zich de tippelzone

Een groot deel van de betrokken jeugdigen blijkt in een kwetsbare positie te verkeren.

Uit de gesprekken van de door de politie ingeschakelde psycholoog met de Rotterdamse jongens blijkt dat de meesten uit gebroken gezinnen komen. Zij hebben een geschiedenis van emotionele verwaarlozing, wat hen aldus de psycholoog predisponeert voor seksueel misbruik. De ouders zijn niet op de hoogte van de activiteiten buitenshuis van hun zonen. Opvallend is dat zeven jongens, voordat ze in het bordeel terecht kwamen, nog geen seksuele ervaring opgedaan.

Een van de Amsterdamse jongens is uit huis geplaatst en woont in een internaat. Een andere jongen is verstandelijk gehandicapt en woonachtig in een tehuis.

Het Utrechtse meisje en haar moeder zijn zwak begaafd.

- Op wiens initiatief is er bemoeienis?

In de Rotterdamse zaak start de bemoeienis van de politie naar aanleiding van berichten van derden, waaronder de Duitse politie. Het opsporingsonderzoek wordt gestart op grond van een vermoeden van mensenhandel. Eén jongen neemt de directeur van zijn school in vertrouwen, waarna zij de politie inlichten.

Zowel in de Amsterdamse als in de Utrechtse prostitutiezaak zijn het in eerste instantie de moeders van respectievelijk een jongen en een meisje die naar de politie toe komen.

Wanneer in de loop van het onderzoek blijkt dat er nog andere jeugdigen bij betrokken zijn, neemt de politie met hen doorgaans contact op.

- Wat zijn de motieven van de klachtbevoegden om al dan niet klacht te doen?

Zowel in de bovenbeschreven Utrechtse als in de Amsterdamse zaak waren de betrokken minderjarigen in eerste instantie niet erg happig op vervolging van de verdachte. De schroom van de jongens in de Amsterdamse zaak had volgens de betrokken politiefunctaris mede te maken met de reactie van de ouders op het gebeurde. "Een hoop ouders zijn niet voldoende in staat om te onderscheiden dat de schuld niet bij het kind ligt. De politie probeert dit dan aan de ouders duidelijk te maken." Verder zijn ouders vaak pijnlijk getroffen, als zij merken dat er van alles gebeurd is, waar zij niets van wisten. "Er zijn bijvoorbeeld ouders die zeggen: 'Mijn kind vertelt mij altijd alles'. Dan blijkt opeens dat dat kind dus helemaal niet alles heeft verteld. Dat kunnen ouders niet altijd plaatsen."

Bij het meisje uit de Utrechtse zaak bleek het niet in gang willen zetten van een opsporingsonderzoek ingegeven te zijn door angst voor de verdachte. Pas toen zij in een gesloten setting verbleef en zich beschermd voelde, wilde zij aangifte doen.

Uit de verklaringen van de meeste Rotterdamse jongens blijkt over het algemeen opluchting dat ingrijpen van de politie de mogelijkheid bood om er mee te stoppen.

De motieven van de jeugdigen om vervolging van de verdachten te willen zijn veelzijdig. Enerzijds zijn het motieven die hen zelf betreffen, zoals het zich misbruikt voelen en de wens dat de dader straf krijgt voor wat hen zelf is aangedaan. Opvallend is dat er vaker motieven genoemd worden die andere jongeren en algemene waarden en normen betreffen, namelijk:

- de wens dat de verdachte straf krijgt voor wat andere kinderen is aangedaan,
- het voorkomen dat de verdachte nog meer kinderen misbruikt,
- afkeuring van dergelijk gedrag door volwassenen jegens kinderen,
- bevestiging van de norm dat volwassenen moeten weten dat het verboden is om seks te hebben met jonge kinderen.

- Heeft de jeugdige zijn/haar oordeel kunnen geven over het al dan niet vervolgen van de verdachten?

Uit de bovenbeschreven jeugdprostitutiezaken blijkt dat de politie over het algemeen uitgaat van de wens van de jeugdige om al dan niet over te gaan tot vervolging. Het meest duidelijk wordt dit in de Utrechtse zaak.

Sinds de wetwijziging zijn jeugdigen ook zelf klachtbevoegd. Het is dan ook opvallend in de Rotterdamse zaak, dat het OM in de twee gevallen, waarin het niet gewenst is om contact op te nemen met de ouders, geen genoegen neemt met een klacht van deze jongens zelf. Bovendien functioneerde het door de wetgever bedachte vangnet van de Raad voor de Kinderbescherming als klachtbevoegde niet als zodanig.

- Heeft er afstemming plaatsgevonden met instanties of personen buiten de strafrechtketen?

De Rotterdamse politie heeft voor de eerste opvang van de jongens en hun families een psycholoog ingeschakeld. De psycholoog krijgt de beschikking over de verklaringen die veertien jongens bij de politie afgelegd hebben. Acht van de veertien jongens en vijf ouders maken gebruik van de mogelijkheid om te praten met deze psycholoog. De Utrechtse politie schakelde, toen het betreffende meisje aanvankelijk geen aangifte wilde doen, hulpverlening in.

6. SAMENVATTING EN CONCLUSIES

6.1 Inleiding

In dit deelproject is in kaart gebracht wat de aard en belemmeringen van het klachtvereiste in de uitvoeringspraktijk kunnen zijn. Voor de beantwoording van deze vraag is gebruik gemaakt van een aantal bronnen.

De bronnen voor dit deelproject zijn:

- dossieronderzoek
- interviews met actoren in de strafrechtketen
- observaties

Voor het dossieronderzoek zijn in Amsterdam, Rotterdam en Utrecht op het politiebureau dossiers opgevraagd waarin het klachtvereiste (artikelen 245, 247 en/of 248 ter Sr.) een rol speelde. Na raadpleging van de verschillende politiedossiers zijn de betreffende zaken bij het parket opgevraagd en bestudeerd. Een aantal zaken was daar niet in te zien, omdat het parket niet over de dossiers beschikte. Sommige zaken waren naar het hof in verband met hoger beroep. Andere dossiers waren naar een TBS-instelling verstuurd. Ook beschikte het OM in een aantal gevallen niet over het dossier als de zaak nog of wederom in behandeling was bij de rechter-commissaris. Daarnaast is eveneens in Roermond op het parket een dossier bestudeerd.

Uit de op het politiebureau bestudeerde zaken is op grond van een aantal criteria een keuze gemaakt voor de dossiers die op het parket geraadpleegd zouden worden. De selectie heeft plaats gevonden aan de hand kenmerken van het slachtoffer en kenmerken van de verdachte. Daarnaast heeft er een selectie plaatsgevonden aan de hand van onderwerpen die in een dossier een rol kunnen spelen zoals bijvoorbeeld ontucht gepleegd door meerderjarigen of minderjarigen onderling, prostitutie, en dergelijke.

Uiteindelijk zijn 28 zaken in dit rapport opgenomen. De bestudeerde zaken kunnen worden onderscheiden in algemene zaken, pedoseksuele zaken en prostitutiezaken. Verder zijn er zaken te onderscheiden waarin ten overvloede een klacht is opgenomen.

Naar aanleiding van een aantal dossiers zijn er interviews gehouden met de betrokken actoren in de strafrechtketen (verbalisanten, officieren van justitie, parketmedewerkers, rechter-commissarissen, rechters) en een medewerker van de Raad voor de Kinderbescherming. De vragenlijst bevatte een deel met algemene vragen en een deel met specifieke vragen. De antwoorden van de geïnterviewden op de algemene vragen zijn beschreven in hoofdstuk 3. De antwoorden op de voor de zaak specifieke vragen zijn bij de beschreven zaak weer gegeven.

In aanvulling op het dossieronderzoek en de interviews zijn er in Amsterdam, Utrecht, Zeist en Rotterdam tien observaties verricht. Een van deze observaties staat beschreven in hoofdstuk 2.

6.2 Het omgaan met het klachtvereiste in de praktijk

In de meeste gevallen krijgt de politie kennis van een klachtdelict naar aanleiding van een melding van een dergelijk delict van de betrokken jeugdige zelf en/of iemand uit diens directe omgeving.

In een deel van de gevallen wordt naar aanleiding van een ander delict, zoals ontvoering, mensenhandel of het in voorraad hebben van kinderporno duidelijk dat er eveneens sprake is van een klachtdelict.

Mogelijke klachtbevoegden zijn:

- a. de jeugdige zelf,
- b. diens wettelijk vertegenwoordiger,
- c. de Raad voor de Kinderbescherming. De wetgever heeft deze laatste klachtbevoegd gemaakt voor die gevallen waarin de andere klachtbevoegden geen klacht kunnen of willen doen.

Uit het dossieronderzoek, de interviews en de observaties blijkt dat

- de jeugdige zelf zelden gevraagd wordt klacht te doen
- de ouders meestal gevraagd worden klacht te doen
- er in een aantal gevallen onduidelijkheid is wie wettelijk vertegenwoordiger is en dit eerst uitgezocht moet worden
- wanneer er sprake is van een kinderschermingsmaatregel een voogd of gezinsvoogd gevraagd wordt klacht te doen en dit verzoek opvolgt (NB een gezinsvoogd is niet klachtbevoegd)
- de Raad voor de Kinderbescherming zo goed als nooit gevraagd wordt klacht te doen. In de weinige gevallen dat wanneer dit wel gevraagd wordt door de politie of het OM, dan blijkt de raad meestal niet op dit verzoek in te gaan. De door de wetgever als een soort vangnet bedoelde constructie door ook de raad klachtbevoegd te maken, blijkt in de praktijk niet als zodanig te werken.

Uit de bestudeerde dossiers blijkt dat in het grootste deel van de gevallen de vader en/of moeder klacht doet. Wanneer de jeugdige al klacht doet, is vaak tevens een klacht opgenomen van de wettig vertegenwoordiger.

De positie van jeugdigen als klachtbevoegden

Het aspect 'ruimte bieden aan seksuele zelfbepaling' van de 12 tot 16 jarige is te operationaliseren als het honoreren van de wens van de minderjarige geen strafvervolging in te stellen, indien hij / zij van mening is dat zijn/haar belang zich daar tegen verzet. In dit verband zijn de volgende twee vragen van belang:

1. In hoeverre kan de jeugdige vrij en zonder dwang of druk zijn belang in dezen bepalen?
2. Wordt de jeugdige in kwestie gehoord? op welk moment?

Wat betreft de eerste vraag, in hoeverre kan de jeugdige vrij en zonder dwang of druk zijn belang in deze bepalen, zijn de volgende bevindingen van belang.

In een deel van de dossiers en tijdens de observaties blijkt dat de jeugdigen een bepaalde norm hebben ten aanzien van de seksuele handelingen waarin zij betrokken waren.

Het blijkt dat als de jongeren vinden dat zij op enigerlei wijze medewerking hebben getoond, dat zij van mening zijn dat zij achteraf eigenlijk niet mogen klagen, ook al worden de handelingen als niet of minder prettig beoordeeld. Dit geldt extra sterk voor jongeren met prostitutiecontacten. Het feit dat zij geld voor de seksuele handelingen hebben gekregen, geeft hen het gevoel gecompromitteerd te zijn.

Dit ligt anders als de jongere op generlei wijze zijn of haar medewerking aan het misbruik heeft verleend. Wanneer zij naar hun opvatting de verdachten onvoldoende duidelijk hebben gemaakt dat de handelingen ongewenst waren, maakt dit het voor hen wel erg moeilijk om zich aan het misbruik te onttrekken, maar achteraf zijn zij stelliger in hun opvatting dat een volwassene zou moeten weten dat seks met kinderen niet mag.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat de gehanteerde leeftijdsgrenzen niet altijd aansluiten bij de ontwikkelingsfase van de minderjarigen. Bij meerdere zaken is sprake van een jeugdige die wordt omschreven als min of meer zwakbegaafd. Formeel vallen deze kinderen in de leef-

tijdscategorie van 12 tot 16 jaar, maar volgens betrokkenen functioneren zij verstandelijk en emotioneel op het niveau van iemand onder de 12 jaar. Aangezien er geen sprake is van wilsonbekwaamheid in de zin zoals bedoeld in de art 243 en 247lid1 Sr., danwel dat dit lastig te bewijzen valt, zit men toch aan een klachtdelict vast.

Wat betreft de kwestie of de jeugdige gehoord wordt en zo ja, op welk moment blijkt uit de observaties, dossieronderzoek en interviews het volgende.

Zowel uit de observaties als uit de interviews met zedenrechercheurs blijkt dat het perspectief van het slachtoffer centraal staat. Er wordt rekening gehouden met wat de gevolgen zijn van het doen van aangifte en of dit ook in het belang van slachtoffer is.

Uit de observaties blijkt dat het een gangbare praktijk is dat wanneer iemand zich meldt bij de jeugd- en zedenpolitie er niet direct een aangifte en klacht op papier gezet wordt. Eerst wordt er een informatiegesprek gehouden, waarin de mogelijke gevolgen van een strafrechtelijke weg uit de doeken worden gedaan. Er wordt ook tijd uitgetrokken om alles te laten bezinken en de jeugdige na te laten denken.

Als uit het dossier blijkt dat de jeugdige geen vervolging wenst, dan seponeert de officier van justitie de zaak. Bij het dossieronderzoek zijn geen zaken aangetroffen waarbij tegen de wens van de jeugdige tot vervolging is overgegaan.

De geïnterviewde rechters geven aan dat zij wanneer zij het dossier onder ogen krijgen, zij nagaan of de jeugdige gehoord is over de wenselijkheid van vervolging.

Uit de prostitutiezaken blijkt dat de betrokken jeugdigen in een kwetsbare positie verkeren. Zij meldden zich niet zelf bij de politie. Er bleek sprake te zijn van gevoelens van schaamte en van angst voor de verdachte. De motieven van deze jeugdigen om vervolging van de verdachte te willen betreffen enerzijds henzelf zoals het zich misbruikt voelen. Anderzijds worden er opvallend vaak motieven genoemd die andere jongeren en algemene waarden en normen betreffen, zoals de wens dat de verdachte straf krijgt voor wat andere kinderen is aangedaan.

6.3 De expertise bij politie en OM

In de praktijk gaat wel eens wat mis ten aanzien van de klacht en de klachtvereisten. Uit het dossieronderzoek blijkt dat wanneer de jeugdige wel vervolging wenst, het voorkomt dat er geen klacht of deugdelijke wenselijkheidsverklaring van de jeugdige in het dossier wordt vastgelegd. Dit kan er toe leiden dat op de terechtzitting door de rechter alsnog gevraagd wordt de jeugdige te horen omtrent de wenselijkheid van vervolging.

Uitzonderingen daargelaten leeft de tweeledige functie van het klachtvereiste in de zedelijkheidswet en de bedoeling hiermee van de wetgever niet bij de respondenten.

Wat betreft de politie (NB Het betreft gespecialiseerde zedenrechercheurs!) heeft dit in de praktijk geen consequenties wat betreft het aspect 'ruimte bieden aan seksuele zelfbepaling', omdat over het algemeen in welke zedenzaak dan ook bekeken wordt of het doen van aangifte (en klacht) in het belang is van het slachtoffer.

Uit de interviews blijkt dat de zelfstandige positie van de jeugdige als klachtbevoegde onvoldoende bekend is, zowel bij de politie als bij een deel van de officieren van justitie. Een aantal respondenten is van mening dat de jeugdige pas na zijn zestiende klachtbevoegd is. Waarschijnlijk is de gevolgde systematiek in het Wetboek van strafvordering hiervan de oorzaak.

Ook uit het dossieronderzoek blijkt dat de zelfstandige klachtbevoegdheid van de jeugdige niet algemeen bekend. Soms leidt dit tot reparatie. In het ergste geval strandt een zaak hier uiteindelijk (deels) op.

Uit sommige dossiers is op te maken dat er een klacht wordt opgenomen van een persoon die niet klachtbevoegd is. Zo heeft in een van de zaken een moeder klacht gedaan, waarvan later bleek dat zij niet de wettig vertegenwoordiger van de jeugdige was. Ook uit de interviews blijkt dat dit voorkomt. Meestal wordt dit hersteld door later alsnog een klacht op te nemen van een daartoe bevoegde. Hierbij kan de vraag gesteld worden in hoeverre het onderzoek van de politie rechtmatig was tot het moment dat de klacht van de daadwerkelijk klachtbevoegde werd opgenomen.

Uit het dossieronderzoek blijkt dat soms de gezinsvoogd gevraagd wordt klacht te doen. In één bestudeerde zaak is een klacht door de gezinsvoogd geaccepteerd door de rechtbank.

Uit de dossiers en uit de interviews blijkt dat sommige officieren van justitie ten onrechte of ten overvloede een klacht op laten nemen. Politiefunctionarissen uit alle drie de grote steden melden dat officieren van justitie vaak zeggen dat ze liever het zekere voor het onzekere nemen. Wanneer het gaat om een zaak met een slachtoffer tussen de 12 en 16 jaar, ook al is het feit ambtshalve vervolgbaar, vindt een officier van justitie het nog al eens nodig om sowieso een klacht op te nemen. Bij de politie bestaat de indruk dat ze bij het Openbaar Ministerie nogal eens denken 'beter mee verlegen dan om verlegen'.

6.4 Afstemmingsproblemen

Sommige respondenten wijzen er op dat de jeugd- en zedenpolitie een onderdeel is geworden van een algemene rechercheafdeling. Het aanspreekpunt van een zedenrechercheur is daardoor vaak een chef die minder van zedenzaken afweet.

In die gevallen dat er sprake is van een klachtdelict krijgt een zedenrechercheur soms te maken met een hulpofficier die op dit terrein slecht op de hoogte is. In zo'n geval ontbreekt een adequate check op de juiste procedures.

Om de opsporing in goede banen te leiden, zou de aansturing van de politie door het Openbaar Ministerie beter kunnen. Wanneer er een aangifte wordt opgenomen heeft de politie een tweeledige taak: enerzijds het verlenen van hulp en bijstand aan het slachtoffer en anderzijds strafrechtelijke kwesties zoals opsporing. Een officier van justitie moet de politie ten aanzien van de formele juridische afwikkeling ondersteunen.

Wat betreft de afstemming met instanties of personen buiten de strafrechtketen, blijkt dat de politie de hulpverlenende instanties wel kan vinden als dat nodig is. Bij ingewikkelde zaken of zaken waarbij veel slachtoffers betrokken zijn, zoekt de politie vaak al in een vroeg stadium contact met de hulpverlening.

6.5 Overige knelpunten

Zowel uit het dossieronderzoek als uit de interviews met de actoren uit de strafrechtketen blijkt, dat het voorkomt dat

- enerzijds aangiften inzake 245 en 247Sr. zonder klacht zowel door de politie naar het parket als door het OM naar de rechtbank gestuurd worden,
- anderzijds het OM de politie vraagt om een klacht te leveren, wanneer het geen klachtdelict betreft.

Uit de bestudeerde dossiers blijkt dat in een aantal gevallen de opsporing gestart wordt op basis van een ander delict dan een klachtdelict, bijvoorbeeld naar aanleiding van ontucht met een minderjarige jonger dan twaalf jaar, van mensenhandel of ontvoering. Als dit het geval is, is het niet altijd even duidelijk op welk moment de opsporing aanvangt ten aanzien van het klachtdelict.

De grens tussen opsporing en vervolging vormt een grijs gebied.

Uit de dossiers blijkt dat in een aantal gevallen door de politie overgegaan wordt tot opsporing zonder dat er een klacht is.

Uit de interviews met politie, officieren van justitie en rechters blijkt dat er onduidelijkheid is over de mogelijkheden op het gebied van onderzoekshandelingen van de politie. Volgens een deel van de geïnterviewde rechters kan de politie inzake een klachtdelict best opsporingshandelingen verrichten voordat er een klacht is, omdat een klacht een verzoek tot vervolging is.

Inmiddels blijkt uit de jurisprudentie wat de politie ten opzichte van de verdachte al dan niet mag ondernemen zonder klacht. Wanneer er sprake is van een klachtdelict is een gericht opsporingsonderzoek niet geoorloofd. Gericht wil zeggen: het horen van getuigen en verdachten en/of het toepassen van andere dwangmiddelen. Wanneer de politie zonder klacht toch een gericht opsporingsonderzoek verricht, treedt zij onbevoegd op en moet dit leiden tot uitsluiting van het bewijs, dan wel tot niet ontvankelijkheid van het OM.

Dit ligt anders ten aanzien van het slachtoffer. Hierover blijken nog geen regels te zijn gedestilleerd uit de jurisprudentie. De discussie hierover dient nog gevoerd te worden.

Dat deze discussie gevoerd wordt is wel van belang. In een aantal door ons bestudeerde zaken zijn door de politie actief slachtoffers benaderd. De grens tussen benaderen van slachtoffers en het horen van slachtoffers ligt niet duidelijk. Dit levert een scala aan nog te beantwoorden kwesties op:

- Mag de politie actief slachtoffers benaderen? Wanneer wordt dit opsporing?

- Hoe wordt dit vervolgens vastgelegd in het proces verbaal?

- Wat betekent dit voor de individuele slachtoffers?

Uit het dossieronderzoek blijkt dat in een aantal gevallen op initiatief van de politie en/of het OM worden benaderd. Sommigen zijn nadat zij door de politie benaderd zijn hun verhaal gaan vertellen. Uit ander onderzoek blijkt dat de meerderheid van de slachtoffers van seksueel geweld geen contact opneemt met de politie. Het zogenaamde dark number is dan ook erg groot.

Uit ons onderzoek blijkt dat als slachtoffers door de politie benaderd worden, zij in de meeste gevallen willen dat de verdachte vervolgd wordt. In de bestudeerde zaken is de bemoeienis van de politie in de meeste gevallen gewenst. In de gevallen dat de jeugdige aangeeft geen bemoeienis te wensen geeft de politie daar gevolg aan. Het niet toestaan van het actief benaderen van slachtoffers kan tot gevolg hebben dat minder mondige of anderszins kwetsbare jeugdigen niet beschermd worden.

Wanneer de politie kinderporno (videobanden, foto's) aantreft en er is geen sprake van 'in voorraad hebben' vormt het klachtvereiste een belemmering voor de opsporing.

Zowel uit de dossiers, de interviews met actoren uit de strafrechtketen als de observaties blijkt dat er onduidelijkheid bestaat over de vraag of slachtoffers boven de zestien jaar, die aangifte willen doen van feiten die gepleegd zijn tussen hun twaalfde en zestiende jaar ook klacht moeten doen.

Overschrijding van de klachttermijn van drie maanden door een wettig vertegenwoordiger (of de raad) kan leiden tot een ongeldige klacht.

Uit één bestudeerde zaak blijkt dat de rechter op de zitting de klacht van een moeder niet accepteerde, omdat zij van het feit al geruime tijd op de hoogte was en de klachttermijn op het moment van het doen van klacht reeds verstreken was.

Uit een dossier blijkt de rechter de straf te matigen, omdat de slachtoffers ten tijde van het delict bijna zestien jaar oud zijn.

Dit is voor de geïnterviewde officier van justitie geen stimulans om dit soort zaken aan te brengen. Deze heeft dan ook besloten om de verdachten ten aanzien van de rest van de slachtoffers niet meer te dagvaarden.

Enerzijds blijkt -zowel uit de dossiers als uit de interviews- dat er 'reparatiemogelijkheden' zijn, wanneer er geen klacht is of wanneer er niet aan alle vormvereisten is voldaan.

Anderzijds blijkt in een aantal van de bestudeerde dossiers de zaak (deels) te zijn stukgelopen op het klachtvereiste. Door het ontbreken van een klacht kon de verdachte niet worden vervolgd of berecht. In deze zaken was het bewijstechnisch gezien mogelijk geweest dat de verdachte veroordeeld zou zijn, ware er niets misgegaan met de klacht.

Soms gebeurt dit als de opsporing aanvankelijk gericht is op één verdachte waartegen klacht is gedaan, maar later meerdere verdachten bekend worden.

De zaak wordt aangevat in de plaats waar het feit is gepleegd. Het is niet altijd direct even duidelijk waar het feit gepleegd is. Meestal gaat een slachtoffer dat melding en/of aangifte overweegt naar het dichtstbijzijnde politiebureau. Daarom kan het voorkomen dat een slachtoffer zijn verhaal meerdere malen moet vertellen.

Jeugd- en zedenrechercheurs die onder een algemene rechercheafdeling vallen, blijken in drukke tijden algemene recherchezaken voorrang te moeten geven op de zedenzaken, waardoor gesprekken met slachtoffers soms een of twee weken uitgesteld moeten worden. Verder ligt er op de politieorganisatie een druk om hoge productiecijfers (aangiften) te halen. Zedenzaken zijn arbeidsintensief en een aangifteproces kost veel tijd. Bovendien kan dit resulteren in de beslissing om geen aangifte te doen.

Andere politiefunctionarissen wijzen er op dat als er aangifte worden opgenomen, er vervolgens vaak geen tijd is om de zaak ook te behandelen.

LITERATUUR

Goderie, M.J.H. 1995. De zedelijkheidswetgeving- onderzoek naar effecten. In *Modus*, nummer 5, p. 11-14.

Goderie, M.J.H. en L. van Gurp, (1996). *De eerste opvang van slachtoffers van seksueel geweld*. Verwey-Jonker Instituut/TransAct, Utrecht.

Marneth, A.M. juni 1991. *Ongewenste seks en ambivalente gevoelens*. Ongewenste seksuele contacten van meisjes in de puberteit met hun vriendjes. Stichting Wetenschappelijk Onderzoek omtrent Seksualiteit en Geweld.

Moerings, M. en B. Swier, (1997). *Recht rond zedendelicten*. Handboek voor de (juridische) hulpverlening, Samson, Alphen aan den Rijn.

Savornin Lohman, P. de en G.J. Slump (1997). *Zeden Almanak Deel 3 Wetten en regels*. Ministerie van Justitie Dienst Preventie, Jeugdbescherming en Reclassering, Den Haag.

Tjoelker, G., (1996). Minderjarige jongens in de prostitutie. *"In the shadow boy meets men"*. TransAct, Utrecht.

HET ONDERZOEK

DE OPDRACHT EN FINANCIERING VAN DIT ONDERZOEK IS UITGEGAAN VAN HET WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK- EN DOCUMENTATIE CENTRUM (WODC), NAMENS DE MINISTER VAN JUSTITIE. DE UITVOERING LAG IN HANDEN VAN EEN ONDERZOEKSGROEP VAN HET VERWEY-JONKER INSTITUUT, BESTAANDE UIT J. DE SAVORNIN LOHMAN, W.M.E.H. BEIJERS, C.P. VAN GELDER, M.J.H. GODERIE, S.M.A. NIEBORG, R.A.L. RIJKSCHROEFF EN E.C.A. VERKUYL. ONDERSTEUNING WERD VERLEEND DOOR K.M.N. HUNTJENS. HET SECRETARIAAT VAN HET VERWEY-JONKER INSTITUUT VERZORGDE DE LAY-OUT. HET OMSLAGONTWERP IS GEMAAKT DOOR GERT-JAN BLOEMERS EN HET DRUKWERK IS VERZORGD DOOR DRUKKERIJ REGEER , TILBURG.

DE PUBLICATIE

DEZE PUBLICATIE KAN SCHRIFTELIJK OF TELEFONISCH BESTELD WORDEN BIJ HET VERWEY-JONKER INSTITUUT, KROMME NIEUWGRACHT 6, 3512 HG UTRECHT, TELEFOON (030)300799, FAX (030)300683 ONDER VERMELDING VAN 'HET FUNCTIONEREN VAN HET KLACHTVEREISTE IN DE ZEDELIIKHEIDSWETGEVING' EN UW NAAM EN ADRES. HET IS OOK MOGELIJK DE PUBLICATIE VIA DE HOME-PAGE VAN HET VERWEY-JONKER INSTITUUT TE BESTELLEN: WWW.VERWEY-JONKER.NL. BIJ TOEZENDING VAN HET RAPPORT ONTVANGT U EEN ACCEPTGIRO.

3

Het functioneren van het klachtvereiste in de uitvoeringspraktijk

Dit deelonderzoek betreft het functioneren van het klachtvereiste in de uitvoeringspraktijk. In het onderzoek is gebruik gemaakt van drie bronnen: dossieronderzoek bij de politie en het Openbaar Ministerie, interviews met actoren in de strafrechtketen (politie, parketmedewerkers, officieren van justitie, rechters en rechter commissarissen) en observaties van het aangifteproces.

Uit dit deelonderzoek blijkt dat -uitzonderingen daargelaten- de tweeledige doelstelling van het klachtvereiste, namelijk bescherming en zelfbepaling, in de uitvoeringspraktijk niet uit de verf komt. Een van de redenen hiervoor is dat de politie en het Openbaar Ministerie onvoldoende bekend zijn met de zelfstandige positie van de jeugdige als klachtbevoegde. Dit heeft in de praktijk echter geen consequenties voor de seksuele zelfbepaling van jongeren, omdat er in elke zedenzaak afzonderlijk bekeken wordt of het doen van aangifte in het belang is van de jeugdige. Uit de observaties blijkt dan ook dat na een melding bij de zedenpolitie niet direct een aangifte en klacht op papier worden gezet. Het is een gangbare praktijk om eerst een informatiegesprek te houden en enige dagen bedenktijd te geven. Ook blijkt uit de interviews, dossieronderzoek en observaties dat er niet tegen de wens van de jeugdige in tot vervolging wordt overgegaan.

Daarnaast is er een knelpunt bij de uitvoering omdat de grens tussen opsporing en vervolging een grijs gebied vormt. Over de vraag of opsporingshandelingen zijn toegestaan, zonder dat er sprake is van een klacht, bestaat bij de politie, het Openbaar Ministerie en de rechterlijke macht niet alleen onduidelijkheid, er wordt ook verschillend over gedacht.

Verder blijkt de door de wetgever als vangnet bedoelde klachtbevoegdheid van de Raad voor de Kinderbescherming niet als zodanig te werken. De Raad voor de Kinderbescherming wordt zo goed als nooit gevraagd klacht te doen. In de weinige gevallen dat dit wel gebeurt blijkt de Raad meestal niet op dit verzoek in te gaan.